

Zákon džungle

Odovědnost podniků v rámci finských nákupů palmového oleje

Vydavatel:

Glopolis
Soukenická 23
110 00 Praha 1
Tel.: +420 272 661 132
www.glopolis.org

Autoři:

Sonja Vartiala, Sanna Ristimäki

Koordinátor terénního výzkumu:

Joseph Paul Maliamauv

Překlad:

Vojtěch Častulík

Grafická úprava:

Kristýna Mothejzíková

Praha, prosinec 2015

2015
Evropský rok
pro rozvoj

Tato publikace vznikla s finanční podporou Evropské unie. Za obsah publikace odpovídá výhradně vydávající organizace a nelze ji v žádném případě považovat za oficiální názor Evropské unie. Vyšla v rámci kampaně Supply Chainge financované Evropskou unií.

Glopolis je od roku 2004 nezávislé analytické centrum (think-tank) se zaměřením na globální výzvy a příslušné odpovědi České republiky a EU. Ve spolupráci s těmi, kteří utvářejí politiku, byznys a veřejné mínění, je naším dlouhodobým cílem zlepšit politickou kulturu a přispět k přechodu na chytrou ekonomiku, k energetické a potravinové zodpovědnosti. Pro více informací navštivte naše webové stránky www.glopolis.org.

Toto vydání je překlad anglického překladu „The Law of the Jungle“ vydaný organizací Finnwatch. Finnwatch je finská nezisková organizace, která se zabývá odpovědností globálního podnikání.

ISBN: 978-80-87753-25-5

Obsah

1.	Úvod	4
2.	Stabilní růst produkce palmového oleje	5
3.1	KÁCENÍ DEŠTNÝCH PRALESŮ	6
3.	Problémy průmyslu výroby palmového oleje	6
3.2	OHROŽENÍ PRÁV PŮVODNÍCH OBYVATEL NA PŮDU	8
3.3	AGRESIVNÍ DAŇOVÉ PLÁNOVÁNÍ	9
4.1	PLATY NEPOSTAČUJÍCÍ PRO POKRYTÍ ZÁKLADNÍCH ŽIVOTNÍCH NÁKLADŮ	11
4.	Pracovní podmínky na plantážích a drobných farmách	11
4.2	BEZPEČNOST PRÁCE	13
4.3	ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTSKÉ PRÁCE	14
4.4	PRÁVA MIGRUJÍCÍCH PRACOVNÍKŮ	14
5.	Právní předpisy EU o odpovědnosti v oblasti palmového oleje nepřihlíží k sociální udržitelnosti	16
6.	Certifikace produkce palmového oleje RSPO a mechanismy jejího monitorování	17
6.1	REŽIM ZACHOVÁNÍ IDENTITY (IDENTITY PRESERVED – IP)	17
6.2	ODDĚLENÝ (SEGREGOVANÝ) REŽIM, SG	18
6.3	REŽIM HMOTNOSTNÍ BILANCE	18
6.4	CERTIFIKÁTY GREENPALM	19
7.	Použití palmového oleje ve Finsku	20
8.1	NESTE OIL	21
8.	Jak finské společnosti zajišťují odpovědnost jimi nakupovaného palmového oleje?	21
8.2	KESKO	22
8.3	S-GROUP	23
8.4	NEOT – NORTH EUROPEAN OIL TRADE	23
8.5	VALIO	24
8.6	FAZER	24
8.7	PAULIG GROUP	24
8.8	RAISIO	25
8.9	VAASAN GROUP	25
8.10	ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS FINLAND	26
8.11	LUMENE	26
8.12	SHRnutí ODPOVĚDÍ FINSKÝCH SPOLEČNOSTÍ	26
9.	PŘÍPAD: Pracovní podmínky na plantážích IOI Group v Malajsii	28
9.1	NÁBOR ZAHRANIČNÍCH PRACOVNÍKŮ	30
9.2	PRACOVNÍCI PRODÁVAJÍ PŮDU NEBO SI BEROU PŮJČKY V NADĚJI NA ZBOHATNUTÍ V MALAJSI	30
9.3	MZDY JSOU ÚKOLOVÉ A NESPLŇUJÍ VŽDY ZÁKONNOU MINIMÁLNÍ MZDU	31
9.4	PROBLÉMY V OBLASTI ŘÁDNÉ A NEMOCENSKÉ DOVOLENÉ?	34
9.5	IOI OMEZUJE SVOBODU SPOLČOVÁNÍ	35
9.6	IOI SI PONECHÁVÁ PASY A PRACOVNÍ POVOLENÍ PRACOVNÍKŮ	36
10.	Shrnutí	37
11.	Doporučení	38
12.	Vyjádření společnosti IOI	40
13.	Vyjádření společnosti Neste Oil	45

1. Úvod

V každodenním životě se lze jen obtížně vyhnout použití palmového oleje. Tento rostlinný olej, vyráběný až v jihovýchodní Asii, se běžně používá v balených potravinách prodávaných v samoobsluhách. A když jej člověk nekonzumuje v potravinách, dostává se olej do domácností v podobě kosmetiky, šamponů či mýdel. Pokud používáte bionaftu, můžete palmový olej také tankovat do svého vozu.

Palmový olej se stal tématem mezinárodní debaty. Evropská unie ve snaze omezit změnu klimatu vytvořila pobídky, které mají podpořit využívání obnovitelné energie a biopaliv. Poptávka po palmovém oleji díky tomu nadále roste.

V posledních letech se objevily problémy související zejména s výrobou palmového oleje. Výroba bionafty na bázi palmového oleje byla kritizována, protože kvůli prostoru pro nové plantáže dochází ke kácení tropických deštných pralesů, které dokáží vázat oxid uhličitý. To znamená, že místo příznivých účinků na změnu klimatu, bionafta proces změny klimatu naopak urychlila, navíc na úkor biodiverzity. Problémy s sebou vedle toho nese také přeměna zemědělské půdy na palmové plantáže. Výrobě palmového oleje se také přičítá vina za pozemkové spory, nárůst cen potravin a nedostatek potravin.

Evropská unie předepisuje regulační kritéria pro výrobu biopaliv, jejichž cílem je zajistit udržitelnost výroby. Sociální aspekty výroby jsou však přehlíženy, ačkoli certifikační systémy schválené v rámci EU, jako je například Kulatý stůl pro udržitelnou produkci palmového oleje (Roundtable for Sustainable Palm Oil – RSPO), se snaží sledovat také dodržování pozemkových práv a přijatelných pracovních podmínek.

Finský státní podnik Neste Oil je největším kupcem palmového oleje na světě. Významná množství palmového oleje dováží do Finska i potravinářské firmy. Proto bychom měli produkci palmového oleje a odpovědnosti této produkce věnovat značnou pozornost.

Tato zpráva se zabývá odpovědností výroby palmového oleje v Malajsii a Indonésii, tedy zemích, které vyrábějí palmový olej dovážený do Finska. Z literatury vycházející podkladová část se věnuje ekologickým, sociálním a ekonomickým dopadům výroby palmového oleje. Zpráva se konkrétně zaměřuje na pracovní podmínky na palmových plantážích, kterým je v rámci mezinárodní diskuze věnována velmi malá pozornost.

Vlastní šetření organizace Finnwatch zahrnuje dotazníkový průzkum provedený korespondenčně mezi společnostmi a výzkum v terénu. Zkoumáme odpovědnost, kterou finské společnosti projevují při nákupech palmového oleje, a podmínky výroby palmového oleje na Malajském poloostrově. Šetření vychází z dotazníku zasláného finským společenstvem a z místních kontrol na plantážích IOI Group, která vyrábí palmový olej pro Neste Oil.

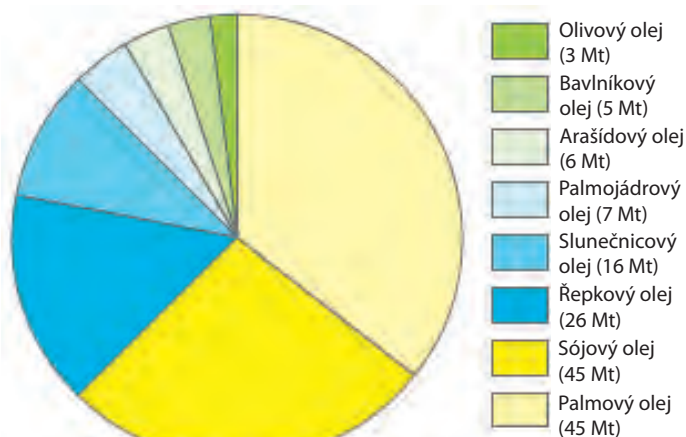
Tato zpráva byla vypracována v rámci výzkumného programu organizace Finnwatch nazvaného Slušná práce, který monitoruje dodržování práv pracovníků v rámci aktivit finských společností. Program financují Tehy – Unie pracovníků ve zdravotnictví a sociální péči, Trade Union Pro, Industrial Union TEAM, JHL – Odborový svaz pro veřejný a sociální sektor, odborový svaz Service Union United PAM pro zaměstnance soukromého sektoru služeb a Nadace pro mezinárodní solidaritu (International Solidarity Foundation). Zpráva byla rovněž podpořena z fondů rozvojové pomoci Ministerstva zahraničních věcí Finska.

2. Stabilní růst produkce palmového oleje

Poptávka po palmovém oleji na světových trzích se díky změnám stravovacích návyků, zvyšování životní úrovně a častějšímu využívání biopaliv zvýšila na nebývalou úroveň. U použití rostlinných olejů došlo mezi 70. léty 20. století a druhou dekadou 21. století k téměř šestinásobnému navýšení. Na rostoucí poptávku trh zareagoval zvýšením přístupu k cenově dostupným rostlinným olejům. Jednou ze strategií je přechod na využití odrůd, které jsou výrobně nejefektivnější, přičemž z hlediska úrody je jasným vítězem palma olejná. Výtěžnost africké palmy olejná na hektar je 4,5krát vyšší než výtěžnost druhé nejproduktivnější rostliny, řepky olejky.¹

U palmy olejná (*Elaeis guineensis*), která pochází ze západní Afriky, se sklizeň provádí celoročně, palma však pro svůj růst vyžaduje tropické prostředí a hojnost vody. Produkce palmového oleje se velkou měrou soustředila v jihovýchodní Asii. Nejvýznamnějšími producenty zeměmi v Africe jsou Nigérie, Pobřeží slonoviny a Demokratická republika Kongo. Kromě Afriky a Asie se palma olejná pěstuje také v Jižní Americe, kde je nejvýznamnějším výrobcem Brazílie.

Podněbí jihovýchodní Asie je pro pěstování palmy olejná příznivé a vzhledem k tomu, že v této oblasti prší celoročně, jsou sklizně vysoké.³ Indonésie a Malajsie dohromady vyrábějí přes 85 % palmového oleje, který se dostává na světový trh.⁴ V roce 2013 Indonésie vyrobila 26 mil. tun

Celkem 170 Mt

Výroba většiny významných rostlinných olejů v roce 2013 (v megatunách)²

palmového oleje a Malajsie 21,5 mil. tun.⁵ OECD odhaduje, že do roku 2020 se produkce palmového oleje v těchto zemích zvýší až o 40%.⁶ Z Asie se palmový olej vyváží do celého světa. Nejvíce se používá v Indii, Číně a Indonésii a v evropských zemích.⁷

¹ FAOSTAT, výpočty uvedené ve zprávě Exploitative Labor Practices in the Global Palm Oil Industry organizace Accenture for Humanity United 2012, na adrese: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

² Ministerstvo zemědělství Spojených států, na adrese: <http://apps.fas.usda.gov/psdonline/>

³ FAO, <http://www.fao.org/DOCrEP/005/Y4355E/y4355e03.htm> (zobrazeno 3. března 2014)

⁴ RSPO, <http://www.betterpalmoil.org/about> (zobrazeno 3. března 2014)

⁵ Gapki, Bloomberg, <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-21/palm-output-in-indonesiarising-for-first-time-in-six-months-3.html> (zobrazeno 23. března 2014); Malaysian Palm Oil Board, <http://bepi.mpob.gov.my/index.php/statistics/production/118-production-2013/604-production-of-oil-palmproducts-2013.html> (zobrazeno 3. března 2014)

⁶ OECD - FAO, Agricultural Outlook 2011-2020, s. 111, na adrese: <http://www.oecd.org/site/oecd-faoagriculturaloutlook/48178887.pdf>

⁷ RSPO, <http://www.betterpalmoil.org/about> (zobrazeno 3. března 2014)

Při výrobě palmového oleje se sbírají trsy plodů palmy olejná, z nichž se následně lisováním extrahuje palmový olej.

Extrahovaný surový olej může být dále zpracováván pro účely potravinářského a chemického průmyslu.

3. Problémy průmyslu výroby palmového oleje

Výroba palmového oleje je značně náročná na zemědělskou půdu a pracovní síly. Výroba je soustředěna v takzvané rizikových zemích, v nichž nemusí být nutně dodržovány zásady ústavního státu, je zde omezena svoboda slova, běžná je korupce a soukromý sektor je regulován jen minimálně. Proto zde existují velmi specifické problémy související s ekologickou, sociální a ekonomickou udržitelností výroby.

Níže uvedené podkapitoly se věnují těmto problémům, k nimž patří kácení deštných pralesů, porušování práv původního obyvatelstva na půdu a agresivní daňové plánování. Podkapitoly se konkrétně zaměřují na situaci v Indonésii a Malajsii, jelikož právě z těchto zemí se vyvážejí největší objem palmového oleje používaného finskými firmami.

Čtvrtá kapitola zprávy se podrobně zabývá otázkami souvisejícími s pracovními podmínkami na palmových plantážích.

3.1 KÁCENÍ DEŠTNÝCH PRALESŮ

Palma olejná se celosvětově pěstuje na 15 milionech hektarů a vzhledem k rostoucí poptávce se rozloha půdy používané pro její pěstování soustavně rozšiřuje. Půda vhodná pro tuto produkci je však velmi omezeným zdrojem. Palma olejná vyžaduje tropické podnebí a stabilní srážky, což znamená, že si v náročných na půdu konkuruje například s deštnými pralesy.⁸

Mezi lety 1990 a 2008 se výměra půdy pro pěstování palmy zvýšila o 8,7 milionů hektarů. 5,5 milionů hektarů z této nové půdy souviselo s ničením pralesů, především pak v Indonésii a Malajsii.⁹ Plantáže palmy olejně pokrývají 4,4 % pevninské plochy Indonésie. V Malajsii tento údaj činí 15 %.¹⁰

V posledních letech se odlesňování ještě zvýšilo. Situace je nejhorší v Indonésii, kde se podle oficiálních odhadů každoročně vykáčí 45 000 hektarů pralesa. Podle studií vycházejících ze satelitních snímků však byly v letech 2011

a 2012 každoročně zničeny až 2 miliony hektarů pralesa.¹¹ Tropické deštné pralesy jsou účinnými úložišti uhlíku. Vzhledem k odlesňování to znamená, že Indonésie je po Číně a Spojených státech třetím největším světovým přispěvatelem k emisím skleníkových plynů.¹² Odhaduje se, že v Malajsii ročně dochází k zničení 0,4 % přírodního pralesa. Pěstování palmy olejně se však rozšiřuje většinou na stávající zemědělské půdě přechodem z kaučukovníkových plantáží na plantáže palmy olejně. Odhaduje se, že výměra půdy používané pro tyto plantáže již brzy dosáhne svého maxima.¹³ V Malajsii se pralesy, které lze kácet, nacházejí pouze ve státě Sarawak na ostrově Borneo.¹⁴

V deštných pralesích jihovýchodní Asie žijí dvě třetiny rostlinných a živočišných druhů světa a deštné pralesy fungují jako účinná úložiště uhlíku, která váží oxid uhličitý, který způsobuje oteplování klimatu. Pralesy na indonéských ostrovech Borneo, Sumatra a Jáva a v Malajsii jsou z hlediska biodiverzity nejbohatšími lokalitami na světě. V oblasti rostou tisíce druhů rostlin a žije zde populace řady živočišných druhů, k nimž patří orangutani, tygři, nosorožci i přes 1 500 druhů ptáků. Vzhledem k znehodnocování biodiverzity a urychlování změn klimatu je ničení deštných pralesů jedním z největších ekologických problémů 21. století.¹⁵

⁸ UNEP, https://na.unep.net/geas/getUNEPPageWith-ArticleIDScript.php?article_id=73

⁹ EU, <http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/1.%20Report%20analysis%20of%20impact.pdf>

¹⁰ Accenture for Humanity United, 2012, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, na adrese: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

¹¹ Redd Monitor, <http://www.redd-monitor.org/2013/12/11/indonesias-rate-of-deforestation-has-doubled-under-the-moratorium>

¹² Greenpeace, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/ongelmat/> (zobrazeno 3. března 2014)

¹³ Accenture for Humanity United, 2012, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, na adrese: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

¹⁴ Forest People, Sarawak: IOI-Pelita and the community of Long Teran Kanan, 2012, na adrese: <http://www.forestpeoples.org/sites/fpp/files/publication/2012/10/sarawak-ioi-pelitaand-long-teran-kanan-september-2012-2.pdf>

¹⁵ WWF, Sademetsat, <http://wwf.fi/maapallomme/metsat/sademetsat/> (zobrazeno 3. března 2014); Greenpeace, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/metsa/sademetsat/Indonesia/> (zobrazeno 3. března 2014)

Způsobuje využití palmového oleje v biopalivech odlesňování?

Dovoz palmového oleje do EU se v posledních letech dramaticky zvýšil. V roce 2012 byl objem palmového oleje dovezeného do EU o 40 % vyšší než v roce 2006. Téměř 30 % palmového oleje dováženého do EU se používá v biopalivech. Palmový olej se kromě toho používá i při výrobě tepla a elektrické energie.¹⁶

Zvýšení produkce palmového oleje pro biopaliva se rozsáhle kritizuje a odhaduje se, že tento faktor je příčinou značné části tzv. nepřímých změn využití půdy. Tyto nepřímé změny využití půdy znamenají situaci, při níž dochází z přechodu z potravinářské výroby na výrobu biopaliv. Jelikož však s pěstováním potravin nelze přestat, je zapotřebí nová zemědělská půda, která se získává vysoušením rašeliníšť nebo kácením a vypalováním pralesů, které musí ustoupit polím.

Ačkoli EU reguluje použití palmového oleje v biopalivech větší měrou než jeho výrobu pro potravinářský průmysl, tento nový způsob použití s sebou nevyhnutelně přinese tlak na využití půdy jako celek. Vzhledem k nepřímým změnám využití půdy se mimo jiné Greenpeace domnívá, že rostliny, které lze používat pro potravinářské účely, by neměly být používány jako surovina pro biopaliva.¹⁷

Odvětví výroby palmového oleje intenzivně lobuje za to, aby se emise z nepřímých změn využití půdy nezapočítávaly do celkových emisí oxidu uhličitého připisovaných palmovému oleji. Malajsie obvinila Evropu z ochrany vlastního trhu s řepkou a výpočty nepřímých změn využití půdy byly odmítnuty jako nepodložené.¹⁸

Společnost Neste Oil se také aktivně postavila proti výpočtům nepřímých změn využití půdy v směrnici EU o biopalivech.¹⁹ Společnost využívá cca 1-2 procenta celkové světové produkce palmového oleje.²⁰ Nákupům palmového oleje společností Neste Oil, která je vlastněna finskou vládou, se podrobně věnuje kapitola 8.1.

Využití palmového oleje jako bionafty se kromě EU zvyšuje i v dalších zemích světa. Například Indonésie a Malajsie zvyšují svou produkci palmového oleje také pro domácí trh s palivy.²¹

¹⁶ GSI & IISD, 2013, The EU Biofuel Policy and Palm Oil, na adrese: http://www.iisd.org/gsi/sites/default/files/bf_eupalmoil.pdf

¹⁷ Greenpeace, Biopoltoaineet EU: ssa, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/perusasiaa-biopoltoaineista/> (zobrazeno 16. června 2014)

¹⁸ Např. CEO Palm, Why EU Ministers should reject ILUC, <http://www.ceopalmoil.com/2013/11/why-eu-ministers-should-reject-iluc/>. Nepřímým změnám využití půdy je však věnována značná pozornost výzkumu, např. Greenpeace: <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/Tutkimukset/>

¹⁹ Názor společnosti Neste Oil zveřejněný organizací Greenpeace v roce 2010 je k dispozici na adrese: http://www.green-peace.org/finland/Global/finland/Dokumentit/Julkaisut/2012/neste_oil_ILUC%202010.pdf

²⁰ Neste Oil, <http://www.nesteoil.fi/default.asp?path=35,52,11990,22214,22228,22556> (zobrazeno 19. července 2014)

²¹ Např. Bloomberg, <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-02/palm-oil-export-growth-stalling-in-indonesia-on-biodiesel-surge.html> (zobrazeno 20. července 2014)

3.2 OHROŽENÍ PRÁV PŮVODNÍCH OBYVATEL NA PŮDU

S palmovým olejem nesoutěží o zemědělskou půdu pouze deštné pralesy. Svůj podíl chtějí také místní obyvatelé. Zejména živobytí původních obyvatel závisí na drobném zemědělství a využívání přírodních zdrojů. Pralesy jsou významnou součástí kultury mnoha domorodých národů.

V Indonésii se k pěstování palmy olejné používá 15 % veškeré využitě zemědělské půdy. V Malajsii to je pak přes 63 %.²² Protichůdné zájmy místních vlád, velkých korporací a místního obyvatelstva z hlediska využití půdy vedly k řadě pozemkových sporů.

V Indonésii se v posledních letech zvýšilo kácení pralesů a pozemkové spory jsou velmi časté. Pouze v roce 2012 bylo indonéskému občanskému sdružení HuMa, které je obhájcem práv na půdu, oznámeno celkem 119 pozemkových sporů.²³ Problémy vyplynuly také z přechodu zemědělské půdy z režimu drobných hospodářství na využití firmami vyrábějícími palmový olej na základě smluvního nájmu půdy. Drobné farmy v Indonésii vyrábějí téměř 40 % veškerého surového palmového oleje v této zemi a korporace mají stále větší zájem na půdě vlastněné drobnými farmami. Ve smlouvách s malými farmami se objevovaly nejednoznačná ustanovení, zemědělci nedokázali splácet úvěry, které od korporací dostávali na osiva a hnojivo, nebo na ně byl vyvíjen tlak, pokud chtěli spolupráci s firmou ukončit.²⁴

Řešení pozemkových sporů navíc komplikuje složitost indonéských pozemkových právních předpisů. Legislativa je směsí koloniálního pozemkového práva, zvykového práva, které se vyvíjelo stovky let, a nových právních předpisů. V praxi pak centrální vláda a místní orgány drží správní moc nad většinou pozemkového fondu a mohou firmám udělovat různé druhy práv k užívání pozemků.²⁵

Provádění zákonů brání také složitost procesů, slabá pozice vlády a korupce. Indonésie se v roce 2013 umístila na 114. místě indexu korupce vydávaném Transparency International.²⁶

Generel pro urychlení a rozšíření hospodářského rozvoje Indonésie na období 2011-2015 rovněž vzbudil značné pozdvižení. Indonésie v souvislosti s tímto programem přijala nové právní předpisy, které vládě umožňují vyvlastnění půdy držené občany, je-li to v národním zájmu, a přiznává státním orgánům v zájmu národní bezpečnosti větší pravomoci při potlačování protestů souvisejících s pozemkovými spory.²⁷

Šetřením bylo zjištěno, že rozšíření zemědělské výroby palmového oleje má v Indonésii negativní dopad na potravinovou bezpečnost.

Místní obyvatelé, kteří dříve obdělávali svá pole a získávali potravu sběrem v lesích, si nyní musí potraviny kupovat, protože došlo k privatizaci jejich polí a lesů ve prospěch výrobců palmového oleje.²⁸ Databáze ekologických konfliktů EJOLT obsahuje řadu případů, v nichž místní komunity v Indonésii protestovaly proti zakládání nových palmových plantáží. Uváděly, že tyto plantáže mimo jiné ničí hospodářství vesnic, které je založeno na pěstování rýže.²⁹

Zábory půdy se v souvislosti s palmovým olejem uvádějí zejména v malajském státě Sarawak, na ostrově Borneo a v Sabahu, kde nyní plantáže palmy olejné ohrožují tradiční živobytí národa Dajaků.³⁰ Původnímu obyvatelstvu jsou sice ve státních pozemkových zákonech přiznána práva, chybí však provádění těchto předpisů a činitelé s rozhodovací pravomocí jsou obviňováni z korupce.³¹ Ze zprávy o pozemkových sporech, kterou v roce 2013 vydala malajsijská komise pro lidská práva, vyplývá, že místnímu obyvatelstvu se před zřízením plantáží vlastněných korporacemi a vládou nebylo vůbec dopřáno sluchu.³²

Cílem malajsijské vlády je upřednostňovat velké palmové plantáže a převést vlastnictví půdy z drobných farem na nadnárodní malajsijské korporace. Zábory půdy v Malajsii, která má pokročilou vládní strukturu, se jako fenomén často liší např. od záborů v subsaharské Africe a v řadě chudších jihoasijských zemí, v nichž nadnárodní korporace k realizaci záborů půdy využívají slabou pozici vlády a korupci.³³

²² Accenture for Humanity United, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, na adrese: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

²³ FIDH, 2013, Podání k Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva, na adrese: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/IDN/INT_CESCR_NGO_IDN_15962_E.pdf

²⁴ World Watch Institute, Oil Palm Industry Takes Land, Promises Livelihood, <http://www.world-watch.org/node/6075> (zobrazeno 10. srpna 2014); International Finance Corporation IFC, 2013, Diagnostic Study on Indonesian Oil Palm Smallholders, na adrese: http://www.rspo.org/file/Diagnostic_Study_on_Indonesian_Palm_Oil_Smallholders.pdf

²⁵ Např. Transformation of Land Rights in Indonesia: A Mixed Private Public Law Model, na adrese: [http://digital.law.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/510/19PacRimL%26PolyJ417\(2010\).pdf?sequence=3](http://digital.law.washington.edu/dspace-law/bitstream/handle/1773.1/510/19PacRimL%26PolyJ417(2010).pdf?sequence=3) a ABNR, Land acquisition under Indonesian Law, na adrese: <http://www.yulchon.com/mail/seminar/4-1.%20Handout.pdf>

²⁶ Transparency International, Indonesia, <http://www.transparency.org/country#IDN> (zobrazeno 12. června 2014) Finsko se na stejném indexu umístilo třetí.

²⁷ K novým zákonům patří Zákon o poskytování půdy pro rozvoj a Zákon o řešení sociálního konfliktu. FIDH, 2013, podání Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva, na adrese: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/IDN/INT_CESCR_NGO_IDN_15962_E.pdf

²⁸ Hariati, Sinaga, Employment and Income of Workers on Indonesian Oil Palm Plantations: Food Crisis at the Micro Level, Future of Food - Journal on Food, Agriculture and Society, roč. 1, č. 2, zima 2013

²⁹ EJOLT, <http://ejatlas.org/conflict/pt-ica-land-conflict-on-sumatra-indonesia>

³⁰ Land Deal Politics Initiative, 2013, A Malaysian Land Grab?, na adrese: <http://www.plaas.org.za/sites/default/files/publications-pdf/LDPI50C-ramb.pdf>; Cook F. M., 2011, Making an informed choice - A review of oil palm partnerships in Sabah and Sarawak, East Malaysia http://www.fao.org/fileadmin/templates/tci/pdf/InternationalInvestment/IIED/MALAYSIA_OIL_PALM_STUDY_IIED_FINAL_MAY_2011_v2_-_LC_-_Clean.pdf

³¹ Např. AlJazeera, 19.3.2013, Undercover Sting Exposes Malaysian land-grab, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/03/2013318131755948174.html> (zobrazeno 15. May 2014)

³² Anglická verze zprávy je k dispozici na adrese: <http://www.forestpeoples.org/sites/fpp/files/publication/2013/07/suhakam-enquiry-full-text2013.pdf>

³³ Cramb, Rob, 2013, A Malaysian Land Grab - The Political Economy of Large-scale Oil Palm Development in Sarawak, Land Deal Politics Initiative

Otázky související s pozemkovými právy řeší řada certifikací, které se používají pro výrobu palmového oleje. Některé certifikační systémy požadují, aby místní obyvatelstvo připomínkovalo a odsouhlasilo zřizování nových plantáží nebo rozšiřování stávajících plantáží. Konzultacím však závažným způsobem brání místní legislativa, roztržitý charakter správy pozemkových práv a tlak na využití půdy. Například v Indonésii musí korporace využít práva na užívání půdy, která jim jsou přiznána, do čtyř let, jinak toto právo užívat půdu ztrácí. Sazení stromů na ploše o tisících hektarů může znamenat, že není čas vést opravdu relevantní konzultace a posuzovat dopady na životní prostředí.³⁴

Co je zábor půdy?

Pro zábor půdy neexistuje jediná definitivní definice a používá se např. také termín konfiskace. Samotný pojem „zábor půdy“ zdůrazňuje spíše negativní dopady konfiskace půdy státem a označuje se jím dlouhodobé nabývání nebo pronájem půdy nebo práva užívat tuto půdu, a to s doprovodnými značnými problémy či dokonce s porušováním lidských práv.

Zábory půdy se často vyznačují nepřítomností dobrovolného nebo informovaného předchozího souhlasu místního obyvatelstva, které ponese dopady záboru, a nezohledněním či neposouzením sociálních, hospodářských a ekologických dopadů. Smlouvy o získání či pronájmu této půdy se obecně nezveřejňují a lidé, na které bude mít užívání této půdy dopad, nedostávají příležitost podílet se na vypracování těchto smluv.³⁵

Často však může být složité zasáhnout do nesrovnalostí souvisejících s neexistencí konzultací a se záležitostmi v oblasti užívání půdy. Obhájci lidských práv, kteří v Indonésii aktivně hájí pozemková práva, se běžně setkávají s šikanou. Zpráva, kterou organizace pro lidská práva FIDH předložila Radě OSN pro lidská práva, uvádí celou řadu případů šikany. Mohou k ní patřit žaloby pro pomluvu, krátkodobá zatčení,

výhrůžky, násilí a dokonce vraždy. Aktivity organizací pro lidská práva jsou omezeny státní filosofií indonéského státu a zákonnou úpravou. Organizace může být rozpuštěna v případě zjištění, že příslušnou ideologii porušuje.³⁶ Také v Malajsii je prostředí pro působení obhájců lidských práv náročnější. Například největší malajsijská organizace pro lidská práva, SUARAM, která kritizovala slabé postavení původních obyvatel, se setkala s právní šikanou.³⁷ Vláda použila zákon o pobuřování, který byl přijat v době britského kolonialismu a zakazuje demagogii a omezuje svobodu slova, k soudnímu stíhání novinářů a aktivistů, kteří kritizují vládní politiku.³⁸

3.3 AGRESIVNÍ DAŇOVÉ PLÁNOVÁNÍ

Palmový olej je největším exportním produktem Indonésie i Malajsie a příjem z něj hraje v obou ekonomikách zásadní roli. V roce 2010 činila hodnota malajsijského exportu palmového oleje 18,6 miliard dolarů, což představovalo 4,3 procenta celkového hrubého domácího produktu této země. V Indonésii činil tento údaj 1,4 procenta (při hodnotě exportu 15,2 miliardy dolarů).³⁹

Odvětví palmového oleje je v Indonésii i Malajsii pro stát významným zdrojem daňových příjmů. Primární daně jsou tvořeny vývozními cly. Indonésie ukládá u surového palmového oleje vývozní clo ve výši 10 %, avšak v zemi probíhá diskuze o zrušení vývozních cel na rafinované produkty z palmového oleje. Malajsie snížila na začátku roku 2014 vývozní cla na surový palmový olej na 5,5 % a u rafinovaného palmového oleje tato země neukládá žádná cla. S tím, jak se Indonésie i Malajsie snaží přilákat průmysl palmového oleje, zvýšila se daňová konkurence mezi těmito zeměmi. Podle názoru veřejnosti by obě země měly namísto vzájemné konkurence spolupracovat.⁴⁰

Stejně jako u veškerého globálního podnikání probíhá daňové plánování také v obchodu s palmovým olejem. Cílem firem je minimalizovat různé daně, ke kterým jsou povinny.

Jeden z nejvýznamnějších případů daňových úniků, který byl odhalen v Indonésii, se týká aktivit gigantu vyrábějícího palmový olej, koncernu Asian Agri. Společnost svou vlastnickou strukturu a obchodní činnost nastavila jako složitou síť dceřiných společností se sídlem v daňových rájích. Cílem společnosti bylo minimalizovat daně odváděné z jejich zisků v Indonésii manipulací s vnitropodnikovými

³⁴ Daemeter, 2013, A Comparison of Leading Palm Oil Certification Standards Applied in Indonesia, na adrese: http://daemeter.org/new/uploads/20140213222544.Daemeter_Certification_Standards_Comparison_Exec_Summ.pdf

³⁵ Kepa, 2012, Kaapattu maa, na adrese: <http://www.kepa.fi/tiedostot/julkaisut/kaapattumaa.pdf>

³⁶ FIDH, http://www.fidh.org/IMG/pdf/parallel_re-port_fidh-kontras.pdf; http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/IDN/INT_CESCR_NGO_IDN_15962_E.pdf. Pancasila obsahuje pět zásad souvisejících s náboženským názorem: Bůh, jednota Indonésie, spravedlivá a civilizovaná lidkost, sociální spravedlnost a demokracie.

³⁷ FIDH, Malaysia, <http://www.fidh.org/en/asia/malaysia/>

³⁸ Např. Human Rights Watch, <http://www.hrw.org/news/2014/06/08/malaysia-drop-sedition-caseagainst-opposition-leader> (zobrazeno 21. července 2014)

³⁹ Accenture for Humanity United, Exploitative Labor Practises in the Global Palm Oil Industry, na adrese: http://humanityunited.org/pdfs/Modern_Slavery_in_the_Palm_Oil_Industry.pdf

⁴⁰ Např. The Star, <http://www.thestar.com.my/Business/Business-News/2014/05/05/Cause-for-concern-Palm-oil-refiners-brace-for-impact-of-move-by-Indonesia-on-export-duty/> a Reuters, <http://in.reuters.com/article/2014/04/30/indonesia-palmoil-tax-idINL3NONM3UM20140430> (zobrazeno 16. června 2014)

převodními cenami. Asian Agri prodávala palmový olej za nízkou cenu svým dceřiným firmám v Makau, na Mauriciu a na Britských panenských ostrovech, které pak olej prodávaly dále zákazníkům za vyšší tržní cenu.

Díky těmto postupům byly daně, které měla společnost platit v Indonésii, velmi malé a skutečné zisky vykazovaly její dceřiné společnosti, které se nacházejí v daňových rájích s nízkými daňovými sazbami, a platí tak velmi nízké anebo žádné daně.⁴¹

V roce 2012 odsoudil Nejvyšší soud Indonésie společnost Asian Agri k úhradě daňového nedoplatku a pokut za daňové úniky ve výši 200 milionů dolarů.⁴² Asian Agri je jedním z dodavatelů palmového oleje pro společnost Nestlé Oil.

Řada korporací, které vlastní plantáže v Malajsii a Indonésii, má sídlo v Singapuru. Ten je známý jako daňový ráj, který se specializuje na obchod se surovinami. Nabízí firmám nízké sazby daní, daňové pobídky a širokou síť daňových úmluv.⁴³ Singapur se nachází na pátém místě indexu finančního tajemství, který vypracovává organizace Tax Justice Network zabývající se výzkumem daňových rájů.⁴⁴

Singapur si v surovinovém obchodu konkuruje se Švýcarskem a v nedávných letech snížil sazbu daně z příjmu právnických osob na 17 %. Jednou z nejdůležitějších pobídek pro korporace je však sjednatelná sazba daně: jednáním s úřady lze dosáhnout daně z příjmu právnických osob ve výši pouhých pěti procent.⁴⁵

Společnosti působící v Indonésii mohou své daně plánovat také prostřednictvím holdingových společností se sídlem v Hongkongu a v Nizozemsku. Například Nizozemsko má s Indonésií uzavřenou daňovou úmluvu, která Nizozemsku poskytuje monopol na daňové zisky. Indonésie navíc může zdaňovat dividendy a příjmy z úroků a tantiémy pouze desetiprocentní sazbou. Bez daňové úmluvy by srážková daň v Indonésii činila 20 %.⁴⁶

Indonésie má nízký střední příjem a ze zahraničí dováží více kapitálu, než vyváží. Proto jsou nízké sazby srážkové daně z kapitálu pro Indonésii ve vztahu k bohatším průmyslovým zemím, které kapitál vyvážejí, nevýhodné. Holandská nezisková organizace, Středisko pro výzkum nadnárodních korporací (SOMO), která se zabývá výzkumem korporátní odpovědnosti, odhaduje, že Indonésie díky své smlouvě uzavřené s Nizozemskem každoročně přichází o 55,52 milionů eur na srážkové dani z dividend a úroků.⁴⁷

⁴¹ Sukanto Tanoto, 2013, Tax Avoidance through Tax Havens and Transfer Pricing - A Case Study in Indonesia, na adrese: <http://www.openscienceonline.com/journal/archive2?journalId=709&paperId=90>; Guardian, Vast Hidden Profits <http://www.theguardian.com/world/2014/may/10/asian-logging-giant-tax-labyrinth-british-virginislands> (zobrazeno 20. července 2014)

⁴² JakartaGlobe, Business Unaffected by Tax Payments, Asian Agri Says, <http://www.thejakartaglobe.com/business/business-unaffected-by-taxpayments-asian-agri-says/> (zobrazeno 8. srpna 2014)

⁴³ KPMG, 2012, Commodity Trading Companies, na adrese: <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/commodity-trading-companies/Documents/centralizing-trade-v2.pdf>

⁴⁴ Tax Justice Network, Financial Secrecy - index, <http://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2013-results> (zobrazeno 8. srpna 2014)

⁴⁵ Reuters, Singapore beating Switzerland at its own game - taxes, <http://www.abcnews.com/business/06/23/12/singapore-beating-switzerland-its-own-game-taxes> (zobrazeno 16. června 2014)

⁴⁶ VDB-Loi, Effective Tax Structures for Acquisitions in Indonesia, Indochina and Myanmar, na adrese: http://www.vdb-loi.com/vdb/wp-content/uploads/2012/09/SVCA_Effective_Tax_Structures_270812_Final.pdf

⁴⁷ SOMO, 2013, Should the Netherlands sign tax treaties with developing countries?, na adrese: http://somo.nl/publications-en/publication_3958

4. Pracovní podmínky na plantážích a drobných farmách

Zemědělská produkce palmového oleje na plantážích obnáší tři fáze: výsadbu, sklizeň a obnovu stromů, přičemž všechny tyto fáze vyžadují početnou pracovní sílu.

Půda se nejdříve obdělá tak, aby byla vhodná k zemědělství. Palmy olejné se nejdříve rozpěstují ve školkách a následně se provádí jejich výsadba na zemědělské půdě. Stromy začínají plodit přibližně tři roky po výsadbě.

Stromy produkují ekonomicky ziskovou úrodu po dobu cca 30 let. Při sklizni se plodenství palmy o hmotnosti 5 až 25 kg strhávají z palem na zem pomocí tyčí s ostřím na konci. Z plodů otrhaných z trsů se olej získává lisováním v mechanických lisech.

Po uplynutí doby komerčně ziskové životnosti se palmy olejné kácí a na jejich místo se sází nové mladé stromky. Na velkých plantážích probíhají všechny tři fáze produkčního cyklu souběžně.

Plantáže palmy olejné jsou v Indonésii a Malajsii významným zaměstnavatelem. V Malajsii plantáže zaměstnávají přibližně půl milionu lidí. V Indonésii na plantážích pracují přes tři miliony lidí.⁴⁸

Zabýváme-li se odpovědností výroby palmového oleje, je třeba vedle otázek životního prostředí, odpovědnosti při odvodu daní a aspektů souvisejících s využitím půdy přihlídnout také k dalším sociálním otázkám.

Indonésie i Malajsie jsou tzv. rizikovými zeměmi. Business Social Compliance Initiative (BSCI, Iniciativa pro dodržování sociálních standardů v podnikání), což je finskými firmami upřednostňovaná síť zabývající se odpovědností podniků, definuje jako rizikové všechny země, u nichž je hodnocení celosvětových ukazatelů veřejné správy (Worldwide Governance Indicator) stanovené Světovou bankou nižší než 60. **Také země, které obdrží méně než 60 bodů v alespoň dvou ukazatelích, se považují za rizikové země.** Šesti ukazateli, kterými se měří funkčnost indexu veřejné správy podle Světové banky, jsou: kvalita demokracie, politická stabilita, efektivita vlády, kvalita regulace, právní stát a kontrola korupce. Indonésie na indexu dosahuje v průměru 36 bodů. Výsledek 60,9 bodů u Malajsie sice leží nad hranicí stanovenou pro rizikovou zemi, Malajsie se však ve třech ukazatelích umístila hluboko pod minimální hranicí 60 bodů.⁴⁹

Další části zprávy se zabývají hlavními problémy souvisejícími se základními pracovními právy, které se uvádějí v souvislosti s palmovými plantážemi a drobnými farmami.

4.1 PLATY NEPOSTAČUJÍCÍ PRO POKRYTÍ ZÁKLADNÍCH ŽIVOTNÍCH NÁKLADŮ

Mzda na úrovni životního minima je částka, která pracovníkovi a jeho rodině postačuje k pokrytí nákladů na potraviny, bydlení, ošacení, zdravotní péči a školství a přitom stále pracovníkovi umožňuje odkládat měsíčně drobnou částku do úspor. Pracovníci by si měli mzdu na úrovni životního minima být schopni vydělat, aniž by průběžně pracovali přes čas. Zákonná minimální mzda stanovená státem by teoreticky měla zahrnovat veškeré životní náklady.

V praxi však minimální mzdy nedrží krok s rostoucími životními náklady nebo se záměrně udržuje jejich nízká úroveň s cílem snížit výrobní náklady. Toto vede k situaci, kdy minimální mzda nepostačuje na pokrytí životních nákladů.

Indonésie i Malajsie mají zavedenou právní úpravu minimálních mezd, která platí pro všechny pracovníky. V Indonésii stanoví minimální mzdu obec. V roce 2014 se tyto minimální mzdy pohybovaly přibližně od 1 milionu rupií do 2,5 milionu rupií (988 500 INR (Zvláštní oblast Yogyakarta) – 2 441 301 INR (Oblast hlavního města Jakarta)), tzn. činí přibližně 63 – 155 euro měsíčně.⁵⁰

V Malajsii existují dvě minimální mzdy: minimální mzda ve státě Sabah a Sarawak činí 800 MYR (186 euro) a na Malajském poloostrově činí minimální mzda 900 MYR (209 euro).⁵¹ Z výdělku migrujících pracovníků se však mohou strhávat registrační poplatky, které je zaměstnavatel povinen platit státu, což znamená, že konečná výše jejich výdělku může ležet pod úrovní minimální mzdy.⁵²

Ačkoli smyslem právní úpravy minimální mzdy je stanovit prosté minimum, které by mělo být vypláceno pracovníkům, minimální mzda se na plantážích palmy olejné v Indonésii a Malajsii stala průměrným výdělkem v tomto odvětví. V praxi se mohou dělníci na plantážích pokusit zvýšit svůj příjem delší pracovní dobou nebo rychlejší prací s cílem získat prémie založené na pracovním výkonu.

⁴⁸ USDA, Commodity Intelligence Report 2012, <http://www.pecad.fas.usda.gov/highlights/2012/12/Malaysia/>; CIFOR, <http://blog.cifor.org/17798/fact-fileindonesia-world-leader-in-palm-oil-production#.UxSDQRa5AU5>

⁴⁹ BSCI, BSCI List of Risk Countries, na adrese: <http://www.bsci-intl.org/bsci-list-riskcountries-0>. Třemi ukazateli, v nichž Malajsie dosáhla méně než 60 bodů, byly: kvalita demokracie, politická stabilita a kontrola korupce.

⁵⁰ WageIndicator.org, Minimum wages in Indonesia, <http://www.wageindicator.org/main/salary/minimum-wage/indonesia> (zobrazeno 20. července 2014)

⁵¹ Ministry of Human Resources Malaysia, Minimum wage portal, <http://minimumwages.mohr.gov.my/employers/about-minimum-wages-policy/> (zobrazeno 19. července 2014)

⁵² Industry All, Malaysia - minimum wage for all, <http://www.industriall-union.org/malaysia-minimum-wages-for-all>
IndustriAll, <http://www.industriall-union.org/indo-nesia-minimum-wage-must-equal-living-wagenow> (zobrazeno 19. července 2014)

Odborové organizace v Indonésii požadují navýšení minimálních mezd do roku 2015 o 30 %.⁵³ Minimální mzdy však upravují obce a míra ročního navýšení bývá velmi skromná. O výjimky žádají také společnosti, jejichž cílem je odložit výplatu navýšených minimálních mezd.⁵⁴

Právní úprava minimálních mezd byla v Malajsii uzákoněna po dlouhodobé kampani v roce 2012 a do praxe byla uvedena začátkem roku 2013. Odhaduje se, že právní úprava minimálních mezd zvýší příjem každého čtvrtého pracovníka. Hlavním smyslem reformy je odstranit negativní mzdovou konkurenci mezi migrujícími pracovníky a místními pracovníky.⁵⁵

Kromě finanční odměny nabízejí palmové plantáže svým dělníkům také ubytování a často také palivo, stravu a dokonce školy pro jejich děti. V koloniálním období odpovídala jednotlivá hospodářství za zajištění základních potřeb jejich pracovníků, a proto mají současné plantážové komplexy v Indonésii i Malajsii silné postavení jako zajišťovatel zdravotní péče a sociálních služeb. V Malajsii existuje téměř 20 zákonů, které upravují činnosti plantáží palmy olejné; jeden z těchto zákonů se týká minimálních požadavků na ubytování nabízené dělníkům. Očekává se, že zaměstnavatel svým dělníkům zajistí ubytování, jehož součástí musí být čistá tekoucí voda.⁵⁶ Mimoplatové výhody nabízené k platu jsou běžné také na dalších plantážích, jako např. kaučukovníkových a čajovníkových. V Indonésii platí obdobná právní úprava.

Přiměřenost minimálních mezd vyplácených na plantážích v Indonésii již byla do jisté míry posouzena. O dopadu nové minimální mzdy v Malajsii je prozatím k dispozici jen velmi málo informací.

V roce 2012 zveřejnil Oxfam zprávu o minimálních mzdách na čajovníkových plantážích v indonéské provincii Západní Jáva.⁵⁷ Pro tento výzkum byl vyvinut mzdový model, který srovnával celkový plat vyplácený dělníkům a peněžní hodnotu jejich mimoplatových výhod s prahem chudoby podle Světové banky. V době provedení studie činil práh chudoby podle Světové banky 2 dolary PPP na den a práh extrémní chudoby 1,25 dolarů PPP na den.⁵⁸

Podle zjištění zprávy vydané organizací Oxfam mzdy dělníků na plantážích (včetně peněžní hodnoty mimoplatových výhod) převyšují mezinárodní mez chudoby a podle odhadu autorů se blíží mzdě na úrovni životního minima. Studie však zjistila, že mzdy sice byly v absolutním vyjádření dostatečné,

ale v národním měřítku ani zdaleka nedosahovaly střední hodnoty mzdy. Indonéská ekonomika se rychle rozvíjí a mezi mzdami ve městech a na venkově je propastný rozdíl. Mzdy pobírané dělníky na plantážích se rovnají pouze čtvrtině střední hodnoty národní mzdy.

Nízké mzdy zdůrazňuje také zpráva vydaná Mezinárodní organizací práce (International Labour Organization – ILO), která obsahovala rozhovory s lesními dělníky a dělníky na kaučukovníkových a palmových plantážích v Indonésii. Většina dotazovaných žila z méně než 2 dolarů na den.⁵⁹

Občanská společnost a odborové organizace v Indonésii kritizují přední certifikační orgán v oblasti produkce palmového oleje – Kulatý stůl pro udržitelnou produkci palmového oleje (Roundtable on Sustainable Palm Oil – RSPO; viz kapitola 6), protože nedokáže mít účinný vliv na nedostatečnou výši mezd. V roce 2013 byla v Indonésii v době mezinárodní konference RSPO uspořádána demonstrace se širokou účastí, která požadovala mimo jiné zvýšení mezd.⁶⁰ Kritéria RSPO sice vyžadují mzdu na úrovni životního minima, avšak certifikační systém neobsahuje model posuzující výši tohoto minima (viz strana 42).

Namísto fixního měsíčního platu pobírají dělníci na palmových plantážích odměnu na základě různých výkonových modelů odměňování. Dělníci jsou placeni například podle počtu a průměrné hmotnosti nasbíraných trsů. Na mzdu dělníka má vliv i výška, z níž tyto trsy sbírá. Výkonové odměňování umožňuje zaměstnavatelům vyplácet základní plat pod úrovní zákonné minimální mzdy, např. v případě špatné úrody.

Většina dělníků na palmových plantážích v Malajsii jsou migranti z jiných zemí a do mezd, které opravdu pobírají, často zasahují vysoké náborové poplatky. Řada dělníků si ve svých domovských zemích bere půjčku, z níž platí poplatky zprostředkovatelům práce a náklady na cestu, v domnění, že půjčku budou brzy schopni splatit ze svého výdělku. Splacení těchto dluhů jim však ve skutečnosti trvá celé roky. Podle zprávy organizace pro lidská práva Amnesty International se z mezd migrujících pracovníků často strhávají odvody za mimořádné pracovní povolení a další blíže neupřesněné poplatky. Dělníci, kteří do Malajsie přicházejí ze zahraničí, často ani neznají výši své mzdy, protože nemají žádnou zaměstnaneckou smlouvu anebo smlouvy nejsou sepsány v jejich mateřském jazyce.⁶¹ Spousta problémů souvisejících se zaměstnáváním migrujících pracovníků byla zjištěna také terénním šetřením provedeným pro účely této studie. Viz kapitola 9.

⁵³ Better Work Indonesia, Legal Updates: Minimum Wages 2013, na adrese: http://betterwork.org/indonesia/wp-content/uploads/2nd_Legal_Update_Minimum_Wage_2013.1.pdf

⁵⁴ Malaysian hallitus, Potential Impact of the Minimum Wage Policy on the Malaysian Economy, na adrese: <http://minimumwages.mohr.gov.my/wp-content/uploads/2013/07/Box-from-BNMAnnual-Report.pdf>

⁵⁵ Právní předpisy Malajsie, zákon č. 446, na adrese: <http://www.agc.gov.my/Akta/Vol.%209/Act%20446.pdf>; Barral, S, 2014, Paternalistic Supervision of Labour in Indonesian Plantations: Between Dependence and Autonomy, Journal of Agrarian Change, 14:240-259, na adrese: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/joac.12063/abstract>

⁵⁷ Oxfam, Understanding Wage Issues in the Tea Industry, http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/oxfam_etp_understanding_wage_issues_in_the_tea_industry.pdf

⁵⁹ PPP = parita kupní síly (z angl. „purchasing power parity“). Parita kupní síly odhaduje míru úprav, která je u směnného kurzu mezi zeměmi zapotřebí k tomu, aby směna odpovídala kupní síle každé měny. Parita kupní síly se používá pro srovnávání životní úrovně v různých zemích.

⁶⁰ ILO, Labour Condition in Forestry in Indonesia, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-jakarta/documents/publication/wcms_126142.pdf

⁶¹ Mongabay.com, Palm oil workers stage massive protest at sustainability meeting in Indonesia; <http://news.mongabay.com/2013/1119-dparker-palm-oil-worker-protest.html> (zobrazeno 17. března 2014)

4.2 BEZPEČNOST PRÁCE

Problémy v oblasti bezpečnosti práce na plantážích palmy olejné souvisí např. s použitím herbicidů a pesticidů, dopravou i s ergonomií práce ve vztahu k zdvihání břemen a k výkonu práce v obtížných pracovních pozicích.⁶² Nebezpečí pracovních úrazů zvyšuje horko a dlouhé pracovní dny a týdny.

V době, kdy stále více zemí zakazuje použití nebezpečných chemikálií, v Asii roste míra jejich využívání. Akční síť proti pesticidům (Pesticide Action Network – PAN) odhaduje, že v Asii se pro zemědělské účely používá přibližně 30 % všech herbicidů a pesticidů na světě.⁶³

Na asijských plantážích se běžně používá herbicid, který vzbudil živou debatu – parakvat. Parakvat je neselektivní herbicid, který je velmi nebezpečný pro člověka a živočichy. Použití parakvatu je v mnoha západních zemích zakázáno a v roce 2007 vydal Soud prvního stupně Evropských Společenství rozhodnutí, že látka nesmí být přidána na seznam chemikálií povolených v Evropské unii.⁶⁴

Parakvat se používá především v rozvojových zemích, kde je jeho použití zvláště nebezpečné: vzhledem k horkému a vlhkému vzduchu, nedostatečnému použití bezpečnostních pomůcek a neproškolení dělníků jsou běžné otravy osob, které navíc ani nemohou být ošetřeny vzhledem k nepřítomnosti lékařské péče.⁶⁵ Díky nízké ceně a účinnosti je parakvat také jedním z nejčastěji používaných herbicidů v Indonésii a Malajsii.

Malajsie přidala parakvat na seznam zakázaných chemikálií v roce 2005, ale toto rozhodnutí byla o rok později zrušeno na žádost průmyslu. Počet ohlášených případů otravy parakvatem se od zrušení rozhodnutí zakazujícího tento herbicid ztrojnásobil. Zatímco v roce 2005 bylo ohlášeno celkem 36 otrav, v roce 2009 již jejich počet vzrostl na 101.⁶⁶ Kromě akutních či dokonce smrtelných otrav bylo také zjištěno, že dlouhodobá expozice parakvatu zvyšuje riziko vzniku Parkinsonovy choroby.⁶⁷

RSPO ve svých kritériích stanoví úpravu bezpečnosti práce, podle níž musí být dělníci pracující s herbicidy a pesticidy proškoleni a musí chápat bezpečnostní opatření i rizika související s použitím chemikálií. Systém certifikace zakazuje použití látek zařazených Světovou zdravotnickou organizací (WHO) do třídy chemikálií 1 A nebo 1B, chemikálií uvedených ve Stockholmské a Rotterdamské úmluvě⁶⁸ a parakvatu. Tyto látky se však mohou používat za zvláštních okolností, které jsou uvedeny v národních pokynech nejlepší praxe RSPO. Za povolení použití parakvatu sklídl RSPO značnou kritiku.⁶⁹ Některé společnosti vyrábějící palmový olej však již přestaly parakvat používat. Například IOI Group, která byla předmětem šetření pro účely této zprávy, jeho používání ukončila na konci roku 2011.⁷⁰

K ergonomii práce na plantážích palmy olejné existuje pouze málo výzkumného materiálu, ačkoli bylo zjištěno, že sběr trsů plodů palmy olejné zvyšuje riziko vzniku onemocnění pohybového aparátu. Na počátku pěstování jsou palmy nízké, a dělníci se tak při sklizení plodů z palem musí ohýbat do obtížných pozic. Palma olejná časem dorůstá výšky až 20 metrů. Pomocí dlouhé tyče se srpem na konci dělníci shazují trsy z palem, což je obtížné a namáhavé na záda. Dělníci pracují ve dvojicích: jeden trsy shazuje a druhý je přenáší na přívěsný vozík nebo jiný dopravní prostředek a sbírá plody spadané na zem. Také sběrač pracuje v náročné pracovní pozici a soustavně zdvihá břemena o hmotnosti desítek kilogramů. K problémům souvisejícím s ergonomií práce přispívá intenzivní pracovní tempo udržované na plantážích. Pracovníci o těchto problémech nehovoří s vedením, protože se bojí ztráty zaměstnání nebo krácení platu.⁷¹

Kromě ergonomických faktorů se dosud výzkum nevěnoval také dalším bezpečnostním rizikům práce ve výrobě palmového oleje. Podle malajsijské organizace pro lidská práva Tenaganita jsou zvláště mezi nepálskými migrujícími pracovníky běžná náhlá úmrtí ve spánku způsobená vyčerpáním. Tato organizace své obavy předložila nepálským orgánům a fenoménem se v současné době výzkumně zabývá jedno nepálské vysokoškolské pracoviště.⁷²

⁶² Amnesty International, 2010, Trapped - The Exploitation of Migrant Workers in Malaysia, zpráva se nachází na adrese: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA28/002/2010/en/114eba25-6af5-4975-9ea3-02c22f6bdc5aZasa280022010en.pdf>

⁶³ ILO, Good Occupational Health and Safety Practises 2008/2009, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_120410.pdf; Journal of Occupational Health 2013; 55: 405-414, na adrese: http://joh.sanei.or.jp/pdf/E55/E55_5_12.pdf

⁶⁴ Pesticide Action Network, <http://www.panap.net/en/fs/page/food-sovereignty-rspo/104#rspo2> (zobrazeno 19. července 2014)

⁶⁵ Soud prvního stupně Evropských společenství Evropských společenství, tisková zpráva ze dne 11. července 2007, rozsudek Soudu prvního stupně ve věci T-229/04

⁶⁶ Pesticide Action Network, Paraquat, 2011

⁶⁷ Sazaroni, M.R., Rahmat, A., Sa'ed, Z., Haslina, H., Adilah, M.A. a Asdariah, M. 2012. Review on Paraquat Poisoning in Malaysia After Lifting of Ban. Journal of Medical Toxicology 8/2, s. 209

⁶⁸ Tanner, C.M., Kamel, F., Ross, G.W., Hoppin, J.A., Goldman, S.M., Korell, M., et al. 2011. Rotenone, Paraquat, and Parkinson's Disease. Environmental Health Perspectives 119/6, s. 866-872. Zpráva je k dispozici na adrese: <http://dx.doi.org/10.1289/ehp.1002839>

⁶⁹ Další informace o zakázaných chemikáliích: chemikálie třídy 1A a 1B podle WHO: http://ew.eea.europa.eu/ManagementConcepts/Greenp/F1056727684/F1074009377/F1074176905/F1074177047/HTML_Page1074178064; Stockholmská úmluva: <http://www.pops.int/>; Rotterdamská úmluva: www.pic.int/

⁷⁰ PAN, <http://www.panna.org/blog/stop-paraquat-palm-plantations> (zobrazeno 5. března 2014)

⁷¹ Dynamic Management Sdn. Bhd, Momerandum, Phasing out the use of paraquat by 31st December 2011

⁷² Ng, Yee Guan et al, Journal of Occupational Health 2013:55: s. 405-414, Ergonomics Observation: Harvesting Tasks at Oil Palm Plantation, na adrese: https://www.jstage.jst.go.jp/article/joh/55/5/55_13-0017-FS/_pdf

⁷³ E-mail organizace Tenaganita, 29. července 2014

4.3 ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTSKÉ PRÁCE

Na plantážích palmy olejné a drobných farmách se děti využívají k sběru jednotlivých spadných plodů palmy olejné a k postřiku malých stromků palmy olejné herbicidy a pesticidy. Starší děti se také účastní těžké práce, jako např. sběru celých trsů nebo jejich shazování ze stromů. Zneužívání dětské práce je problémem v Indonésii, kde podle odhadů Mezinárodní organizace práce (ILO) v zemědělském sektoru pracuje na 1,5 milionu dětí. Dětská práce se využívá zejména v provinciích Severní Sumatra, Východní Jáva a Západní Jáva. K zemědělským odvětvím s největším podílem dětské práce patří pěstování tabáku, palmového oleje a kaučuku.⁷³

Indonésie v posledních letech značně rozvinula dohled nad pracovním právem a zvýšil se počet kontrol prováděných na pracovištích se zaměřením na vymýcení dětské práce. V roce 2013 bylo cílem indonéské vlády zdvojnásobit počet kontrol pracovišť oproti stavu z roku 2009. Novými kontrolami mělo být pokryto téměř 19 milionů pracovníků. Podle ILO však nebyly národní cíle splněny vzhledem k nedostatečným zdrojům místních orgánů a chybějící koordinaci.⁷⁴

Dětská práce se používá také na palmových plantážích v malajsijských státech Sabah a Sarawak. Pracovní sílu tvoří převážně indonéští migranti, kteří s sebou do Malajsie přivezli své rodiny. Největšímu nebezpečí nucené práce na plantážích čelí děti bez dokumentů, které se sice narodily v Malajsii, avšak nebylo jim uděleno občanství. Malajsijské státy nenabízejí školní docházku dětem migrantů a některé děti nakonec pracují na plantážích se svými rodiči.⁷⁵

4.4 PRÁVA MIGRUJÍCÍCH PRACOVNÍKŮ

Přes deset procent indonéské populace pracuje mimo svou domovskou obec. K hlavním důvodům vnitřní migrace patří přírodní katastrofy a ekologické problémy, jakož i potřeba levných pracovních sil v různých částech Indonésie.⁷⁶ Postavení indonéských interních migrantů je velmi špatné. Studie, kterou na základě pohovorů s dělníky vydaly v roce

2013 Sawit Watch a Mezinárodní fórum pro pracovní práva (International Labor Rights Forum), zaznamenala problémy v oblasti zacházení s interními migranty na plantážích certifikovaných ze strany RSPO.⁷⁷

V létě 2013 zveřejnila zpravodajská agentura Bloomberg rozsáhlou reportáž o pracovních podmínkách u největší indonéské společnosti vyrábějící palmový olej, Kuala Lumpur Kepong Berhad. Agentura Bloomberg dle své zprávy na palmových plantážích pozorovala nucenou práci, nezákonně nízké mzdy a zneužívání dětské práce. Zvláště vykořisťovanou skupinou pak byli interní migranti v rámci Indonésie.⁷⁸

Každý čtvrtý migrující pracovník, který se přestěhoval z Indonésie do Malajsie, pracuje na plantážích. Většina malajsijských plantáží závisí na migrantských pracovních silách. Vedle Indonésie přicházejí na malajsijské plantáže migrující dělníci z Indie, Bangladéše, Filipín, Pákistánu, Barmy a Nepálu.⁷⁹ Migrující pracovníci tvoří celkem 80 procent dělníků na malajsijských plantážích.⁸⁰

Malajsie neratifikovala úmluvu OSN týkající se ochrany migrujících pracovníků a jejich rodin a právní předpisy této země poskytují migrantům minimální ochranu. Malajsie například umožňuje strhávání poplatků za nábor z mezd dělníků. Migrující pracovníci často pracují dlouhé dny bez jakéhokoli odpočinku. Nemusí jim být vypláceny mzdy a zaměstnavatelé omezují pohyb svých pracovníků, např. zadržením jejich pasů. Na plantážích dochází také k obchodu s lidmi a k nucené práci.⁸¹

Špatné zacházení s migrujícími pracovníky je jedním z hlavních důvodů, proč Spojené státy ve své zprávě o obchodu s lidmi (TIP) v roce 2014 přeřadily Malajsii do třetí, tzn. nejnižší kategorie.⁸² K dalším zemím ve stejné kategorii patří Severní Korea, Demokratická republika Kongo, Libye, Kuvajt a Thajsko.⁸³

⁷³ ILO, http://www.ilo.org/jakarta/areasofwork/WCMS_126206/lang--en/index.htm

⁷⁴ ILO, Labour and Social Trends in Indonesia 2013, the report can be read at: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-jakarta/documents/publication/wcms_233249.pdf

⁷⁵ Open Society Foundation, Children's Right to a Nationality. Zpráva je k dispozici na adrese: <http://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/OtherEntities/OSJIChildrenNationalityFactsheet.pdf>; The Atlantic, <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/04/palm-oil-for-the-west-exploitation-for-young-workers-in-malaysia/274769/>; Unicef, Zpráva o stavu dětských práv v Malajsii. Zpráva je k dispozici na adrese: http://www.unicef.org/malaysia/Child_Rights_Coalition_Report_on_Childrens_Rights_FINAL.pdf

⁷⁶ IMO, Indonesia - Overview, <https://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/where-wework/asia-and-the-pacific/indonesia.default.html?displayTab=additional-resources> (zobrazeno 6. srpna 2014)

⁷⁷ Sawit Watch & International Labour Rights Forum, Empty Assurances. Zpráva je k dispozici na adrese <http://www.laborrights.org/sites/default/files/publications-and-resources/Empty%20Assurances.pdf>

⁷⁸ Bloomberg, Indonesia's Palm Oil Industry Rife with Human Rights Abuses, <http://www.businessweek.com/articles/2013-07-18/indonesias-palm-oilindustry-rife-with-human-rights-abuses#p1> (zobrazeno 5. dubna 2014)

⁷⁹ ILO, k dispozici na adrese: <http://www.adbi.org/files/2013.01.23.cpp.sess1.2.baruah.labour.migration.asia.pdf>

⁸⁰ Borneo Post, Nearly 80 per cent of workers in oil palm sector foreigners, <http://www.theborneopost.com/2014/04/01/nearly-80-per-cent-of-workers-inoil-palm-sector-foreigners/> (zobrazeno 11. června 2014)

⁸¹ Human Rights Watch, <http://www.hrw.org/news/2013/09/03/malaysia-2013-universalperiodic-review-submission>

⁸² Trafficking in Persons - report, Malaysia, na adrese: <http://www.state.gov/documents/organization/226847.pdf>

⁸³ Ministerstvo zahraničí USA, Tier placements, <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2013/210548.htm> (zobrazeno 19. července 2014)

Organizace pro lidská práva Amnesty International kritizovala Malajsii pro nelidské zacházení s jejími migranty. V letech 2005-2010 provedla Malajsie téměř 30 000 veřejných výprasků jako trest pro migranty, kteří porušili imigrační právní předpisy. 60 % takto potrestaných pracovníků tvořili občané Indonésie. Podle nové zprávy Amnesty International o Malajsii tělesné trestání nedokumentovaných imigrantů stále probíhá.⁸⁴

Postavení migrujících pracovníků v Malajsii je ještě složitější z toho důvodu, že jsou často zcela závislí na svých zaměstnavatelích. Přísné tresty pro dokumentační

nedostatky tuto závislost ještě zvyšují a komplikují odhalování provinivších se zaměstnavatelů. Řada porušení předpisů zaměstnavateli se přehlíží, protože donucovací orgány se zaměřují na rozdávání přísných trestů za nedokumentovanou migraci. Často dochází k zadržení pasů a pracovních povolení migrujících pracovníků, a pracovníci tak nemají prakticky žádné prostředky, jak zlepšit dodržování svých práv.

⁸⁴ Amnesty International, 2013, Malaysia Universal Periodic Review: Civil and political Rights Lagging Behind, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA28/010/2013/en/486a9928-97dc-4a3b-93c3-53ae8fa41edVasa280102013en.html>

5. Právní předpisy EU o odpovědnosti v oblasti palmového oleje nepřihlíží k sociální udržitelnosti

K předpisům EU, které největší měrou platí pro použití palmového oleje, jsou směrnice o kvalitě paliv (2009/30/ES) a směrnice o obnovitelných zdrojích energie (2009/28/ES) (RED).⁸⁵ Směrnice o kvalitě paliv požaduje, aby členské státy EU do roku 2020 snížily emise z paliv o 6 % na každou jednotku energie vyrobenou pro evropský trh. Směrnice o obnovitelných zdrojích energie pak požaduje, aby členské státy do roku 2020 z obnovitelných zdrojů vyráběly celkem 10 % všech paliv používaných v dopravě. Finsko provedlo obě tyto palivové směrnice Evropské komise do svých vnitrostátních právních předpisů.

Směrnice o obnovitelných zdrojích energie stanoví kritéria, podle nichž se hodnotí udržitelnost biopaliv. K těmto tzv. „RED“ kritériím patří snížení emisí skleníkových plynů podle směrnice o kvalitě paliv, ochranu biodiverzity a omezení změn využívání půdy způsobených výrobou biopaliv. Suroviny pro biopaliva používaná členskými státy například nesmí pocházet z rašelinišť vysušených po roce 2008 nebo z plochy, která byla až do roku 2008 soustavně zalesněna. Tato kritéria udržitelnosti platí také pro biopaliva vyráběná mimo Evropskou unii.⁸⁶

Členské státy musí být schopny prokázat splnění kritérií udržitelnosti pomocí národních režimů dané země nebo dobrovolným certifikačním režimem schváleným EU. Případně lze toto uskutečnit dvoustrannými nebo vícestrannými dohodami s třetími stranami, které jsou členskými státy EU. K roku 2014 schválila EU 17 různých certifikačních režimů a shledala, že tyto splňují požadavky směrnice v oblasti udržitelnosti.⁸⁷

K certifikačním režimům patří certifikace, které finské společnosti používají nejčastěji, tedy RSPO a ISCC, jakož i HVO, tedy certifikační režim vyvinutý společností Neste Oil pro vlastní použití.⁸⁸

Greenpeace a další organizace na ochranu životního prostředí kritizují stávající legislativu z důvodu podpory

neudržitelných biopaliv, jako je např. palmový olej. Směrnice o kvalitě paliv a směrnice o obnovitelných zdrojích byly kritizovány proto, že nepřihlížejí k emisím skleníkových plynů vznikajícím v průběhu výroby biopaliv na rostlinné bázi s ohledem na nepřímé změny využití půdy. Podle organizace Greenpeace se z tohoto důvodu přehlíží skutečné dopady výroby palmového oleje na klima.⁸⁹

Dalším významným nedostatkem evropské legislativy je skutečnost, že se zaměřuje na původ palmového oleje pouze v biopalivech. Spotřební výrobky, které využívají většinu palmového oleje, jako např. potraviny a kosmetické produkty, nejsou do právní úpravy vůbec zahrnuty a zákonodárci k nim dosud nedefinovali žádné odpovědnostní požadavky.

Kritéria RED se zaměřují na ekologické a kvalitativní aspekty. Ačkoli Evropská komise musí předkládat Evropskému parlamentu pololetní zprávy o tom, nakolik země vyvážející nejvyšší množství biopaliv splňují kritéria ekologické a sociální udržitelnosti. Kritéria však zcela přehlížejí otázky související se sociální udržitelností.⁹⁰ Stockholmský institut životního prostředí požádal o přepsání směrnice způsobem zohledňujícím sociální aspekty výroby palmového oleje.

EU namítla, že sociální aspekty nebyly zahrnuty v souladu s pravidly Světové obchodní organizace (WTO), podle nichž by požadavky na vhodné pracovní podmínky mohly být vykládány jako protekcionismus.⁹¹

⁸⁵ Z anglické zkratky pro „Renewable Energy Directive“ – směrnice o obnovitelné energii (2009/28/ES)

⁸⁶ Evropská komise, směrnice 2009/28/ES, 2009, na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1395732071004&uri=CELEX:32009L0028> (24. března 2014);

Pozn. překl.: české znění: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0028&from=CS>

⁸⁷ European Commission, Biofuels - Sustainability schemes, http://ec.europa.eu/energy/renewables/biofuels/sustainability_schemes_en.htm (zobrazeno 13. srpna 2014)

⁸⁸ HVO Renewable Diesel Scheme for Verification of Compliance with the RED sustainability criteria for biofuels, kritéria jsou k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/energy/renewables/biofuels/sustainability_schemes_en.htm

⁸⁹ Greenpeace, Biopolttoaineet EU:ssa, <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampanjat/palmuoljy/perusasiaa-biopolttoaineista/>

⁹⁰ Evropská komise, směrnice 2009/28/ES, 2009, na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1395732071004&uri=CELEX:32009L0028> (24. března 2014)

Pozn. překl.: české znění: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0028&from=CS>

⁹¹ Stockholm Environment Institute, <http://www.sei-international.org/-news-archive/2491-studies-reveal-palm-oil-impacts-in-southeast-asia-proposeeu-policy-changes> (zobrazeno 28. července 2014)

6. Certifikace produkce palmového oleje RSPO a mechanismy jejího monitorování

Kulatý stůl pro udržitelnou produkci palmového oleje (RSPO) je přední světový režim certifikace palmového oleje. K jeho vzniku došlo v roce 2004 na základě spolupráce mezi WWF, korporacemi a výrobními společnostmi.⁹²

Certifikace výrobce palmového oleje ze strany RSPO vychází z 8 standardů, které se dělí na 39 kritérií. Těchto osm standardů představuje:

- 1) transparentnost,
- 2) dodržování zákonů a předpisů,
- 3) dlouhodobá ekonomická udržitelnost,
- 4) osvědčené výrobní postupy,
- 5) ohleduplnost k životnímu prostředí a jeho ochrana,
- 6) ohleduplnost k pracovníkům a komunitám,
- 7) odpovědnost při zakládání nových plantáží a
- 8) soustavné zlepšování.

Palmový olej certifikovaný RSPO může být korporacím, které jej používají, dodáván prostřednictvím čtyř různých mechanismů. Tyto mechanismy se od sebe značně liší. Palmový olej získaný prostřednictvím nejkomplexnějšího monitorovacího mechanismu lze sledovat až k původnímu výrobcí, zatímco původ palmového oleje získaného v rámci nejvolnějšího mechanismu nelze sledovat vůbec. Kupující, kteří nákup palmového oleje provádějí přes nejvolnější mechanismus, podporují výrobce certifikované ze strany RSPO prostřednictvím certifikačního režimu, který je zcela nezávislý na obchodním vztahu.

RSPO vyvinul monitorovací mechanismy ve spolupráci s režimem UTZ, který ve Finsku certifikuje také odpovědně vyráběné kakao a kávu.⁹³ Principy fungování těchto mechanismů jsou podrobně popsány v dalších částech.

⁹² RSPO, http://www.rspo.org/en/who_is_rspo (zobrazeno 21. května 2014) and <http://www.rspo.org/en/history> (zobrazeno 21. května 2014)

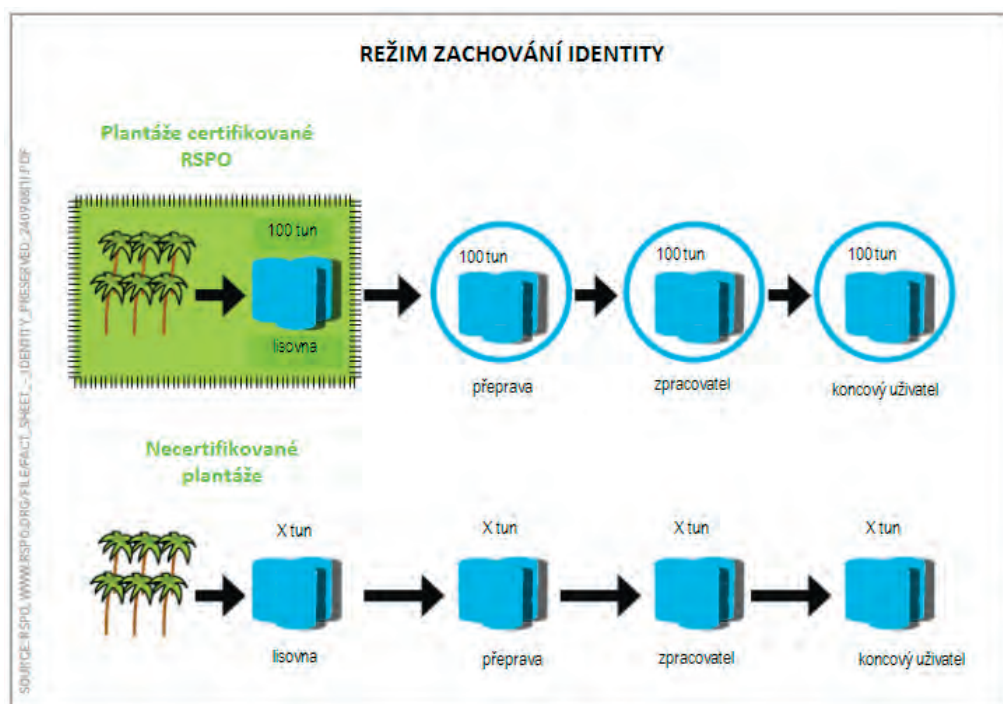
⁹³ UTZ Certified, <http://www.rspo.org/en/member/233/utz-certified> (zobrazeno 18. března 2014)

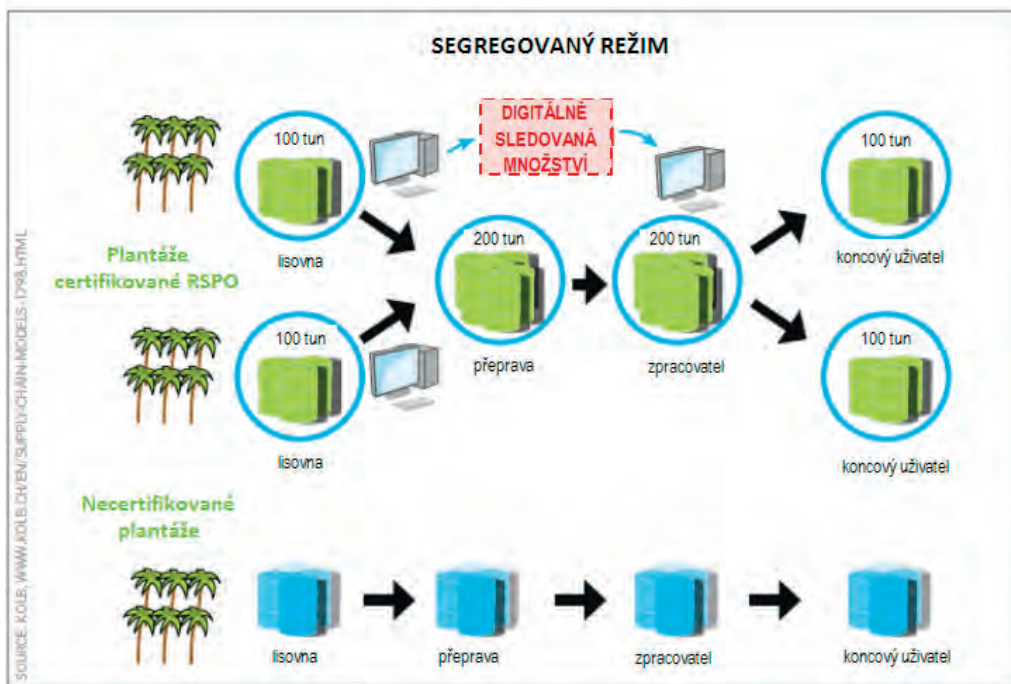
⁹⁴ RSPO, Identity Preserved, na adrese: [http://www.rspo.org/file/fact_sheet_-_identity_preserved_240908\[1\].pdf](http://www.rspo.org/file/fact_sheet_-_identity_preserved_240908[1].pdf)

6.1 REŽIM ZACHOVÁNÍ IDENTITY (IDENTITY PRESERVED – IP)

Systém režimu zachování identity (IP) zajišťuje fyzickou možnost sledovat palmový olej. Certifikovaný palmový olej vyráběný v každém plantážovém komplexu se uchovává samostatně od ostatních olejů v rámci celého výrobního procesu a v továrně se v žádné fázi výrobního řetězce nemíchá

s jinými oleji. Tímto způsobem lze veškerý olej nakoupený v rámci systému IP sledovat až ke konkrétnímu výrobcí certifikovanému ze strany RSPO. Systém IP je z mechanismů RSPO nejdražší a v praxi také logisticky nejnáročnější.

6.2 ODDĚLENÝ (SEGREGOVANÝ) REŽIM, SG

Monitorovací systém založený na segregaci umožňuje míchání palmového oleje z různých plantáží ve výrobním procesu, ale všechny plantáže účastníci se výroby musí mít certifikaci RSPO. Palmový olej tak sice nelze sledovat až ke konkrétní plantáži, ale všechno zpracovaný palmový olej je certifikován RSPO.

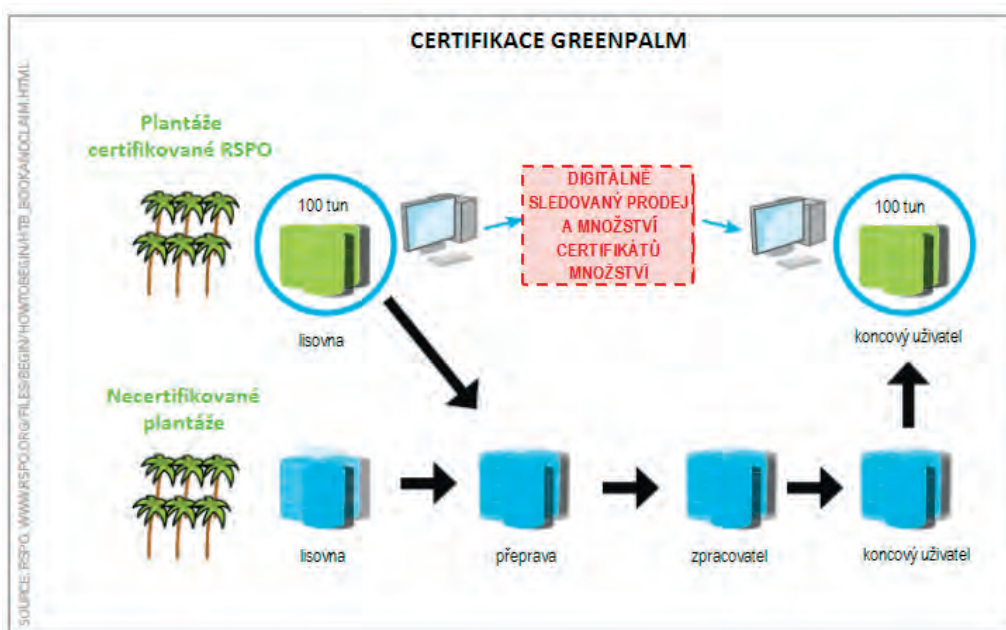
6.3 REŽIM HMOTNOSTNÍ BILANCE

V systému založeném na hmotnostní bilanci mohou výrobci prodávat palmový olej certifikovaný RSPO, když nemají možnost jej prodat odděleně od necertifikovaných palmových olejů. Palmový olej se ve všech fázích výroby může míchat s necertifikovanými oleji a nelze jej sledovat ke konkrétní plantáži. Olej nakoupený v režimu hmotnostní bilance může být směsí certifikovaných a necertifikovaných palmových olejů. Cílem systému je podporovat výrobu palmového oleje v postupném přechodu na výhradně sledovatelný palmový olej, který je ve všech fázích výrobního procesu fyzicky oddělen.

6.4 CERTIFIKÁTY GREENPALM

Systém certifikace GreenPalm je založen na samostatné rezervaci a nákupu certifikátů, tj. takzvaném mechanismu „book and claim“ (zamluvit a dostat), a byl vytvořen primárně na podporu výrobců. Slouží také ale koncovým uživatelům, kteří nemohou používat sledovatelné palmové oleje např. z důvodu velmi nízkých nakupovaných množství. V tomto režimu koncový uživatel od výrobců certifikovaných RSPO nakupuje certifikáty, a tyto certifikované výrobce podporuje finančně.

Palmový olej certifikovaný v režimu GreenPalm nelze sledovat a mimo nákupu certifikátů neexistuje mezi kupujícím a výrobcem žádný obchodní vztah. Jediný požadavek zní, aby byl výrobce prodávající certifikáty GreenPalm certifikován ze strany RSPO. Pro produkt samotný (nakupovaný palmový olej) neplatí žádné certifikační požadavky ani monitoring. Jestliže koncový uživatel nakoupí velké množství certifikátů GreenPalm a shromáždí s tím související spotřebitelskou komunikaci, musí se zúčastnit výročního auditu ve formě dotazníku.⁹⁵

ISCC

Kromě RSPO existuje u biopaliv další běžně používaný režim certifikace palmového oleje – ISCC (International Sustainability & Carbon Certification). Standard ISCC byl založen odvětvím biopaliv a je schválen německými orgány i Evropskou komisí. V roce 2013 byly všechny plantáže vlastněné dodavateli Neste Oil certifikovány podle ISCC.

Sociální kritéria standardu ISCC jsou podobná kritériím RSPO, v jejich náplni je však drobný rozdíl. ISCC například nepožaduje, aby zaměstnavatel aktivně podporoval svobodu spolčování. Kromě palmového oleje se prostřednictvím ISCC certifikují i další suroviny používané v biopalivech.

Mezi ISCC a výrobcem působí nezávislý certifikační orgán. Tento orgán vydává výrobcovi certifikát ISCC, jestliže výrobce podle jeho zjištění splnil certifikační požadavky.

Systém ISCC využívá jako monitorovací mechanismy režim hmotnostní bilance a fyzického oddělení stejným způsobem jako RSPO. Fyzické oddělení lze provést produkcí udržitelně vyráběných palmových olejů v určitých výrobních jednotkách, aniž by došlo k jejich smíchání s biomasou vyráběnou v jiných výrobních závodech, a to ani když se tato biomasa vyrábí v souladu se stejnými kritérii (tzv. tvrdý režim IP). Palmový olej lze takto sledovat až ke konkrétní výrobní farmě. Další možností, jak realizovat fyzické oddělení, je smíchání udržitelně vyrobených dávek, avšak jejich uložení samostatně od necertifikovaných dávek. V tomto případě nelze dosledovat konkrétní farmu, ale směs je vyrobena udržitelným způsobem (tzv. měkký režim IP). Samotné certifikáty ISCC nelze zakoupit samostatně bez existence obchodního vztahu (srovnej s certifikací GreenPalm, kapitola 6.4).⁹⁶

95 GreenPalm, <http://www.greenpalm.org/en/faqs/general#how-do-you-check-that-a-producer-is-not-selling-more-oil-and-certificates-than-it-is-producing> (zobrazeno 21. května 2014)

96 ISCC, <http://www.iscc-system.org/> (zobrazeno 7. srpna 2014), ISCC Requirements for Traceability 2013, na adrese: http://www.iscc-system.org/uploads/media/ISCC_EU_203_Requirements_for_Traceability_2.3.pdf

7. Použití palmového oleje ve Finsku

Palmový olej se běžně používá v potravinářství a nachází se v celé řadě různých spotřebních výrobků na trhu. Odhaduje se, že palmový olej je použit až v polovině veškerých balených potravin. Je také běžnou surovinou ve výrobcích pro osobní hygienu a v kosmetice.

Kromě dostupné ceny vychází obliba palmového oleje z jeho chemických vlastností. Palmový olej dokáže odolat vysokým teplotám, a je tedy výjimečně vhodný pro různé druhy smažení. Palmový olej je olejem bohatým, který v hotových výrobcích nezanechává jakýkoli zápach. Tato charakteristika je důležitá u výrobků, jako jsou např. sladké sušenky a další pekařské zboží. Palmový olej také přirozeně zvyšuje trvanlivost výrobku.⁹⁷

Potravinářské odvětví využívá palmový olej v rostlinných tucích a pomazánkách z nich. Obsahuje jej také řada hotových potravin, jako např. pekařské zboží, mražené potraviny určené k smažení, sušenky a olej na smažení hranolků. Kromě toho se palmový olej často používá např. při výrobě zmrzliny a dětské výživy.⁹⁸

Palmový olej nebývá v seznamu ingrediencí vždy uveden, protože to není vyžadováno finským zákonem o potravinách. Spotřebitelé proto mohou jen těžko posoudit, jak časté je použití palmového oleje. Podle zákona o potravinách mohou být tuky na obalu uvedeny označením názvu skupiny tuků, přičemž v tomto případě je palmový olej uveden jako „rostlinný tuk“.⁹⁹ Zákon se však mění a v souladu se směrnicí EU bude palmový olej muset být v seznamu složek od konce roku 2014 uveden.¹⁰⁰

Kromě potravin se palmový olej nachází v mnoha kosmetických výrobcích a je surovinou pro výrobu např. šamponů či mýdel. Zvýšilo se také využití palmového oleje v palivech. Společnost Neste Oil, která je vlastněna finskou vládou, je největším jednotlivým kupcem palmového oleje na světě (další informace k Neste Oil jsou uvedeny v kapitole 8.1).

Podle celní evidence za rok 2013 bylo do Finska dovezeno pouze 3 900 tun různých druhů frakcí palmového oleje. Z této celkové výše byly přibližně 3 tuny chemicky neupraveného palmového oleje a jeho výtažků dovezeny pro účely potravinářského průmyslu a 428 tun pro technologický průmysl.¹⁰¹ Celní evidence však neobsahuje informace o skutečném množství dovezeného palmového oleje, protože palmový olej obsažený v hotových výrobcích celní orgány nijak neevidují. Dalším důvodem pro to, že tyto záznamy neposkytují jasný přehled o využití palmového oleje finskými společnostmi, je skutečnost, že záznamy o dovozech surového palmového oleje podléhají utajení.

Finské firmy podle svých odpovědí, které poskytly v dotazníku organizace Finnwatch, používají celkem cca 1,11 milionů tun palmového oleje. Odpověďmi společností se dále zabývá další kapitola.

⁹⁷ RSPO, <http://www.betterpalmoil.org/about> (zobrazeno 3. března 2014)

⁹⁸ WWF Suomi, *Syökö suomalaisen elintarviketeollisuus viimeisiä sademetsiä*, 2007

⁹⁹ Evira, *Pakkausmerkintäopas, elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille*, 2010.

¹⁰⁰ Evropská komise, *New EU law on food information to consumers*, http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/proposed_legislation_en.htm (zobrazeno 18. března 2014)

¹⁰¹ Evidence dovozu finské Celní správy, 2014

8. Jak finské společnosti zajišťují odpovědnost jimi nakupovaného palmového oleje?

Jako účastníky průzkumu zaměřeného na společenskou odpovědnost vybrala organizace Finnwatch finské firmy a značky působící v potravinářském a chemickém průmyslu a dva největší finské maloobchodní řetězce. Společnosti účastníci se průzkumu byly vybrány z rejstříku členů RSPO a z předchozí zprávy ekologické organizace WWF o nákupech palmového oleje finskými firmami.¹⁰² Z výzkumu byly vyřazeny velké nadnárodní korporace působící na finském trhu, jelikož o jejich nákupech palmového oleje již vypracovaly řadu zpráv a uspořádaly řadu kampaní mezinárodní organizace.¹⁰³

Účastnické firmy byly dotazovány například na množství jimi používaného palmového oleje a na způsob zajištění odpovědnosti u palmového oleje, který používají. Společnosti byly také požádány, aby otevřeně uvedly celý svůj řetězec dodávek palmového oleje až na úroveň plantáže, z níž olej pochází.

8.1 NESTE OIL

Společnost Neste Oil, v níž drží většinový podíl finská vláda, je rafinářská a obchodní firma, která se zaměřuje na paliva pro dopravní prostředky. V červenci 2014 vlastnila finská vláda 50,1 % akcií společnosti.¹⁰⁴ Obrat společnosti Neste Oil za rok 2013 činil 17,5 miliard euro.¹⁰⁵

Na žádost organizace Finnwatch uvedla Neste Oil množství surového palmového oleje, které použila v letech 2011, 2012 a 2013 (viz Tabulka č. 1).

Kromě surového palmového oleje používá Neste Oil ve svých palivech také další produkty na bázi palmového oleje. Patří k nim zbytky PFAD (destilátů palmových mastných kyselin) z výroby palmového oleje v potravinářském průmyslu, olejový odpad oddělený z odpadních vod na lisech a olejové odpady oddělené při filtraci. V roce 2011 představovaly PFAD na bázi palmového oleje a stearin celkem 22 % surovin používaných firmou Neste Oil.

Po roce 2011 neuvádí výroční zpráva Neste Oil odpad na bázi palmového oleje v samostatných položkách. Z konkurenčních důvodů již firma nehodlá veřejně sdělovat přesné množství odpadu a zbytků. Neste Oil uvádí, že jejím cílem je zvýšit využití destilátů palmových mastných kyselin (PFAD). Z odpadů a zbytků se pro paliva používá v největších dávkách živočišný tuk a PFAD.¹⁰⁶

Tabulka č. 1: Surový palmový olej používaný Neste Oil a podíl jeho certifikace. Údaje nezahrnují další suroviny na bázi palmového oleje

Rok	Množství surového palmového oleje	Procento certifikací surového palmového oleje
2013	1,1 Mt	100 %
2012	1,36 Mt	91 %
2011	0,44 Mt	49 %

Společnost Neste Oil nakupuje palmový olej přímo od výrobců a uvedla, že zajišťovala jeho sledovatelnost v souladu se směrnicemi EU (viz kapitola 5) a s požadavky Agentury Spojených států pro ochranu životního prostředí (United States Environmental Protection Agency).¹⁰⁷

Během roku 2013 nakupovala společnost Neste Oil palmový olej od celkem osmi dodavatelů. Z nich Neste Oil zveřejnila jména Wilmar, Golden Agri, Asian Agri a IOI Group. Neste Oil uvedla, že v roce 2012 nakupovala palmový olej také od společnosti Felda. V 2013 Neste Oil rovněž nakupovala palmový olej od drobných výrobců, kteří působí pod výše uvedenými korporacemi.

Podle Neste Oil obsahují její vlastní dodavatelské smlouvy smluvní podmínky související s odpovědností. Ty požadují, aby se dodavatelé zavázali dodržovat odpovědné činnosti, chránit biodiverzitu a dodržovat lidská práva. Dodavatelé surovin se musí také zavázat k plnění metodických materiálů Neste Oil pro prevenci odlesňování a pro odpovědný nákup („No Deforestation and Responsible Sourcing“).

Neste Oil uvádí, že v roce 2013 nakupovala palmový olej z 212 plantáží. Společnost podle svého sdělení zná přesnou polohu a historii každého hospodářství. Podle Neste Oil se tyto informace používají s cílem zajistit, aby se plantáže nerozšiřovaly nebo nehodlaly rozšiřovat do zakázaných oblastí, nebyly zapleteny do sporů s místními obyvateli a aby dodržovaly práva pracovníků a lidská práva. Společnost Neste Oil poskytla organizaci Finnwatch informace o některých svých plantážích s tím, že tyto informace měly být použity při terénním šetření v souvislosti s touto zprávou (viz kapitola 9).

Neste Oil uvedla, že před zahájením nákupů provádí u dodavatele posouzení rizik, jehož součástí jsou otázky zaměřené na pracovní podmínky. Součástí posouzení rizik je sebehodnocení dodavatele, šetření společnosti Neste Oil a případný posudek a audit provedený třetí stranou.

102 Rejstřík členů RSPO, na adrese http://www.rspo.org/en/rspo_members; WWF palmuoljyypisteytsraportti, na adrese: <http://wwf.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-ja-tiedotteet/Suomalaiset-elintarviketyhtiot-ostavat-yha-enem-man-vastuullista-palmuoljya-1934.a>

103 Viz Greenpeace: kampaň Cargill: <http://www.greenpeace.org/international/en/news/Blogs/makingwaves/cargills-palm-oil-commitment/blog/50125/>; kampaň Neste: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/climate-change/kitkat/>; kampaň P&G: <http://www.greenpeace.org/international/en/news/blogs/makingwaves/procter-gamble-commits-tono-deforestation/blog/48849/> (zobrazeno 19. srpna 2014)

104 Neste Oil, akcionářská struktura, <http://www.nest-eoil.com/default.asp?path=1,41,538,2462,2560> (zobrazeno 8. srpna 2014)

105 Neste Oil, Lyhyesti, <http://nesteoil.fi/default.asp?path=35,52,107,2999> (zobrazeno 12. června 2014)

106 Neste Oil, Adrian Suharto, e-mail ze dne 27. května 2014

107 Pro další informace o Agentuře Spojených států pro ochranu životního prostředí navštivte stránku EPA: <http://www.epa.gov/otaq/fuels/renewablefuels/regulations.htm>

Doplňující informace o sděleních Neste Oil

Společnost Neste Oil věnovala značné úsilí zajištění odpovědnosti svých nákupů palmového oleje. Jako jediná ze společností, které odpověděli na průzkum organizace Finnwatch, uvedla, že zná konkrétní plantáže, z nichž nakupuje olej. Neste Oil předložila názvy a místa některých dodavatelských plantáží společnosti. Jako velký odběratel má Neste Oil také zavedeny procesy k zajištění náležitě péče o lidská práva a certifikace odpovědnosti a v Asii využívá pracovníky, kteří zodpovídají za dohled nad odpovědností při nákupu surovin. Existuje však důvod k doplnění informací prezentovaných ve sděleních společnosti Neste Oil věnovaných odpovědnosti.¹⁰⁸

Neste Oil na své internetové stránce uvedla, že je schopna bez výjimky dosledovat všechny obnovitelné suroviny, které nakupuje, až k jejich výrobci.¹⁰⁹ Jako monitorovací mechanismy používá Neste Oil u palmového oleje metody hmotnostní bilance a segregace. Žádná z nich nezakládá možnost sledovat palmový olej až ke konkrétnímu výrobnímu závodu. Neste Oil však uvádí, že k segregovanému palmovému oleji obdržela názvy všech palmových plantáží, které se na jeho výrobě podílí. V rámci systému hmotnostní bilance se certifikovaný palmový olej rovněž míchá s necertifikovaným palmovým olejem. Neste Oil proto zná společnosti, od kterých nákup provádí, avšak nedokáže palmový olej, který nakupuje, sledovat až k výrobci. Aby mohla společnost Neste Oil dostát svému tvrzení, musí používat monitorovací mechanismus zachování identity. Společnost však podle jejích vlastních informací tento mechanismus nepoužívá.

Neste Oil ve svých produktech také používá značná množství odpadů na bázi palmového oleje. Tento odpad vzniká při zpracování palmového oleje. Neste Oil nemá u těchto zpracovaných palmových olejů představu o jejich původu z hlediska plantáže. Je pravděpodobné, že zbytkové materiály pocházejí z necertifikovaných palmových olejů. Neste Oil požaduje, aby společnosti dodávající zbytky na bázi palmového oleje byly členy RSPO. Tím však není zajištěno, že palmové oleje používané v procesech, při nichž tato zbytky vznikají, jsou certifikované.

Zbytky z necertifikovaných palmových olejů nepředstavují zanedbatelný detail. V roce 2011 představovaly zbytky na bázi palmového oleje více než jednu pětinu surovin používaných Neste Oil. Po roce 2011 již Neste Oil množství těchto surovin nezveřejnila, uvádí však, že používá rostoucí množství odpadů na bázi palmového oleje.

Neste Oil svá sdělení hájí tím, že směrnice EU o obnovitelných zdrojích energie (viz kapitola 5) stanoví mechanismus hmotnostní bilance jako dostatečný k prokázání sledovatelnosti. Podle této směrnice EU je místem původu zbytků surovin výrobní závod, v němž odpad vzniká. Směrnice proto nevyžaduje, aby původ bylo možné sledovat až ke konkrétní plantáži palmy olejné. Organizace Finnwatch se však domnívá, že informace sdělené společností jsou z hlediska sledovatelnosti a odpovědnosti zavádějící.

Internetová stránka Neste Oil také uvádí, že společnost provádí nákup palmového oleje přímo bez prostředníků. V posledních několika letech nakupuje společnost rostoucí množství palmového oleje z drobných farem. V roce 2013 vzrostl počet drobných farem, které dodávaly palmový olej společnosti Neste Oil, z 9 000 na 54 000. Ve skutečnosti působí drobné farmy pod korporacemi produkujícími palmový olej a prostředníkem mezi drobnými farmami a Neste Oil je nadnárodní skupina obchodující s palmovým olejem. Podle Neste Oil je výrok věcně správný, jelikož firma nakupuje produkty přímo od výrobců (míněno od korporací vyrábějících palmový olej) bez prostředníků (míněno bez překupnických firem). Finnwatch se domnívá, že Neste Oil může tvrdit, že nakupuje přímo od výrobců, bude-li v budoucnosti nakupovat palmový olej od nezávislých drobných zemědělských komunit.

Neste Oil požaduje, aby byli její dodavatelé palmového oleje certifikováni, přičemž stav certifikace dodavatele se zjišťuje během posouzení rizik. Podle společnosti v době přípravy této zprávy deset jejích dodavatelů palmového oleje úspěšně absolvovalo přezkoumání odpovědnosti ze strany firmy. Organizaci Finnwatch nebylo dovoleno získat dotazník používaný při sebehodnocení dodavatele, během návštěvy v sídle společnosti Neste Oil jí však bylo umožněno do uvedeného formuláře nahlédnout.¹¹⁰

V roce 2013 byl veškerý surový olej používaný společností Neste Oil certifikovaný. Jako své monitorovací mechanismy používá společnost metody hmotnostní bilance a segregace (viz kapitola 6). Z 65 lisoven palmového oleje, které byly v roce 2013 dodavatelem Neste Oil, jich bylo 45 certifikováno podle ISCC a 20 mělo certifikaci ISCC i RSPO.

V 2013 dala Neste Oil také podnět k spolupráci s organizací The Forest Trust (TFT). Cílem této spolupráce je rozvinout odpovědnost také mimo dodavatelský řetězec Neste Oil. Neste Oil uvádí, že TFT provedl teoretický výzkum pokrývající veškeré dodavatele a lisovny palmového oleje používaného Neste Oil a posoudil, nakolik tyto společnosti dodržují směrnici Neste Oil pro prevenci odlesňování a odpovědný nákup.¹¹¹ Neste Oil uvádí, že TFT vypracoval zprávu o každém

dodavatelé palmového oleje a předložil návrhy pro politiky a provozní metody společnosti. Rozvojové návrhy přeložené TFT se procházejí s každým aktérem v rámci pracovní skupiny. Cílem této práce je vypracovat veřejné zásady a přístupy dodavatelů tak, aby odpovídaly požadavkům Neste Oil.

8.2 KESKO

Kesko je na burze kotovaná společnost působící v oblasti dodávek potravin, spotřebního zboží, železářského zboží, automobilových dílů a příslušenství a strojních zařízení. Řetězec Kesko zahrnuje přibližně 2 000 prodejen ve Finsku, Švédsku, Norsku, Estonsku, Lotyšsku, Litvě, Rusku a Bělorusku. Kesko a nezávislé prodejny K-food tvoří K-ryhma Group, jejíž součástí je 1 000 prodejen potravin. Do řetězců Kesko Food patří K-citymarket, K-supermarket, K-market a K-extra. V roce 2013 činil obrat společnosti Kesko 9,3 miliard euro. Odpovědi poskytnuté společností Kesko na průzkum organizace Finnwatch platily pro produkty prodávané pod soukromými značkami firmy Kesko (Pirkka, Menu a K-Menu).

V době zpracování této zprávy obsahovalo palmový olej 97 produktů značky Pirkka. Pouze 16 produktů značky Pirkka obsahovalo certifikované palmové oleje.¹¹²

¹⁰⁸ Tvrzení Neste Oil týkající její odpovědnosti kritizovala již v minulosti také organizace Greenpeace, např.: <http://www.greenpeace.org/finland/fi/kampan-jat/palmuoljy/Neste-Oil/Neste-Oilin-vaittamatt/#a3> (zobrazeno 14. srpna 2014)

¹⁰⁹ Neste Oil, Sustainability report 2013, „Všechny obnovitelné vstupy, které používáme, lze bez výjimky dosledovat až k místu, kde se vyrábějí nebo pěstují.“

¹¹⁰ Tento údaj nezahrnuje palmový olej používaný v nepotravinářských výrobcích.

¹¹¹ Shrnutí první výzkumné zprávy TFT je k dispozici na adrese: http://clients.squareeye.net/uploads/tft/TFT_Public_Summary-Neste_partnership_Phase_1_results_April_29_2014.pdf

¹¹² Tři z těchto produktů se dodávají ve dvou různě velkých baleních.

Kesko uvádí, že v průběhu předchozího vykazovaného období RSPO (1. července 2013 – 30. června 2014) bylo v produktech Pirkka použito 660 tun palmového oleje. U 140 tun z tohoto množství, tedy 21 %, se jednalo o certifikovaný palmový olej.

Palmový olej byl použit v 63 výrobcích společnosti Kesko pod značkou Menu, které jsou určeny pro průmyslové kuchyně. 43 z těchto výrobků obsahovalo certifikovaný palmový olej. Množství palmového oleje použitého ve výrobcích Menu bude vypočítáno v září 2014 pro výroční zprávu RSPO. Společnost Kesko prozatím odhaduje celkové množství palmového oleje použitého ve výrobcích Menu na přibližně 314 tun, z čehož 196 tun představuje certifikovaný palmový olej.

V současné době obsahují palmový olej tři výrobky v řadě K-Menu, kterou společnost Kesko uvedla na trh v roce 2014. Kesko uvádí, že dosud nebylo rozhodnuto o použití certifikovaného palmového oleje v tomto sortimentu, a společnost zatím nedokáže odhadnout roční množství oleje, které se u tohoto sortimentu používá.¹¹³

Za poslední rok použila společnost Kesko ve výrobcích pod svými soukromými značkami přibližně 1 000 tun palmového oleje.

Cílem Kesko je zajistit do roku 2020, aby veškerý palmový olej v produktech Pirkka a Menu byl vyráběn odpovědně. Při monitorování nakupovaného palmového oleje hodlá společnost využít nejméně segregáčnický mechanismus podle RSPO a domnívá se, že režim hmotnostní bilance nebo certifikace GreenPalm k zajištění možnosti sledovat původ palmového oleje v produktu nepostačují.

Kesko tvrdí, že společnost zná země původu složek používaných ve výrobcích Pirkka a Menu, ale doposud se nesnažila vést evidenci názvů výrobců surovin. Kesko uvádí, že výrobci jednotlivých složek se často mění podle dostupnosti a situace na trhu a společnost není informována o konkrétních výrobcích palmového oleje na úrovni plantáží.

Kesko je členem RSPO od roku 2011.¹¹⁴

8.3 S-GROUP

S-Group je síť společností v maloobchodu a službách a ve Finsku má přes 1 600 provozoven. S-Group tvoří spotřebitelská družstva a Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) spolu se svými dceřinými společnostmi. K službám poskytovaným S-Group patří obchody s potravinami a obchody se spotřebním zbožím, benzínové stanice, cestovní ruch a obchody s výživou, obchod s automobily a příslušenstvím, a obchod se zemědělskými potřebami. Maloobchodní obrát S-Group za rok 2013 činil 11,3 miliardy euro.

V roce 2012 S-Group použila ve výrobcích pod soukromými značkami a v smažicích olejích používaných v restauracích společnosti přibližně 1 145 tun palmového oleje.¹¹⁵ Ze všech značkových produktů společnosti jich 87, tedy přibližně 6 %, obsahovalo palmový olej. Podle S-Group tvořil certifikovaný palmový olej 78 % všech používaných tuků.

S-Group uvádí, že jejím cílem je zajistit, aby do roku 2015 byl veškerý palmový olej používaný v produktech prodávaných pod soukromými značkami společnosti stoprocentně certifikován. Společnost do budoucna plánuje používat na obalech symbol znázorňující použití sledovatelného certifikovaného oleje. S-Group uvádí, že v budoucnu budou podle dostupnosti používány různé certifikační modely RSPO (viz kapitola 6). V současné době neobsahují výrobky soukromé značky SOK žádný palmový olej, jehož původ lze fyzicky vysledovat.

Podle SOK to vyžaduje, aby dodavatelské řetězce u dodavatelů byly sledovatelné a transparentní. Dodavatelé zajišťují, aby byl při výrobě produktů používán certifikovaný olej nebo aby použité množství palmového oleje bylo pokryto certifikáty GreenPalm. Dodavatel je povinen na žádost SOK otevřeně sdělit celý řetězec dodávek palmového oleje.

S-Group je členem RSPO od roku 2011.¹¹⁶

8.4 NEOT – NORTH EUROPEAN OIL TRADE

NEOT, který je vlastněn SOK a St1 Nordic Oy, je velkoobchod s ropnými produkty a bioprodukty. Paliva společnosti NEOT používají ve Finsku čerpací stanice ABC, St1 a Shell. Topný olej od této společnosti se také používá k vytápění 150 000 finských domácností. V roce 2013 zaznamenal NEOT obrát 4,7 miliardy euro.

NEOT neprovádí zpracování samotného palmového oleje, ale nakupuje paliva na bázi palmového oleje od Neste Oil nebo na mezinárodním trhu.

V roce 2013 byla veškerá paliva na bázi palmového oleje, která NEOT nakoupil nejrozličnějšími cestami, vyrobena společností Neste Oil.

V roce 2013 činil podíl obnovitelné nafty rafinované z palmového oleje ve všech biopalivech nakoupených společností NEOT 0,3 procenta, tj. 350 metrů krychlových. Kromě toho dodala Neste Oil společnosti NEOT celkem 6 113 m³ obnovitelné nafty rafinované z palmového oleje společně s dodávkami fosilních paliv.¹¹⁷

NEOT v roce 2013 dodal celkem 6 460 m³ nafty na bázi palmového oleje. Paliva na bázi palmového oleje tvořila 0,25 % všech paliv dodaných společností.

¹¹³ Výrobky K-Menu obsahující palmový olej byly uvedeny na trh až v červenci 2014.

¹¹⁴ Kesko, Matti Kalervo, e-mail ze dne 19 srpna a 20. srpna

¹¹⁵ Tento údaj nezahrnuje palmový olej použitý v nepotravinářských výrobcích.

¹¹⁶ SOK, Sanni Pekkala, e-mail ze dne 2. září 2014.

¹¹⁷ Údaje budou dodány samostatně, protože strana, která dodává biopaliva ke spotřebě, je odpovědná za dohled nad splněním bio povinností a kritérií udržitelnosti. Odpovědi společnosti NEOT platí pro povinnosti spojené s biopalivy v objemu 350 m³ a biopaliva od Neste Oil v objemu 6 113 m³. Další informace naleznete na adrese: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100197>

Biopaliva společnosti NEOT na bázi odpadu a zbytků (v roce 2013 činil jejich podíl 34,4 %) neobsahovala žádný odpad na bázi palmového oleje.

NEOT uvádí, že požaduje, aby všichni jeho výrobci biopaliv postupovali při prvotní výrobě surovin v souladu s kritérii EU pro udržitelnost, ale nepožaduje, aby výrobci uváděli seznam původu surovin na úrovni plantáží. Splnění těchto kritérií je prokázáno certifikacemi schválenými EU.¹¹⁸

8.5 VALIO

Společnost Valio Oy, největšího finského zpracovatele mléka, vlastní 17 mlékárenských výrobních družstev a společnost vyrábí mléčné výrobky také na vývoz do Ruska, Švédska a Estonska. Obrat firmy za rok 2013 činil přibližně 2 miliardy euro.¹¹⁹

Společnost Valio informovala Finnwatch, že ve spotřebních výrobcích již palmový olej nepoužívá. V současnosti je jediným produktem firmy Valio, který obsahuje palmový olej, náhražka mléka určená pro telata. Jedná se o směs rostlinných olejů s osmdesátiprocentním obsahem palmového oleje. Valio uvádí, že kdykoli je to možné s ohledem na charakteristiku a dostupnost výrobku a na konkurenci, používá domácí suroviny.

Společnost Valio nehodlala organizaci Finnwatch sdělit množství palmového oleje, které společnost používá, a to s tvrzením, že se jedná o obchodní tajemství. Společnost však uvedla, že nakupuje palmový olej od Cargill GmbH. Olej pochází z Malajsie nebo Indonésie.

Cargill zveřejnil názvy svých palmových plantáží v Indonésii. Jedná se o PT Hindoli a PT Harapan a jejich dceřiné společnosti.¹²⁰ Společnost Valio s jistotou nevěděla, zda jí používaný palmový olej pochází z těchto plantáží. Společnost uvádí, že ročně používá tak malá množství palmového oleje, že nemá možnost určovat, ze kterých plantáží bude olej pocházet.

Podle společnosti Valio musí každý z dodavatelů společnosti odpovědět na dodavatelský dotazník společnosti zaměřený na udržitelnost. Posouzení rizik na základě tohoto dotazníku se používá při auditu dodavatele. Společnost Valio neprovedla audit na plantážích firmy Cargill a uvádí, že důvěřuje informacím podaným společností Cargill.

Společnost Valio požádala o členství v RSPO v květnu 2014 v době přípravy této zprávy. Valio informovalo Finnwatch, že v budoucnu bude společnost pro jí používaný palmový olej nakupovat certifikaci GreenPalm.¹²¹

8.6 FAZER

Dvěma oblastmi podnikání skupiny Fazer jsou Fazer Brands a Fazer Food Services. Fazer Brands obsahuje pekařské a čokoládové výrobky, sladké sušenky, cukrovinky a žvýkačky. Rovněž sem pod značkou Fazer patří restaurace, kavárny a prodejny značky a Fazer Leipomot, které se nacházejí v obchodech s potravinami. Fazer Food Services provozuje ve Finsku, Švédsku, Norsku a Dánsku přibližně 1 100 restaurací. Tržby skupiny Fazer za rok 2013 činily 1,7 miliard euro.¹²²

Většina palmového oleje používaného společností Fazer je v podobě směsi rostlinných olejů, které se používají v houskách a jemném pečivu, sušenkách a náplních do cukrovinek. Skupinu produktů Fazer Food Services, v nichž je palmový olej zastoupen nejčastěji, představují margaríny. Za rok 2013 použila skupina Fazer přibližně 5 636 tun palmového oleje.

Fazer nakupuje směsi tuků od různých evropských výrobců.

Podle společnosti Fazer pochází jí používaný palmový olej především z Malajsie a Indonésie. Společnost uvádí, že nemá konkrétní data umožňující dosledovat palmový olej, který se používá v jejích směsích tuků, na úroveň plantáže, avšak zajišťuje odpovědnost prostřednictvím certifikátů GreenPalm (viz kapitola 6.4). V letech 2012 a 2013 pokryla společnost certifikáty GreenPalm všech jí používaný palmový olej.

Fazer ve svém rozhodnutí používat certifikační režim GreenPalm vychází ze skutečnosti, že místo čistého palmového oleje společnost od svých dodavatelů nakupuje různé směsi tuků. Podle společnosti Fazer toto představuje problém například pro nákup segregovaného palmového oleje certifikovaného podle RSPO (viz kapitola 6.2).

Fazer však uvedl, že jeho cílem je nadále pracovat na rozvoji odpovědnosti a sledovatelnosti palmového oleje. V době přípravy této zprávy organizací Finnwatch pracovala společnost Fazer na budoucím plánu pro zajištění odpovědnosti v oblasti palmového oleje. Společnost uvádí, že v budoucnu by ráda nakupovala více palmového oleje certifikovaného RSPO podle monitorovacích mechanismů založených na hmotnostní bilanci a segregaci.¹²³

Fazer je členem RSPO od roku 2004.

8.7 PAULIG GROUP

Paulig Group je mezinárodní potravinářská korporace. K jejím hlavním oblastem podnikání patří káva, mezinárodní potraviny a koření, pochutiny, a průmyslová koření. V roce 2013 zaznamenala obrat 850 milionů euro.¹²⁴

¹¹⁸ NEOT, Timo Huhtisaari, e-mail ze dne 19. srpna 2014 a SOK, Sanni Pekkala, e-mail ze dne 11. dubna a 21. března 2014.

¹¹⁹ Valio, <http://www.valio.fi/yritys/> (zobrazeno 11. června 2014); Valio, Pia Kontunen, e-mail ze dne 12. června 2014

¹²⁰ Cargill, <http://www.cargill.co.id/en/products/palm-oil/>

¹²¹ Valio, Pia Kontunen, e-mail ze dne 16. června 2014, 21. února 2014 a 20. února 2014.

¹²² Fazer, Products & services, <http://www.fazer-group.com/fi/tietoa-meista/tuotteet--palvelut/> (zobrazeno 11. června 2014) a 2013 stručně, <http://www.fazergroup.com/fi/tietoa-meista/>

¹²³ Fazer, Leena Majamaki, e-mail ze dne 19. června 2014 a 3. května 2014

¹²⁴ Paulig, About Paulig Group, <http://www.paulig-group.com/fi/index.php/about-us/> (zobrazeno 12. června 2014).

Podle Paulig Group se palmový olej používá v některých výrobcích značek Santa Maria a Poco Loco. Palmový olej se nepoužívá v kávě a průmyslových kořenících přípravcích této skupiny.

Podle údajů Paulig Group se použití palmového oleje ve výrobcích značky Santa Maria snížilo a společnost nyní používá v rostoucích objemech směsi slunečnicového a řepkového oleje. Podle společnosti se nyní palmový olej používá pouze v některých tortillách vyráběných ve Velké Británii. V tortillách vyráběných ve Švédsku byl palmový olej nahrazen jinými rostlinnými oleji. Společnost hodlá ukončit použití palmového oleje ve všech výrobcích Santa Maria do konce roku 2014.

V roce 2013 bylo ve výrobcích Santa Maria použito přibližně 1 500 tun certifikovaného palmového oleje, z čehož 700 tun mělo certifikát GreenPalm a 800 tun bylo certifikováno v segregovaném režimu. Santa Maria je členem RSPO od roku 2004 a od roku 2009 nakupuje pouze certifikovaný palmový olej.

V sortimentu Poco Loco vyráběném v Belgii se palmový olej používá v tortillových lupíncích a tortillách. Záměrem společnosti je do konce roku 2014 používat pouze certifikovaný palmový olej také v těchto výrobcích. Podle Paulig Group bude použití palmového oleje v sortimentu Poco Loco výrazně sníženo. Cílem je přejít z použití palmového oleje na slunečnicový olej.

Palmový olej používaný Paulig Group vyrábí AAK, Cargill a IOI Group. Palmový olej používaný ve výrobcích Santa Maria pochází z poloostrovů Malajsie a Papuy Nové Guiney. Palmový olej používaný v sortimentu Poco Loco je převážně z Malajsie a Indonésie.

Společnost Paulig není informována o konkrétních plantážích, z nichž její palmový olej pochází.

Dodavatelé surovin skupině Paulig podepsali Kodex chování dodavatelů společnosti Paulig, který požaduje, aby dbali o sociální odpovědnost. Podle Paulig Group je odpovědný nákup jednou z hlavních oblastí rozvoje práce firmy na zajištění společenské odpovědnosti.

Paulig Group se stala členem RSPO na podzim 2013. Členství pokrývá všechny oblasti působnosti firmy.¹²⁵

8.8 RAISIO

Skupina Raisio je mezinárodní korporace vyrábějící především rostlinné potraviny a krmiva. K jejím nejznámějším značkám patří Benecol, Elovana a Sunnuntai. V roce 2013 činil obrat skupiny 557,6 milionů euro.¹²⁶

Raisio nakupuje palmový olej a jeho deriváty¹²⁷ především ve formě různých směsí tuků.

Podle poskytnutých informací společnost používá palmový olej a směsi tuků obsahující palmový olej například ve sladkých sušenkách, tyčinkách a cukrovinkách a dále v margarínech a krmivech vyráběných firmou Raisio subdodavately. Raisio uvádí, že v průběhu roku 2015 přejde u všech sušenek, které vyrábí ve Finsku, z použití palmového oleje na řepkový olej. Všechny nejnovější sušenky, které Raisio vyrábí ve Finsku, se již pečou s použitím řepkového oleje. Raisio ve svých potravinách ročně používá 800 – 900 tun palmového oleje.

Společnost Raisio nepředložila organizaci Finnwatch výčet svých dodavatelů palmového oleje ani původu toho palmového oleje. Společnost argumentovala tím, že nikdy neměla ve zvyku „ani u žádné jiné suroviny sdělovat třetím stranám informace o svých dodavatelských partnerech a toto ani není v obchodní praxi běžné.“

Raisio uvádí, že do začátku roku 2015 zcela přejde na palmový olej a jeho deriváty, které jsou certifikované podle zásad udržitelného rozvoje. V roce 2013 byla podle RSPO certifikována více než polovina palmového oleje a jeho derivátů, které společnost Raisio použila. Firma nakupuje palmový olej a jeho deriváty především v podobě různých směsí tuků od evropských firem ve Velké Británii, Dánsku, Španělsku, Německu a Francii.¹²⁸

8.9 VAASAN GROUP

Vaasan Group je mezinárodní pekárenská skupina s provozovnami ve Finsku, Švédsku, Estonsku, Lotyšsku, Litvě, Norsku a Dánsku. Obrat skupiny za rok 2013 činil 414,5 milionů euro.¹²⁹

Vaasan Group používá palmový olej při smažení koblih a masem plněného pečiva. Margarín obsahující palmový olej se používá také při výrobě tzv. dánských koláčků a dalšího pečiva.

Podle Vaasan Group obsahují rostlinné oleje, které společnost nakupuje, přibližně 1 200 tun čistého palmového oleje.

Podle Vaasan Group palmový olej a jeho deriváty, které společnost používá, pocházejí od řady různých dodavatelů. Společnost uvádí, že při výběru dodavatelů přihlíží k otázkám souvisejícím s odpovědností. Vaasan požaduje, aby výrobci, jejichž produkty na bázi palmového oleje společnost nakupuje, byli členy RSPO nebo aby od členů RSPO nakupovali suroviny.

Vaasan Group je členem RSPO od roku 2012.

¹²⁵ Paulig, Anita Laxen, e-mailly ze dne 4. července 2014, 16. června 2014, 3. června 2014, 17. dubna 2014 a 19. března 2014

¹²⁶ Raisio, Group, <http://www.raisio.com/www/page/Konserni> (zobrazeno 11. června 2014)

¹²⁷ Deriváty palmového oleje znamenají směsi mastných kyselin rafinované z palmového oleje.

¹²⁸ Raisio, Marika Keloraki, e-mailly ze dne 23. června 2014 a 24. února 2014

¹²⁹ Vaasan Oy, Tietoa meista, http://www.vaasan.com/portal/fi/vaasan-konserni/tietoa_meista/ (zobrazeno 9. června 2014)

Vaasan Group podle svých informací v rámci podpory odpovědnosti při výrobě palmového oleje nakupuje pro veškerý používaný palmový olej certifikáty GreenPalm prostřednictvím systému Book&Claim (viz kapitola 6.4). Společnost uvádí, že certifikáty GreenPalm nakupuje pro veškerý palmový olej, který použila od roku 2012, a hodlá tak činit i v budoucnu.¹³⁰

8.10 ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS FINLAND

Společnost Orkla Confectionery & Snacks Finland, která je součástí skupiny Orkla, vznikla fúzí výrobce bramborových lupínků Chips Ab a výrobce cukrovinek Oy Panda Ab. Firma také vyrábí a na trhu prodává mrazené potraviny Oolannin a sladké sušenky Kantolan. V roce 2013 činil obrat společnosti Orkla Confectionery & Snacks Finland přibližně 100 milionů euro.

Ve výrobcích Oolannin není použit žádný palmový olej.¹³¹

Na začátku roku 2014 ještě směs řepkového a palmového oleje obsahovaly brambůrky, tvarované křupky a sýrové výrobky Taffel, ale od října 2014 společnost u výrobků značky Taffel zcela přejde na směs slunečnicového a řepkového oleje. V roce 2013 použil Taffel 700-800 tun palmového oleje certifikovaného podle RSPO. Poté, co bude použití palmového oleje výrazně omezeno, bude ve výrobcích Taffel každoročně použito přibližně 70 tun palmového oleje. Palmový olej používá značka Taffel u popcornu určeného do mikrovlnné trouby, v oříšcích a několika výrobcích z pekařského sortimentu.

Palmový olej používaný značkou Taffel rafinuje společnost Aarhus Karlsham a olej pochází z Malajsie.

Skupina Orkla uvádí, že počínaje rokem 2008 snižuje množství používaného palmového oleje a jejím cílem je v tomto snižování nadále pokračovat.¹³²

Na dotazy k výrobkům pod značkami Panda a Kantolan skupina Orkla neodpověděla.

8.11 LUMENE

Kosmetická společnost Lumene prodává na trzích ve Finsku a dalších skandinávských zemích, v Rusku a ve Spojených státech 700 výrobků. Za rok 2013 zaznamenala obrat přibližně 90 milionů euro.

Ve výrobcích Lumene se každoročně používá několik tisíc kilogramů derivátů palmového oleje. Podle informací společnosti obsahuje palmový olej zhruba 70 % výrobků kosmetického průmyslu, společnost však nesdělila, v kolika jejích produktech je palmový olej obsažen.

Společnost Lumene uvádí, že její dodavatelé jsou vázáni zásadami RSPO a že společnost činnost dodavatelů pravidelně posuzuje. O tomto posuzování však Finnwatch neobdržela žádné další informace. Společnost Lumene podle svých informací uplatňuje politiku, podle níž jsou podrobné informace o dodavatelích i o systémech jakosti a ochrany životního prostředí obchodním tajemstvím.

Podle společnosti Lumene její dodavatelé mají „na roky 2014-2016 nastaveny jasné cíle; záměrem je, aby byl celý řetězec dodávek zcela certifikován a byl transparentní podle cílů RSPO.“ Společnost však neposkytla další informace k těmto cílům ani k stávajícímu procentu certifikace derivátů palmového oleje, které společnost v současné době používá. Společnost podle svých informací „nemá v tuto chvíli možnost tyto otázky zodpovědět“.¹³³

8.12 SHRUTÍ ODPOVĚDÍ FINSKÝCH SPOLEČNOSTÍ

Finské společnosti zahrnuté do této zprávy každoročně nakupují přibližně 1,11 milionů tun palmového oleje.¹³⁴ 99 % tohoto množství představují nákupy palmového oleje společností Neste Oil. Neste Oil používá více než osmdesátkrát více palmového oleje než všechny ostatní finské firmy zahrnuté do této zprávy dohromady. V tomto srovnání je však důležité konstatovat, že společnosti působící v potravinářském a kosmetickém průmyslu používají deriváty palmového oleje rafinované ze surového palmového oleje, tudíž číselné údaje uvedené v odpovědích firem proto nejsou přímo úměrné. Neste Oil částečně používá také značná množství zbytků na bázi palmového oleje, přičemž jejich přesný objem podléhá obchodnímu tajemství a není zahrnut do výše uvedeného celkového údaje.¹³⁵

Šetření organizace Finnwatch ukazuje, že značná část finských společností nesleduje původ nakupovaného palmového oleje až ke konkrétní plantáži. Veškerý používaný surový olej sleduje pouze Neste Oil, a to prostřednictvím monitorovacích mechanismů hmotnostní bilance a segregace (viz kapitola 6).

¹³⁰ Vaasan Oy, Mira Perander, e-mail ze dne 11. března 2014

¹³¹ Oolannin, Cecilia Johansson, e-mail ze dne 17. června 2014

¹³² Orkla Confectionery & Snacks Finland Ab, Gunilla Hernelahti, e-mail ze dne 12. srpna 2014

¹³³ Lumene, Riikka Soderlund, e-maily ze dne 13. srpna, 18. srpna, 19. srpna a 21. srpna 2014

¹³⁴ Údaj kromě surového palmového oleje zahrnuje frakce dále rafinovaného palmového oleje. Údaj neobsahuje zbytkové suroviny na bázi palmového oleje, používané společností Neste Oil.

¹³⁵ Je pravděpodobné, že zbytky na bázi palmového oleje používají také jiné společnosti zahrnuté v tomto výzkumu, např. stearin ve svíčkách může pocházet z procesu výroby palmového oleje. Nicméně i objem zbytků v nepřímých nákupech jiných společností je malý ve srovnání s nákupními objemy společnosti Neste Oil.

Tabulka č. 2: Nakoupené množství palmového oleje a procentuální podíl certifikace dle společnosti v roce 2013

Společnost	Množství palmového oleje použitého ¹³⁶ v r. 2013	Podíl certifikace
S Group (výrobky soukromých značek a smažící oleje)	1 145 tun (2012) ¹³⁷	70 %
NEOT	zahrnuto do celkového množství za Neste Oil ¹³⁸	100 %
Kesko (výrobky soukromých značek)	1 000 tun ¹³⁹	0-21-62 % podle příslušného sortimentu
Neste Oil	1,1 mil. tun	100 %
Vaasan	1 200 tun	100 %
Raisio	800-900 tun	50 %
Fazer	5636 tun	100 %
Paulig	3000 tun	50 %
Valio	obchodní tajemství	0 %
Orkla (Taffel)	800 tun ¹⁴⁰	100 %
Orkla (Oolannin)	0	-
Orkla (Panda and Kantola)	nezodpovězeno	nezodpovězeno
Lumene	10 tun	nezodpovězeno

¹³⁶ Společnosti v závislosti na příslušném produktu používají buď surový palmový olej, nebo dále rafinované frakce palmového oleje. Údaje uvedené v tabulce byly poskytnuty samotnými společnostmi, a jsou proto orientační a nikoli přímo úměrné.

¹³⁷ Údaje za rok 2013 nejsou k dispozici. Údaj neobsahuje palmový olej obsažený v nepotravinářských výrobcích.

¹³⁸ Společnost NEOT neprovádí zpracování palmového oleje, který používá, a v roce 2013 nakupovala jí používaná biopaliva od Neste Oil. Proto údaj o palmovém oleji používaném společností Neste Oil také zahrnuje palmový olej nepřímo použitý společností NEOT.

¹³⁹ Odhad za rok 2013. Neobsahuje palmový olej použitý v nepotravinářských výrobcích.

¹⁴⁰ Použití palmového oleje společností Orkla se od podzimu roku 2014 snížilo. Údaj nezahrnuje produkty uváděné společností na trh pod značkami Panda a Kantolan.

Většina společností zahrnutých do tohoto výzkumu nakupovala pro jimi používaný palmový olej certifikáty GreenPalm. Mezi jednotlivými obchodními řetězci byly pozorovány jisté rozdíly.

Z hlediska použití certifikovaného palmového oleje je S-Group zjevně dále než Kesko a její harmonogram certifikace veškerého palmového oleje (do začátku roku 2015) má před společností Kesko pětiletý náskok. Cíl společnosti Kesko z hlediska sledovatelnosti je však mnohem ambicióznější než u S-Group, protože cílem firmy je používat do roku 2020 ve všech jejích produktech segregovaný palmový olej. S-Group považuje za dostačující certifikaci GreenPalm a sledování prostřednictvím mechanismu hmotnostní bilance.

Všechny společnosti, které v rámci průzkumu zareagovaly, při zajištění odpovědnosti výroby palmového oleje spoléhaly na certifikaci podle Kulatého stolu pro udržitelnost produkce palmového oleje (RSPO). Kromě certifikace podle RSPO používá společnost Neste Oil certifikaci podle standardu ISCC, který je určen pro biopaliva, a dále vlastní posuzování. Znepokojivě vysoký počet společností však stále používá necertifikovaný palmový olej.

V rámci výzkumu vedeného organizací Finnwatch společnost Valio uvedla, že se stává členem RSPO a že v budoucnu hodlá nakupovat certifikáty GreenPalm. Společnosti S-Group, Kesko, Raisio, Paulig a Lumene si také stanovily cíl zvýšit množství certifikovaného palmového oleje používaného v jejich výrobcích.

Řada společností uvedla, že budou přecházet nebo již přešly z palmového oleje na používání jiných olejů. Společnost Valio již ve svých spotřebních výrobcích palmový olej nepoužívá.

Společnost Raisio přechází u všech svých sladkých sušenek vyráběných ve Finsku na použití řepkového oleje a také skupina Paulig si stanovila cíl používat slunečnicový olej. Velké množství firem zmínilo, že důvodem této změny je snaha používat domácí suroviny. Je pravděpodobné, že tyto společnosti se odhodlaly přejít z používání tuků na bázi palmového oleje na jiné, méně kontroverzní rostlinné oleje, také pod vlivem kritického postoje k palmovému oleji.

9. PŘÍPAD: Pracovní podmínky na plantážích IOI Group v Malajsii

Organizace Finnwatch provedla pro účely této zprávy výzkum na plantážích společnosti IOI v jižní oblasti poloostrovní (západní) Malajsie, konkrétně ve státech Negeri Sembilan a Johor. Terénní výzkum byl realizován v květnu až červnu 2014.

Společnost Finnwatch kontaktovala IOI Group v Malajsii se žádostí o spolupráci. Finnwatch požádala, aby místní výzkumný pracovník mohl prostudovat pracovní podmínky na plantážích IOI v západní Malajsii. Tuto žádost podpořila Neste Oil, společnost vlastněná finským státem. Společnost IOI této žádosti vyhověla a útvar pro zajištění udržitelnosti při centrále společnosti ve městě Putrajaya navázal kontakt s vedením příslušných plantáží s cílem koordinovat a usnadnit práci výzkumného pracovníka.

Korporace IOI poskytla seznam svých plantážových komplexů v jižní oblasti a výzkumný pracovník náhodně zvolil tři plantáže, na nichž bude výzkum proveden. Zvolenými komplexy byly Pamol Barat, Bukit Serampang a Bahau. Kromě aktivit týkajících se uvedených tří plantáží vedli výzkumní pracovníci rozhovory také s dalšími zainteresovanými stranami, jako např. neziskovými nestátními organizacemi, odborovými organizacemi a osobami se zkušenostmi získanými v dělnickém hnutí. V průběhu těchto rozhovorů byli výzkumní pracovníci upozorněni na fenomén popsany jako žalostné pracovní a ubytovací podmínky na jiné plantáži, a to na Regent Estate ve státě Negeri Sembilan.

Malajsijská společnost IOI Group je jedním z největších výrobců palmového oleje na světě. V Indonésii a Malajsii vlastní 240 000 hektarů půdy. Kromě Neste Oil dodává IOI palmový olej také finské společnosti Paulig. Skupina Paulig však nemá informace o konkrétních plantážích, z nichž palmový olej pochází (viz kapitola 8.7). Neste Oil byla jedinou finskou společností zahrnutou v tomto výzkumu, která organizaci Finnwatch poskytla podrobné informace o svém

dodavatelském řetězci.

Na každé ze tří uvedených plantáží IOI Group (Pamol, Bukit Serampang a Bahau) byl proveden výzkum prostřednictvím pohovorů s vedením, kontroly dokumentace, místním pozorováním dělníků při práci, životních podmínek a vybavenosti a dále prostřednictvím pohovorů s dělníky v malých skupinách čítajících přes 10 osob. Výběr pracovníků pro tyto pohovory provedl výzkumný pracovník ze seznamu pracovníků tak, aby bylo zajištěno spravedlivé zastoupení pracovníků různých národností; vedení plantáže zajistilo prostory mimo kanceláře firmy (např. klubovnu nebo třídu místní školy), kde se pohovor mohl uskutečnit bez přítomnosti jakýchkoli vedoucích pracovníků. I přes to, že se pohovory konaly v rámci plantážového komplexu, pracovníci působili uvolněně a otevřeně hovořili o svých pracovních podmínkách.

Dále bylo v neděli večer uspořádáno setkání se skupinou dělníků z komplexu Regent, a to mimo plantážový komplex. Organizace Finnwatch, s cílem zajistit vyvážený pohled na situaci v komplexu Regent Estate, několikrát žádala centrálu IOI o pomoc při zajištění setkání s vedením plantáže Regent Estate, avšak toto setkání se neuskutečnilo.

Návštěvy plantáží a pohovory s pracovníky provedl zkušený sociální auditor a odborník na lidská práva Joseph Paul Maliamauv. Jednu plantáž (Bahau) navštívil také vlastní výzkumný pracovník organizace Finnwatch a vedl mimo plantáž pohovory s pracovníky plantážového komplexu Regent Estate. Výzkum vycházel z vlastního výzkumného dotazníku organizace Finnwatch.

Celkem byly pro účely výzkumu vedeny pohovory s přibližně 50 pracovníky. Respondenty představovali migrující pracovníci z Indonésie, Nepálu, Bangladéše, Indie a Myanmaru. Kromě dělníků a vedení plantáží byly pro účely zprávy vedeny pohovory také s personálními manažery IOI Group.

SONJA VARTILA/FINNWATCH

Sbíráání trsů s plody je těžká práce.

Plantážové komplexy IOI ve státech Malacca a Negeri Sembilan. Plantáže zahrnuté do tohoto výzkumu jsou vyznačeny červeně.

Plantážové komplexy IOI ve státě Johor. Plantáž zahrnutá do tohoto výzkumu je označena červeně.

Počty pracovníků na uvedených třech plantážových komplexech (Pamol, Bukit Serampang a Bahau) činí 197, 210, resp. 298 osob, celkem tedy 705 pracovníků. Z tohoto celkového počtu 705 pracovníků na třech plantážích (které navštívil výzkumný pracovník) bylo pouze 97 osob (14 %) malajského původu, zatímco 608 (86 %) pracovníků byli cizinci. V rámci jednotlivých komplexů se podíl místních pracovníků pohyboval od 10 do 17 %. Mezi zahraničními pracovníky tvořili většinu Indonésané (45 %), za nimi následovali občané Nepálu (31 %), Bangladěše (15 %), Indie (7 %) a Myanmaru (2 %). K plantáži Regent Estate nebyla podobná statistika získána. Pracovníci tohoto komplexu však potvrdili, že stejně jako u jiných plantážových komplexů tvoří i zde většinu pracovníků cizinci.

Ve všech čtyřech plantážových komplexech mají zahraniční pracovníci na starosti práce v terénu, jako např. sběr trsů, prořez a postřik stromů.

Malajsijské pracovníky většinou působí jako vedoucí nebo provádějí administrativní práce.

V souladu s Etickým kodexem organizace Finnwatch dostala IOI Group možnost vyjádřit se před zveřejněním této zprávy k jejím závěrům. Vyjádření IOI Group je uvedeno v kapitole 13. Možnost vyjádřit se k zjištěním této zprávy měla i společnost Neste Oil. Reakce společnosti se nachází v kapitole 14.

9.1 NÁBOR ZAHRANIČNÍCH PRACOVNÍKŮ

Centrála IOI v Malajsii odpovídá za nábor zahraničních pracovníků, kteří jsou následně přiděleni do různých plantážových komplexů na základě požadavků těchto komplexů. IOI pro tyto účely využívá služeb místní (malajsijské) agentury práce, která ve spolupráci se svými protějšky v zemích, z nich pochází pracovní síly, zajišťuje přísun požadovaného počtu pracovníků. IOI platí malajsijské agentuře práce za její služby. Nábor zahraničních pracovníků byl schválen malajsijským Ministerstvem pro vnitřní záležitosti. Proces náboru se v jednotlivých zemích poněkud liší. Například v Indonésii nebo Nepálu si může IOI Group vybírat volněji, ale v Bangladéši je bangladéšskými orgány předložen připravený seznam pracovníků. IOI podle svých informací dává přednost náboru pracovníků se zkušenostmi ze zemědělství. Všichni zahraniční pracovníci najímaní společnostmi IOI jsou muži.

Během náboru bývají pracovníci před podpisem smlouvy obvykle stručně seznámeni s charakterem práce zaměstnancem agentury a někdy jim je promítnut videozáznam znázorňující, jaká práce se od nich bude očekávat. Pracovní smlouvy jsou k dispozici v malajštině nebo angličtině (viz kapitola 9.2).

Délka smlouvy pro jiné než indonéské pracovníky činí tři roky, u indonéských pracovníků pak dva roky. Zahraničním pracovníkům není dovoleno uzavírat v Malajsii sňatek ani přivést s sebou rodinu. Pracovní smlouva pro zahraniční pracovníky (kromě Indonésanů) jim dokonce výslovně zakazuje navazovat v Malajsii milostné vztahy. Indonéským pracovníkům je zakázáno uzavírat bez souhlasu vlády sňatek.

Před náborem musí pracovník vlastnit osvědčení o zdravotní způsobilosti vystavené schváleným lékařem v jejich domovské zemi. Do jednoho měsíce po příjezdu do Malajsie však pracovníci musí absolvovat další lékařskou prohlídku, a je-li shledáno, že trpí jakoukoli nemocí (včetně některých snadno léčitelných nemocí), je jejich pracovní smlouva ukončena a pracovníci jsou neprodleně na vlastní náklady vráceni do vlasti. Jeden pracovník byl například vrácen do vlasti záhy po příjezdu na základě pozitivního testu na pohlavní chorobu.

Po skončení doby jednoho roku služby musí pracovníci před prodloužením jejich pracovního povolení absolvovat další lékařskou prohlídku. Jestliže pracovník touto lékařskou prohlídkou úspěšně neprojde, není mu pracovní povolení prodlouženo.

Podle IOI se zdravotní problémy před vysláním pracovníků do domovských zemí léčí. Tato praxe však nemá jasnou oporu v žádné firemní politice.

9.2 PRACOVNÍCI PRODÁVÁJÍ PŮDU NEBO SI BEROU PŮJČKY V NADĚJI NA ZBOHATNUTÍ V MALAJSI

Téměř všichni pracovníci během pohovorů uvedli, že jim na příjezd za prací do IOI Group vznikly značné výdaje. Většinu těchto výdajů představovaly poplatky agentům (nebo jejich zástupcům), kteří jim slíbili zajistit práci u IOI. Tento poplatek obvykle zahrnoval také cenu letenky a v některých případech také povinnou lékařskou prohlídku.

Pracovníci nesli také další náklady, jako např. náklady na pořízení cestovního pasu (což v zdrojových zemích často bývá obávaná a nákladná procedura) a na cestu ze své vesnice do hlavního města.

Částka hrazená zprostředkovatelům se liší podle země i podle konkrétního agenta. Nicméně z pohovorů s pracovníky lze vyvodit, že v každé zemi existuje jistá „tržní sazba“.

Tato částka se v průměru rovnala přibližně dvěma měsíčním mzdám. Náborový poplatek představuje velmi vysokou investici, která je často mimo možnosti potenciálních dělníků; ti se proto při náboru zadlužují u přátel, příbuzných nebo u samotného zprostředkovatele a dluhy splácejí ze mzdy vydělané v Malajsii. Někteří pracovníci také uvedli, že prodali svůj dobytek a půdu a použili další úspory. Mnoho pracovníků uvedlo, že je zprostředkovatelé ujišťovali, že si vydělají dost na to, aby mohli domů měsíčně posílat 900 RM. Na základě tohoto ujištění měli potenciální dělníci dojem, že je v jejich zájmu, aby se za účelem práce v IOI významně zadlužili.

Personální oddělení IOI popřelo, že by mělo jakékoliv informace o částkách, které musí pracovníci platit agentům ve svých zemích. V plantážových komplexech však byly nalezeny dokumenty, z nichž jasně vyplývá, že IOI usnadňuje splácení dluhu zprostředkovateli prostřednictvím měsíčních srážek ze mzdy pracovníků.

Dále pak, ačkoli byly předloženy dokumenty dokládající, že pracovníci s těmito srážkami ze mzdy souhlasili, je třeba konstatovat, že zákon o zaměstnanosti (24.4) stanoví, že pro

takovéto srážky se požaduje písemný souhlas generálního ředitele Ministerstva lidských zdrojů. Manažeři plantáží, s nimiž byly vedeny pohovory, nevěděli, zda jsou tyto srážky odsouhlaseny příslušnými orgány.

Během nábory byli pracovníci obvykle před podpisem smlouvy pracovníkem agentury stručně seznámeni s charakterem práce a někdy jim byl promítnut videozáznam znázorňující, jaká práce se od nich bude očekávat. Řada indonéských pracovníků byla přijata prostřednictvím přátel a příbuzných, kteří již v plantážových komplexech v Malajsii pracovali. Měli tak také slušné povědomí o charakteru příslušné práce, protože plantáže palmy olejné jsou hojné také v Indonésii. Nicméně většina cizinců si práci, na kterou se hlásila, nedokázala představit, protože komplex na výrobu palmového oleje nikdy neviděla.

Někteří pracovníci během pohovorů uvedli, že obsah video prezentace přesně nezobrazoval jejich skutečné pracovní podmínky. Videozáznam například ukazoval sklizení plodů palmy olejné pomocí mechanizace, leč ve skutečnosti se sklizeň provádí ručně; palmy olejné na videu byly nízké, ale ve skutečnosti musí dělníci někdy sklízet plody ze stromů o výšce přes 20 metrů. V několika případech pracovníci tvrdili, že jim bylo řečeno, že budou pracovat v továrnách, nikoli na palmových plantážích.

Celá řada pracovníků při pohovorech uváděla, že jim agenti slibovali výděly nejméně 900 RM měsíčně po dobu šestiměsíční zkušební doby. Některým pracovníkům komplexu Regent Estate byl přislíben plný úvazek s fixním měsíčním platem, a byli proto zklamáni přiznanou úkolovou mzdou.

IOI Group uvádí, že vydala a rozšířila reálné video popisující práci a pracovní podmínky, které lze v Malajsii očekávat. IOI však přiznává, že nedokáže zajistit, aby tato videa byla používána všemi náborovými agenturami a jejich zástupci; IOI nedokáže garantovat pravdivost všech informací, které zprostředkovatelé poskytují potenciálním pracovníkům.

Nicméně většina pracovníků, s nimiž byly pohovory vedeny, se již s realitou pracovních podmínek na plantážích smířila, chtěla zde pokračovat v práci a nepožadovala odjezd domů. Jedním z důvodů byly dluhy, které jim vznikly, a nedostatek pracovních příležitostí v případě, že by se rozhodli k návratu domů.

Všechny výše uvedené připomínky potvrdili také pracovníci komplexu Regent Estate. Mnoho pracovníků uvedlo, že by do Malajsie necestovali, kdyby dříve věděli, co vědí nyní, avšak nemají možnost se vrátit, protože na letenku nemají prostředky.

Všechny plantážové komplexy uchovávají kopie zaměstnaneckých smluv svých zahraničních pracovníků. Dokument smlouvy je vyhotoven v malajštině pro indonéské pracovníky a v angličtině pro pracovníky jiných národností. Bylo konstatováno, že gramotní Indonésané dokáží smlouvu sepsané v malajštině do jisté míry porozumět (vzhledem k podobnosti tohoto jazyka jejich mateřskému jazyku – indonéštině). Pro ostatní však byla písemná smlouva vyhotovená v angličtině zcela nesrozumitelná. Ačkoli několik

občanů Nepálu a Myanmaru hovoří trochu anglicky, nikdo si nedokázal obsah smlouvy přečíst a porozumět mu. Většina pracovníků však byla funkčně negramotná i ve vlastním mateřském jazyce. To je zjevné z toho, že není neobvyklé setkat se s dokumentem obsahujícím místo podpisu pracovníka otisk jeho palce. Pracovníci se proto při získání informací o svých nárocích podle smlouvy obecně spoléhali na „ústní tradice“ příslušného plantážového komplexu. Řada pracovníků například nechápala mzdový systém na své plantáži.

Bylo konstatováno, že místní pracovníci nemají písemnou pracovní smlouvu.

9.3 MZDY JSOU ÚKOLOVÉ A NESPLŇUJÍ VŽDY ZÁKONNOU MINIMÁLNÍ MZDU

Většina pracovníků na plantážích IOI je placena úkolově podle množství odvedené práce nebo dle výkonů. Výpočet mezd je poměrně složitý a liší se podle typu práce. Například základní mzda pro sběrače plodů palmy olejné vychází z hmotnosti sklizně (tzn. celkové hmotnosti plodových trsů). Avšak vzhledem k tomu, že trsy se neváží jednotlivě, eviduje předák (počítač trsů) počet trsů sklizených každým pracovníkem. Všechny trsy sklizené z různých polí se převezou do továrny a zváží se. Z celkové hmotnosti trsů sklizených v rámci plantáže za den se vypočte průměrná hmotnost trsu a odešle se do továrny. Mzda každého sběrače se pak vypočte takto: počet sklizených trsů krát průměrná hmotnost trsu. Rovněž se započítává míra náročnosti (např. sklizeň z vysokých palm) a hmotnost trsů (trsy z některých polí jsou lehčí než jiné). Analýzou vzorku mezd vyplácených různým pracovníkům v srpnu 2013 bylo zjištěno, že sazba za jeden trs se může lišit až od 64 %.

Stejně tak postřikovačům (pesticidy/herbicide apod.) se platí podle celkové rozlohy postřikované za jeden den. Dělníci pracující s hnojivy jsou placeni podle plochy pokryté za den. Může se přihlížet k odlišné náročnosti u různých polí (např. některá pole mohou být kopcovitá nebo mohou obsahovat mladé rostliny).

Minimální měsíční mzda činí v západní Malajsii 900 RM za osmihodinový pracovní den. V případě úkolově hodnocených pracovníků se sazba za kus podle IOI stanoví takovým způsobem, aby běžný dělník pracující běžným tempem mohl vydělat nejméně 34,62 RM denně.¹⁴¹ V praxi však nepobírají zákonnou minimální mzdu všichni pracovníci. Pracovníci plantážového komplexu Regent Estate, s nimiž byly vedeny pohovory, tvrdili, že řada z nich vydělává méně, než je minimální měsíční mzda ve výši 900 RM. Tato tvrzení podporuje přezkoumání vysokého počtu výplatních pásek z této plantáže. Bylo například přezkoumáno 23 výplatních pásek jednoho pracovníka a podle deseti z těchto výplatních pásek obdržel dotyčný dělník nižší než minimální mzdu. Rovněž bylo uvedeno, že některé výplatní pásky řádně nevyjadřují počet odpracovaných dnů, přesčasové hodiny a výkony.

Noví zaměstnanci se nacházejí v šestiměsíční zkušební lhůtě. V této zkušební lhůtě činí denní mzda 25,00 RM.

¹⁴¹ Tato částka je odvozena takto: 900,- RM děleno 26 pracovními dny v měsíci.

Podle IOI se všechny mzdy podle pracovních smluv dorovnávají do výše zákonné minimální mzdy. Podle smlouvy se tak však neděje, pokud pracovník například nesplní cíl, plýtvá časem nebo pracuje příliš pomalu. V praxi to znamená, že zaručení minimální mzdy pracovníkům závisí na libovůli vedení.

Výplatní pásy neobsahují údaj o pracovní době. Pásy předávané zaměstnancům vypadají složitě a jejich rozluštění není snadné, v některých případech pak neposkytují dostatečně podrobné informace o způsobu výpočtu celkové výše mzdy. Řada výplatních pásek například uváděla celkovou

mzdu za sklizeň v měsíci, ale neuváděla počet sklizených trsů, ačkoli ve většině jiných případů je počet sklizených trsů jasně uveden. Tento údaj je důležitý, protože mzda se stanoví podle počtu sklizených trsů. Na některých plantážích se na výplatní pásce objevuje příplatek pro sběrače za „dovednost“, avšak na jiných plantážích tato kolonka chybí.

Nejednotnost formátu výplatních pásek (položky a sloupce) je překvapivá vzhledem k tomu, že jejich formát je stanoven centrálně firmou.

RSPO dostatečně nepřihlíží k postavení migrujících pracovníků

Organizace Finnwatch v průběhu terénního výzkumu rovněž sledovala kritéria RSPO pro společenskou odpovědnost a jejich národní výklad. Finnwatch se konkrétně zaměřila na to, jak systém certifikace řeší hlavní problémy výroby palmového oleje v Malajsi: slabé postavení migrujících pracovníků, mzdu nedosahující životního minima a svobodu spolčování. Všechny plantáže, které byly předmětem šetření organizace Finnwatch, jsou držiteli certifikace podle RSPO a ISCC.

Postavení migrujících pracovníků

Kritéria RSPO jsou z hlediska ochrany migrujících pracovníků slabá. RSPO zaměstnavatelům např. umožňuje zadržet cestovní pasy svých pracovníků, pokud s tím pracovníci souhlasili. Finnwatch se domnívá, že by zaměstnavateli nikdy nemělo být dovoleno, uschovávat cestovní doklady nebo doklady totožnosti svých pracovníků. Pro zaměstnavatele je velice jednoduché vypracovat či rovnou lživě vykonstruovat dokument prokazující „souhlas“ pracovníků a existence tohoto typu písemné dohody nebo souhlasu neznámá, že by pracovníci souhlasili dobrovolně. Například pracovníci na plantážových komplexech, které organizace Finnwatch navštívila pro účely této zprávy, nerozuměli svým pracovním smlouvám, které byly sepsány v cizím jazyce a v nichž nevědomě dali souhlas se zadržením svého pasu, a pracovníkům nebyly pasy vydány ani tehdy, když si jejich navrácení vyžádali.

Mzda na úrovni životního minima

K sociálním kritériím RSPO patří, že pracovníci musí dostávat mzdu, která postačuje na pokrytí životních nákladů. Podle kritéria 6.5 RSPO musí odměna a podmínky pro zaměstnance a zaměstnanec dodavatelů vždy splňovat nejméně zákonné či oborové minimální normy a musí postačovat k zajištění mezd na úrovni slušného životního minima.¹⁴²

Jestliže pro toto neexistuje národní výklad, použije se místní minimální mzda.¹⁴³ Dokumenty národního výkladu kritérií RSPO pro Malajsi a Indonésii však neobsahují model pro výpočet mzdy na úrovni slušného životního minima.

Organizace RSPO informovala Finnwatch, že vypracovává zprávu o mzdě pro slušné životní minimum. Zveřejnění zprávy se předpokládá v roce 2015.¹⁴⁴ To v současné době v praxi znamená, že plantážové komplexy posuzované RSPO musí vyhovovat pouze místním právním předpisům o minimální mzdě nebo obecné praxi v daném odvětví.

Z hlediska mzdových právních předpisů se organizace Finnwatch také dotazovala, jak RSPO zajišťuje, aby pracovníci placení kusovou sazbou pobírali zákonnou minimální mzdu. Organizace RSPO tvrdila, že auditoři na plantážích kontrolují evidenci pracovní doby. Podle informací shromážděných organizací Finnwatch se takováto evidence u pracovníků hodnocených úkolovou mzdou nevede.

Tento názor se potvrdil zjištěními, která Finnwatch učinila: řada plantáží posuzovaných RSPO svým dělníkům neplatila zákonnou minimální mzdu, a to i přes to, že pracovní smlouvy těmto dělníkům doporučovaly pracovní dobu v délce 10 - 12 denně (viz kapitola 9.3). V posudcích, které pro plantáže navštívené organizací Finnwatch vypracovala organizace RSPO, Finnwatch nenalezla informace o kontrolách odměňování. Tyto posudky jsou veřejně dostupné. Podle RSPO se tyto i další důvěrné údaje, jako např. jméno pracovníka, ze zpráv odstraňují.¹⁴⁵

¹⁴² RSPO, k dispozici na adrese: http://www.rspo.org/file/RSPO%20P&C2013_with%20Major%20Indicators_Endorsed%20by%20BOG_FINAL_A5_25thApril2014.pdf, Kritérium 6.5: „Odměny a podmínky pro zaměstnance a pro smluvní pracovníky vždy splňují nejméně zákonné či oborové minimální normy a postačují k zajištění mezd slušné životní minimum.“

¹⁴³ RSPO, Principles and Criteria, 2013, s. 37: „Národní výklad definuje mzdu pro slušné životní minimum. Jestliže národní výklad neexistuje, použije se zákonná minimální mzda.“, na adrese: http://www.rspo.org/file/RSPO%20P&C2013_with%20Major%20Indicators_Endorsed%20by%20BOG_FINAL_A5_25thApril2014.pdf

¹⁴⁴ RSPO, Stefano Savi, e-mail ze dne 27. srpna 2014.

¹⁴⁵ RSPO, Stefano Savi, e-mail ze dne 27. srpna 2014.

Považujeme za podivné, že by údaje o kontrole povinné výše platů měly být považovány za důvěrné, a to tím spíš, že v rozporu s výše uvedenou politikou RSPO jsou v certifikačním posudku pro plantáže IOI pracovníci jmenovitě zmíněni.

Stejně jako kritéria RSPO také kritéria standardu ISCC požadují, aby zaměstnavatel svým pracovníkům platil mzdu na úrovni slušného životního minima.¹⁴⁶ Na dotaz organizace Finnwatch týkající se modelu výpočtu pro stanovení mzdy na úrovni slušného životního minima ISCC uvedla, že i přes tento požadavek nemá takovýto model zaveden – podle certifikačního režimu každý auditor posuzuje dostatečnost mezd případ od případu.¹⁴⁷ Finnwatch požádala ISCC o poskytnutí příkladu případů, u nichž by požadovali mzdy nad úroveň zákonné minimální mzdy. Na tuto žádost ISCC neodpověděla.

Všechny plantáže, na nichž organizace Finnwatch prováděla šetření, měly také certifikaci ISCC. Oproti systému RSPO nevyžaduje standard ISCC zveřejnění certifikačního posudku. Zveřejnění probíhá na dobrovolné bázi. V databázi ISCC nebylo možné nalézt žádný certifikační posudek pro plantáže.

Finnwatch se domnívá, že kritéria RSPO i ISCC pro mzdy na úrovni slušného životního minima jsou zavádějící. Na základě zjištění této zprávy lze také důvodně zpochybnit, zda posuzování prováděná v rámci certifikačních systémů mohou dostatečně prokázat, že platové podmínky odpovídají zákonným předpisům.

Svoboda spolčování

RSPO požaduje, aby zaměstnavatel vypracoval politiku, v níž uznává právo na svobodu spolčování. Malajsijský Národní výklad kritérií RSPO požaduje, aby zaměstnavatel v místních jazycích písemně vypracoval veřejně dostupnou politiku, v níž uznává svobodu spolčování. Národní výklad však nepřihlíží k tomu, že vysoký počet migrujících pracovníků na malajsijských plantážích místnímu jazyku nerozumí.

V případě IOI je jasné, že skutečná svoboda spolčování není podporována a samotná pracovní smlouva brání v účasti na protestních akcích pracovníků. Certifikační posudek RSPO pro plantáže IOI (Bahau, Bukit Serampang, Pamol a Regent Estate) uvádí, že migrující pracovníci na plantážích nejsou členy odborových organizací. Certifikační posudek však nezmiňuje, že by existovaly problémy v souvislosti se svobodou spolčování.¹⁴⁸

¹⁴⁶ ISCC, kritérium 4.4.6: „Farma vyplácí mzdu na úrovni životního minima, která splňuje alespoň zákonné nebo oborové minimální normy. Výplatní pásky společnosti prokazují, že mzdy na úrovni životního minima splňují alespoň zákonné či oborové minimální normy a postačují k naplnění základních potřeb pracovníků a k zajištění jistého volně použitelného příjmu.“

¹⁴⁷ ISCC, Sascha Wustenh.fer, e-mail ze dne 30. června 2014

¹⁴⁸ SGS, certifikační posudek RSPO, na adrese: <http://www.sgs.my/~media/Local/Malaysia/Documents/Technical%20Documents/Reports/SGS%20SSC%20MY02203%20IOI%20Gomali%20ASA%2003%20RSPO%20A4%20EN%2013%20V1.Ashx>

Nízký podíl pracovníků (12 %) nebyl přímými zaměstnanci plantážového komplexu. Jednalo se o „smluvní“ pracovníky, tzn. jednalo se o pracovníky dodané na plantáž dodavatelem pracovních sil. Všichni „smluvní“ pracovníci byli cizinci. Mzdy „smluvních pracovníků“ vyplácí dodavatel pracovních sil. „Smluvní“ pracovníci pobírají stejné výhody a mzdy jako pracovníci přijatí přímo plantážovými komplexy, a to včetně ubytování a zdravotní péče. Na plantážích Regent a Bahau přiděluje dodavatel pracovníkům plantáže práci také o nedělích. Nedělní mzdu vyplácí dodavatel hotově a nebývá vždy zahrnuta do výplatních pásek.

Dělníci obvykle začínají pracovní den přibližně v 7:00 a přidělené úkoly většinou splní do 15:00 nebo 16:00. Není neobvyklé, že po běžné pracovní době pracovníci pro plantáž vykonávají ještě další příležitostné práce s cílem doplnit si příjem. Jelikož se podle smlouvy „práce hodnocená kusovou sazbou zakládá na výkonu, zaměstnanci se doporučuje pracovat 10 až 12 hodin denně“. Zákon o zaměstnanosti z roku 1957 (60D) stanoví, že pracovníci hodnocení úkolovou mzdou by měli být hodnoceni sazbou ve výši 1,5násobku běžné kusové sazby, pracují-li déle než osm hodin, a sazbou ve výši dvojnásobku běžné kusové sazby, pracují-li ve dnech pracovního volna nebo pracovního klidu. Bylo však zjištěno, že kusová sazba byla pracovníkům na plantážích IOI vyplácena v neměnné výši bez ohledu na přesčasy či práci ve dnech pracovního volna nebo pracovního klidu.

Analýza výdělků ukazuje, že většina dělníků vydělává měsíčně více než 1 000 RM včetně přesčasů, pracuje-li 26 dnů v měsíci. Například v srpnu 2013 (srpen je období vrcholné sklizně) z 330 pracovníků 8 (3 %) vydělávalo méně než RM 900, zatímco 319 (96 %) pracovníků vydělalo více než 1 000 RM.

V dalším případě v době útlumu sklizně (v lednu 2014) si 27 (15 %) ze 180 zkoumaných pracovníků vydělalo méně než 900 RM, zatímco 138 pracovníků (74 %) si vydělalo více než 1 000 RM. Z těchto 138 pracovníků si 49 osob (26 %) vydělalo více než 1 400 RM.

Výskyt malého, leč významného počtu pracovníků, kteří vydělali méně, než činí minimální mzda, je důvodem k znepokojení. Rovněž není možné zjistit, jaký podíl činí mzda za přesčasy a práci v dnech pracovního volna a pracovního klidu u těch, kteří si vydělali výrazně výše, než je minimální mzda. Avšak skutečnost, že pracovní smlouva uvádí, že „zaměstnanci se doporučuje pracovat 10 až 12 hodin denně“, silně napovídá, že značný počet výše uvedených výdělků je důsledkem práce výrazně nad rámec osmačtyřicetihodinového pracovního týdne, stanoveného zákonem o zaměstnanosti. Například pracovník odměňovaný za odpracovaný den, pan X, který pracuje v pěstitelské školce, při pohovoru uvedl, že denně pracuje od 6:00 do 7:00. Vydělává přibližně 1 700 RM měsíčně. Další pracovník, pan Y, uvedl, že si za předchozí měsíc vydělal 2 000 RM tím, že pracoval 12 hodin denně 7 dní v týdnu.

Podle organizace Finnwatch vede odměňování kusovou sazbou k tomu, že pracovníci nepobírají příplatky za přesčas a není sledována jejich pracovní doba ani odpovídající čas na odpočinek.

Vyplácením kusové sazby zaměstnancům přenáší zaměstnavatel riziko nízké výroby v měsících s nízkou produkcí palmového oleje na pracovníky.

9.4 PROBLÉMY V OBLASTI ŘÁDNÉ A NEMOCENSKÉ DOVOLENÉ?

Plantážové komplexy se řídí minimálními ustanoveními platnými pro dovolenou podle zákona o zaměstnanosti. Pracovníci mají ročně nárok na placenou dovolenou v délce osmi dnů za každých 12 měsíců nepřetržité práce, jsou-li u stejného zaměstnavatele zaměstnáni méně než dva roky, v délce 12 dnů za každých 12 měsíců nepřetržité práce, jsou-li u stejného zaměstnavatele zaměstnáni více než dva roky a méně než pět let, a v délce 16 dnů za každých 12 měsíců nepřetržité práce, jsou-li u stejného zaměstnavatele zaměstnáni pět a více let.

Z pohovorů však bylo zřejmé, že většina pracovníků si svým právem na každoroční řádnou dovolenou není vůbec jista. Vyjádřili nedůvěru v to, že by si opravdu vzali pár dnů volna, a stejně měli nárok na mzdu. Běžnou praxí je, že plantážové komplexy dny dovolené, na které má pracovník nárok, proplácejí ke konci roku, jestliže pracovník v daném roce nezaznamenal vyšší absenci než v 10 % pracovních dnů. Pracovníci to obecně považují za prémii a objevily se komentáře, že zcela nechápou, jak se tato „prémie“ vlastně stanoví. Pracovníci z plantáže Regent Estate tvrdili, že výroční prémie se nevyplácí vždy.

V praxi si pracovníci žádnou dovolenou nevybírali.

Problémy byly uváděny také v souvislosti s nemocenskou dovolenou. Podle malajsijského práva mají pracovníci právo na 14 až 22 dní placené nemocenské dovolené ročně v závislosti na počtu odpracovaných let. Je-li pracovník zaměstnán méně než dva roky, má právo na 14 dní nemocenské dovolené, při délce zaměstnání od dvou do pěti let na 18 dnů a při pěti a více odpracovaných letech na 22 dnů. Během pohovorů řada pracovníků uvedla, že zdravotnické středisko plantážového komplexu pracovníkům přiznává nemocenskou dovolenou jen nerado, a to i pokud jsou opravdu nemocní. Zdá se, že zde existuje nepsané pravidlo bránící přiznání nemocenské dovolené pracovníkovi v počtu více než jednoho dne v jakémkoli měsíci.

Pracovníci plantáže Regent Estate uváděli, že jsou-li posláni do nemocnice ve městě, musí si najít vlastní dopravu a náklady na dopravu jsou jim uhrazeny jen částečně. Tvrdí, že sanitka na plantáži je již několik let v havarijním stavu.

Otázkám zdraví a bezpečnosti věnují všechny plantáže významnou pozornost. Byla zřízena Zdravotní a bezpečnostní komise se zastoupením pracovníků. Provádějí se pravidelné školicí programy zaměřené na ochranu zdraví a bezpečnost, zvláště pak pro osoby manipulující se zemědělskými chemikáliemi. Byl předložen harmonogram školení na celý rok. Příslušným pracovníkům se vydávají ochranné pracovní pomůcky. Postřikovači například musí být zcela kryti příslušnými ochrannými prostředky jako např. maskou, zástěrou, rukavicemi a vysokou obuví. Pracovníci manipulující s hnojivem nosí ochranné masky a rukavice.

Plantážové komplexy mají zavedenou politiku pro snížení či odstranění užívání extrémně nebezpečných chemikálií. V září 2010 například centrála vydala pokyn k postupnému přechodu z použití parakvatu do 31. prosince.

NUPW je slabý odborový svaz

Národní unie pracovníků na plantážích (National Union for Plantation Workers) je odborový svaz pracovníků na plantážích v poloostrovní Malajsi. Plantážnictví je jedním z největších malajsijských odvětví a pracuje v něm přes půl milionu lidí. Odborový svaz NUPW však má pouze 30 000 členů. Členskou základnu a vyjednávací sílu NUPW oslabil rychlý nárůst počtu zahraničních pracovníků na plantážích, kteří nejsou členy odborů.

Kolektivní smlouva, které odborový svaz dosáhl, je slabá a vyjadřuje nevelkou vyjednávací sílu odborů. Kolektivní smlouva například neobsahuje požadavky na mzdy či bydlení a namísto toho v těchto ohledech jen odpovídá stávající právní úpravě.

Pracovník, na kterého se kolektivní smlouva vztahuje, se však může účastnit odborového programu kolektivního pojištění, pokud si to přeje.

Kromě IOI a dalších zaměstnavatelů omezují činnost odborového svazu také právní předpisy Malajsie. Například uspořádání stávky je byrokraticky velmi náročné a vyžaduje celou řadu povolení. Když už se odborům povede stávku uspořádat, musí být ukončena, pokud zaměstnavatel požaduje, aby byla věc předložena Pracovnímu soudu. Řízení ve věci pracovních žalob jsou na plantážích velmi vzácná.¹⁴⁹

Tyto náročné podmínky však nejsou nutně jediným důvodem slabé pozice odborů. Odbory a jejich vedení jsou již nějakou dobu kritizovány pro svou pasivitu a spolupráci se zaměstnavateli na úkor pracovníků.¹⁵⁰

¹⁴⁹ NUPW, Achuthan Navamukundan, rozhovor ze dne 28. června 2014 a e-mail ze dne 13. srpna 2014

¹⁵⁰ Např. Malaysiakini, 2001, Plantation workers union slammed for failures, <http://www.malay-siakini.com/news/4506> (zobrazeno 24. srpna 2014). Tento pohled byl rovněž potvrzen rozhovorem, který byl v průběhu výzkumu společnosti Finnwatch proveden s bývalým aktivním členem odborového svazu.

Na polích je dělníkům při práci k dispozici lékárníčka. Každý komplex provozuje malé zdravotní středisko s kvalifikovaným zdravotníkem, který řeší základní zdravotnické problémy a zranění. V závažnějších případech se pracovníci posílají do státního zdravotního střediska nebo nemocnice ve městě. Zdravotník má právo vydávat potvrzení o nemocenské dovolené, ačkoli podle pracovníků jim nemocenská dovolená bývá často odepřena, ačkoli nejsou zdravotně způsobilí k práci.

Jak požadují právní předpisy, do zdravotního střediska přijíždí každé dva týdny tzv. „hostující lékař“, který je za účelem konzultací k dispozici pracovníkům, kteří mají případně závažnější zdravotní problémy. Hostující lékař provádí pravidelnou prohlídku pracovníků s chronickými onemocněními, jako jsou např. cukrovka, vysoký krevní tlak apod.

Zdravotní středisko plantážového komplexu vede lékařské záznamy všech zaměstnanců ošetřených na středisku. Tyto záznamy poskytují anamnézu pracovníků. Záznamy však nebyly vedeny pro zahraniční pracovníky v plantážovém komplexu Pamol Barat, a proto pro zdravotníka či lékaře není jednoduché získat přístup k informacím o anamnéze zahraničních pracovníků. Tato situace byla zdůvodněna tím, že plantáž zaměstnává zahraniční pracovníky pouze dva nebo tři roky. Mnoho pracovníků si však pracovní smlouvy několikrát prodlužuje a může nakonec v plantážovém komplexu souvisle pracovat až 10 let.

Pracovníkům jsou poskytovány osobní ochranné pomůcky a dvakrát ročně jsou posíláni na lékařskou prohlídku. Zdá se, že společnost bere školení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci velmi vážně.

Jak požaduje zákon, všichni pracovníci jsou kryti nějakou formou pojištění. Zahraniční pracovníky kryje úrazové pojištění zaměstnanců, které povinně hradí zaměstnavatel. Bylo však konstatováno, že poskytované plnění značně klesá pod úroveň, která se považuje za spravedlivou. Například v jednom případě pracovník, který utrpěl pracovní úraz, přišel o oko a byl v pracovní neschopnosti pět měsíců, obdržel celkem 7 419 RM (za úslou mzdu za pět měsíců, ztrátu budoucích příjmů a ztrátu oka). Je ovšem třeba říci, že tuto částku vypočítal odbor lidských zdrojů při Ministerstvu lidských zdrojů, nikoli společnost IOI. Nicméně vyhovění místním pracovním předpisům by pro velkou mezinárodní společnost, jakou je IOI Group, nemělo být překážkou pro to, aby svým pracovníkům poskytovala lepší zabezpečení, které by odpovídalo mezinárodně uznávaným pracovním standardům.¹⁵¹

9.5 IOI OMEZUJE SVOBODU SPOLČOVÁNÍ

Podle centrály IOI společnost nijak neomezuje svobodu spolčování. Žádný ze zahraničních pracovníků IOI však nebyl členem odborové organizace.

V západní Malajsii existuje pouze jediný odborový svaz zastupující dělníky v sektoru plantážnictví, a to Národní odborový svaz pracovníků na plantážích (NUPW). Vztahy mezi IOI a NUPW nelze popsat jako srdečné. V červnu 2000 vyzval odborový svaz NUPW společnost IOI k zahájení kolektivního vyjednávání za účelem uzavření nové kolektivní smlouvy mezi NUPW a IOI. Společnost IOI tuto výzvu odmítla z toho důvodu, že NUPW neuznává a že odbory nikdy ani neuznala v době, kdy byla IOI v MAPA. Po vleklém a ostrém soudním řízení malajsijský nejvyšší soud (Federální soud) v roce 2010 rozhodl, že IOI má povinnost NUPW uznat.

Z tohoto důvodu je pro odbory těžké organizovat dělníky na plantážích společnosti IOI. V současnosti jsou členy NUPW pouze místní pracovníci, ti však představují méně než 20 % veškerých pracovních sil společnosti. Členové odborů platí měsíčně členský příspěvek 8 RM a další 3 RM na program kolektivního pojištění. Platby členů odborů přímo strhává z jejich mzdy vedení plantáže jménem NUPW. Toto je běžná praxe ve většině plantážových komplexů. IOI však odmítá strhávat členské příspěvky z platů zahraničních pracovníků.

Vedení plantáže tvrdilo, že zahraniční pracovníci nemají zájem platit měsíční příspěvky za členství v odborech, protože mzdy a výhody, které poskytuje společnost, jsou stejně dobré, ne-li lepší, než to, čeho odborový svaz NUPW dosáhl prostřednictvím kolektivní smlouvy.

Organizace Finnwatch provedla pro účely tohoto výzkumu pohovor s generálním tajemníkem NUPW Achuthanem Navamukundanem. Podle něj nemají činitelé NUPW na plantážích IOI k zahraničním pracovníkům přístup za účelem školení, osvěty o jejich právech a jejich organizace do odborů. Odborový svaz má dojem, že se jedná o vědomou snahu IOI izolovat tyto pracovníky a udržovat je v nevědomosti o jejich právech. Podle odborů se IOI Group chová jinak než ostatní malajsijské společnosti vyrábějící palmový olej. Například společnost Sime Darby umožňuje odborům volný vstup na plantáže a přibližně polovina zahraničních pracovníků jsou členy odborů.

IOI zřídila několik různých dceřiných společností, které odpovídají za nábor zahraničních pracovníků. Podle NUPW to komplikuje jednání s odbory, protože odborový svaz musí jednat s několika různými společnostmi namísto pouhého jednání s IOI Group.

IOI rovněž omezuje protestní akce zaměstnanců. Pracovní smlouva IOI Group uvádí, že zaměstnavatel má právo ukončit platnost pracovního povolení jakéhokoli zahraničního pracovníka, který se účastní stávky nebo jiné protestní akce zaměstnanců nebo k tomuto podněcuje jiné pracovníky. Právo na stávku je jedním z hlavních prostředků, kterými mohou dělníci a jejich sdružení legitimně prosazovat a hájit své ekonomické a sociální zájmy.

¹⁵¹ Mezinárodní organizace práce konstatovala, že úrazové pojištění zaměstnanců v Malajsii diskriminuje zahraniční pracovníky.

9.6 IOI SI PONECHÁVÁ PASY A PRACOVNÍ POVOLENÍ PRACOVNÍKŮ

Pracovníci při pohovorech uváděli, že cestovní pasy cizinců si ponechává vedení plantáže, podle jehož tvrzení se jedná o „úschovu“. Řada pracovníků uvedla, že svůj cestovní pas nemohou získat, ani když o něj požádají. Během pohovorů byli pracovníci dotázáni, jaký je podle nich důvod k tomu, že si vedení ponechává jejich cestovní pasy. Podle jejich odpovědí se tak děje proto, aby „neutekli“.

Všechny plantáže měly pečlivě zaznamenán „souhlas“ pracovníků s uschováním cestovních pasů u vedení. Míra „svobody“, kterou pracovníci měli při udělení tohoto svého souhlasu, byla pochybná vzhledem k tomu, že souhlas je již stanoven v pracovní smlouvě těchto pracovníků, které řada z nich nedokázala porozumět. Podle pracovní smlouvy IOI „zaměstnavatel souhlasí, že zaměstnanci jeho cestovní pas vydá na jeho žádost z důležitého nebo naléhavého důvodu“. To znamená, že plantáže IOI mají moc rozhodovat, zda pracovníkům jejich cestovní pas vydat. Interní směrnice IOI Group také uvádí, že „cestovní pasy pracovníků musí být neustále uschovány u zástupce provozního střediska“ nebo „cestovní pasy musí být neustále uschovány u vás [tj. vedení]“.

Zahraniční pracovníci obdrží fotokopii svého pasu. Pohyb směrem na plantáž a mimo ni přísně kontroluje bezpečnostní služba. Zahraniční pracovníci se málokdy odváží vyrazit mimo plantážový komplex s výjimkou výplatních termínů a některých státních svátků. Při těchto příležitostech u sebe mají kopii svého pasu, kterou – ač nemá žádnou právní hodnotu – často „uznává“ místní policie v nedalekých městech. Vedení plantáže většinou udržuje dobré vztahy s místní policií. Někdy, je-li např. zahraniční pracovník zadržen policií, může kontaktovat vedení plantáže, které pak zajistí jeho propuštění. Podle některých pracovníků plantáže Regent Estate vyhrožuje vedení plantáže pracovníkům policií v případě, že si budou stěžovat na problémy související s prací.

Zabavení cestovního pasu je závažná věc a Mezinárodní organizace práce (ILO) zadržení dokladů totožnosti považuje za ukazatel nucené práce a obchodu s lidmi.¹⁵² Uschování cestovních pasů proti vůli pracovníků je taky v rozporu s kritérii RSPO.

¹⁵² ILO, Ukazatele nucené práce, na adrese: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_203832.pdf a ukazatele obchodu s dospělými osobami za účelem pracovního vykořisťování, na adrese: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_105884.pdf

10. Shrnutí

Společnost Neste Oil, v níž drží většinový podíl finský stát, je jedním z největších kupců palmového oleje na světě.

Společnost používá při výrobě biopaliv 1 až 2 % světové produkce palmového oleje. Nákupy palmového oleje společností Neste Oil jsou 80krát větší než nákupy všech ostatních finských firem zahrnutých do tohoto výzkumu dohromady. Zajištění odpovědnosti v rámci nákupů palmového oleje Neste Oil je důležité jak z hlediska Finska, tak globálně. Všechny ostatní společnosti působící ve Finsku jsou i přes nízký objem svých nákupů palmového oleje povinny zajistit ve svém dodavatelském řetězci dodržování lidských práv v souladu s Obecnými zásadami OSN v oblasti podnikání a lidských práv (Guiding Principles on Business and Human Rights).

Platná legislativa EU pro biopaliva jednoznačně zvýšila odpovědnost, kterou společnosti vyrábějící biopaliva vykazují v rámci celého svého dodavatelského řetězce.

Je velmi pravděpodobné, že bez regulace by společnosti, které vyrábějí biopaliva, neměly žádný způsob sledování plantáží palmového oleje, a nebyly by tak schopny ovlivnit ekologické dopady výroby palmového oleje. S tím však zároveň nekoresponduje skutečnost, že stejné požadavky na odpovědnost neplatí pro společnosti působící v potravinářském a kosmetickém odvětví, ačkoli tyto firmy nakupují palmový olej stejnými kanály jako výrobci biopaliv. Dalším významným nedostatkem stávající legislativy je naprostá nepřítomnost požadavků na sociální odpovědnost. Tento nedostatek se také odráží přímo v systémech certifikace palmového oleje, které působí v souladu s požadavky stanovenými kritérii Evropské unie.

Na základě zprávy organizace Finnwatch lze konstatovat, že posuzování prováděná v rámci certifikace RSPO a ISCC v současné době představují postupy, které jsou nedostatečné pro zajištění sociální odpovědnosti při výrobě palmového oleje. Kdyby auditoři byli jen prošli písemné smlouvy a výplatní pásky a uskutečnili pohovory se zájmovými skupinami, jako např. se zástupci dělnického hnutí, bylo by jednoduché zjistit závažná porušení pracovních práv, která při svém terénním šetření zjistila organizace Finnwatch. Toto však provedeno nebylo a plantáže, u nichž proběhlo šetření organizace Finnwatch, podle certifikačního posudku uspěly. Vzhledem k tomu, že vážné problémy vyplývají z interních politik a praxe IOI Group, je jasné, že stejné způsoby fungování by byly zjištěny na všech plantážích IOI Group. Téměř všechny plantáže IOI Group mají certifikaci RSPO a ISCC.

Během výzkumu vedeného organizací Finnwatch bylo také zřejmé, že některá kritéria RSPO umožňují zacházet se zaměstnanci způsobem, který je v rozporu s účelem těchto kritérií. Zaměstnavatelé mají například možnost zadržet cestovní doklady svých pracovníků, pokud k tomu obdrží písemný souhlas zaměstnance. V kritériích byly zaznamenány také další nedostatky: kritéria RSPO i ISCC požadují, aby pracovníci dostávali mzdu na úrovni slušného životního minima. Ani jeden certifikační systém však nemá žádné nástroje k stanovení výše této mzdy

na úrovni slušného životního minima. Vzhledem k zjištěním této zprávy lze konstatovat, že certifikační systémy měly problémy monitorovat, zda úkolově odměňovaní pracovníci pobírají mzdu odpovídající zákonem stanovené úrovni mzdy. Úkolová mzda je na plantážích palmy olejné v celé Malajsii běžnou praxí a používá se na všech plantážích IOI Group.

Na plantážích IOI Group, na nichž bylo provedeno terénní šetření organizace Finnwatch, byla zjištěna závažná porušení pracovních práv.

Pracovníci podepsali smlouvy, kterým nerozuměli, někteří pracovníci pobírali mzdu pod úrovní zákonné minimální mzdy, nebyly řádně hrazeny přesčasy pracovníků a společnost nejrůznějšími způsoby omezovala spolčovací svobodu pracovníků. V procesu nábory fungovala systematická diskriminace na základě pohlaví a potenciální pracovníci byli pro získání práce donuceni vysoce se zadlužit. Společnost zadržovala osobní doklady pracovníků a pracovníci neměli možnost používat své cestovní doklady dle vlastního uvážení. Mezinárodní organizace práce (ILO) považuje řadu pozorovaných problémů za ukazatele nucené práce.

I přes závažné nedostatky si IOI Group zaslouží chválu za svou otevřenost a za to, že výzkumným pracovníkům umožnila návštěvu plantáží. To nás vede k víře, že společnost je ochotna způsob svého fungování rozvíjet.

Ačkoli společnost Neste Oil toho na základě předpisů EU vykonala hodně pro zajištění odpovědnosti v rámci svých nákupů palmového oleje, v oblasti náležité péče společnosti o lidská práva byla zaznamenána celá řada bodů, u kterých by mohlo dojít k zlepšení. Posouzení rizik v oblasti lidských práv, které Neste Oil provádí, nezohledňuje postavení migrujících pracovníků. Průzkum, který je základem posuzování rizik lidským právům v rámci této společnosti, je přes svou rozsáhlost povrchní z hlediska zohlednění společenské odpovědnosti. Informace získané prostřednictvím výzkumu by měly být doplněny audity a například sekundárním výzkumem zabývajícím se dodavatelskými politikami a pracovními smlouvami. Posouzení rizik v oblasti lidských práv by mělo zohledňovat také specifika konkrétních zemí a regionů. Například v Malajsii a Indonésii se často výrazně liší rizika související s dodržováním pracovních práv.

Lidská práva a odpovědnost podniků nelze prosazovat bez otevřenosti. Problémy, na které tato zpráva organizace Finnwatch upozorňuje, mohly být zaregistrovány mnohem dříve, kdyby společnost Neste Oil otevřeně sdělovala jména společností ve svém dodavatelském řetězci včetně jimi vlastněných konkrétních plantáží. Další finské společnosti před sebou mají ještě více práce, protože většina z nich nevěděla, odkud pochází palmový olej, který používají ve svých výrobcích.

Následující kapitola představuje další doporučení pro firmy, rozhodovací orgány, systémy certifikace palmového oleje a pro občany.

11. Doporučení

Tato kapitola představuje doporučení, která jsme sestavili na základě zjištění této zprávy organizace Finnwatch pro finské společnosti, které nakupují palmový olej, a pro systémy certifikace palmového oleje. Kapitola také obsahuje doporučení pro rozhodovací orgány a pro občany.

Jelikož se vlastní výzkumná práce organizace Finnwatch soustředila především na pracovní podmínky na plantážích palmy olejné, doporučení se nevztahují na použití palmového oleje.

Na základě literatury uvedené v kapitolách 2 a 3 této zprávy je však zřejmé, že problémy související s palmovým olejem přesahují oblast spojenou s pracovními právy. Kromě pracovních podmínek na plantážích by společnosti a rozhodovací orgány měly přihlížet k dopadu výroby na biodiverzitu, práva na užívání půdy a odpovědné odvody daní.

NESTE OIL

- Společnost Neste Oil musí prostudovat zjištění této zprávy společně se svým dodavatelem, společností IOI Group. Neste Oil musí zajistit, aby IOI zacházela s migrujícími pracovníky v souladu s úmluvami a doporučeními Mezinárodní organizace práce a s mezinárodními standardy v oblasti odpovědnosti. To znamená, že pracovníkům musí být okamžitě vráceny cestovní a jiné osobní doklady, plantáže musí zavést měsíční platy minimálně na úrovni zákonné minimální mzdy a IOI musí hradit svým pracovníkům poplatky za nábor a cestovní náklady. Malajsijská vnitrostátní úprava samotná nepostačuje k tomu, aby bylo zajištěno lidské zacházení s migrujícími pracovníky.
- Neste Oil musí zveřejnit soupis celého svého dodavatelského řetězce. Společnost uvádí, že obavy vznesené občanskou společností projedná se svými dodavateli. Pro občanské organizace není možné, zasáhnout do problémů na plantážích, není-li zveřejněn dodavatelský řetězec společnosti. Zveřejnění dodavatelského řetězce společnosti také odpovídá zásadám Řízení subjektů vlastněných finským státem. „Vláda považuje za důležité, aby společnosti zaujaly postoj k postavení a právům zaměstnanců a přijaly způsob činnosti odpovědný k životnímu prostředí. Vláda dále očekává, že společnosti dohlédnou na to, aby jejich dodavatelský řetězec byl transparentní a aby byly jejich politiky v personální oblasti a v oblasti životního prostředí plněny také jejich dodavatelským řetězcem.“¹⁵³
- Neste Oil musí objasnit svá sdělení týkající se odpovědnosti podniku. Společnost již podniká řadu kroků s cílem zajistit odpovědnost, avšak nepřesná a mylná tvrzení týkající se odpovědnosti zbytečně poškozují věrohodnost společnosti.
- Certifikace ze strany RSPO a ISCC nejsou v současné době dostatečné pro zajištění sociální odpovědnosti na plantážích produkujících palmový olej. Společnost Neste Oil musí využívat a nadále posilovat svůj tým působící v jihovýchodní Asii v oblasti odpovědnosti a musí provést doplňující hodnocení zaměřená zejména na postavení migrujících pracovníků.
- Společnost Neste Oil, coby významný kupující, musí usilovat o ovlivnění vývoje certifikačních systémů RSPO a ISCC. K nejnaléhavějším otázkám spojeným se sociální odpovědností patří mzda na úrovni slušného životního minima, zlepšení postavení migrujících pracovníků a svoboda spolčování. Neste Oil musí tyto výzvy zohlednit v certifikačním systému HVO, který nezávisle vyvinul a.
- Neste Oil musí zajistit, aby zbytky na bázi palmového oleje, které společnost používá, pocházely z udržitelného zdroje. Nákup zbytkových materiálů na bázi palmového oleje z necertifikovaných zdrojů zvyšuje ziskovost neodpovědné výroby palmového oleje a je v rozporu s vlastními tvrzeními společnosti Neste Oil o odpovědnosti.
- Neste Oil musí také vypracovat politiku odpovědnosti, která se vztahuje na platby daní, a musí ekonomické údaje společnosti vykazovat konkrétně pro každou zemi.

¹⁵³ Obecné rozhodnutí o politice státního vlastnictví subjektů ze dne 3. listopadu 2011, na adrese: http://valtioniomistus.fi/suomi/files/2011/10/VNn_periaatepaaetoets_03112011.pdf

PRO DALŠÍ SPOLEČNOSTI POUŽÍVAJÍCÍ PALMOVÝ OLEJ

- Podle zprávy organizace Finnwatch se zdá, že požadavky, které certifikace RSPO stanoví pro odpovědnost, nedostatečně zajišťují uplatňování pracovních práv na certifikovaných plantážích. Členské země musí od organizace RSPO požadovat, aby urychleně zkvalitnila svá hodnocení a aktualizovala znění kritérií RSPO tak, aby splňovala současné mezinárodní normy platné pro pracovní práva.
- Navzdory nedostatkům v certifikačních systémech RSPO musí společnosti neprodleně zajistit, aby byli jimi používaný palmový olej certifikován. Společnosti mohou ovlivnit ochotu výrobců palmového oleje k certifikaci všech svých plantáží tím, že budou v rámci certifikace dávat přednost segregačnímu monitorovacímu mechanismu.
- Kromě společnosti Neste Oil musí problémy zjištěné touto zprávou projednat s IOI Group také společnost Paulig. Společnosti by neměly ukončit nákup od IOI a namísto toho by měly společně s IOI hledat řešení těchto problémů.

PRO RSPO, ISCC A DALŠÍ SYSTÉMY CERTIFIKACE PALMOVÉHO OLEJE

- Certifikační systémy musí neprodleně zajistit, aby jejich kritéria zohledňovala specifické charakteristiky a podmínky každé země vyrábějící palmový olej. Zvláštní pozornost zasluží postavení migrujících pracovníků v Malajsii. Závažnost situace zdůrazňuje také skutečnost, že Malajsie byla přeřazena do třetí, tj. nejnižší, kategorie ve zprávě TIP vlády USA o obchodu s lidmi.
- Všechny požadavky, jejichž plnění se nemonitoruje, musí být z kritérií certifikačních systémů okamžitě odstraněny. Tato zpráva zaznamenala, že kritéria RSPO i ISCC sice požadují, aby dělníci pobírali mzdy na úrovni slušného životního minima, ale systémy nestanoví žádný způsob pro určení výše této mzdy na úrovni slušného životního minima. Kritéria tak klamou jak spotřebitele, tak společnosti, které za certifikační posudky platí.
- Vzhledem k zjištěním této zprávy se zdá, že způsob, jímž certifikační systémy sledují sociální odpovědnost, je problematický. Je nutno okamžitě zkvalitnit pokyny a školení v oblasti certifikačního posuzování.
- ISCC musí zveřejnit všechny své certifikační posudky. RSPO musí zajistit, aby certifikační posudky, které organizace zveřejnila, obsahovaly nezbytné informace týkající se posuzování plnění kritérií RSPO.

PRO FINSKÉ ROZHODOVACÍ ORGÁNY

- Obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv, které byly vypracovány ve Finsku, musí být důsledně prováděny. Zvláštní pozornost by měla být zaměřena na klíčové otázky obecné zásady OSN v oblasti náležité péče firem o dodržování lidských práv, informování o firemní odpovědnosti a na rozvoj způsobů právní ochrany osob, které se staly obětí porušování lidských práv. Cílem provádění těchto obecných zásad OSN by mělo být vypracování závazných předpisů upravujících firemní odpovědnost.
- Finsko musí věnovat zvýšenou pozornost odpovědnosti státem vlastněných společností a důsledně se držet již přijatých rozhodnutí. Například musí být v souladu se stávajícím obecným rozhodnutím vlády zveřejněn dodavatelský řetězec společnosti Neste Oil.

PRO OBČANY

- Občané musí od rozhodovacích orgánů požadovat ambicióznější politiky odpovědnosti podniků. Dodržování lidských práv nesmí být pro společnosti dobrovolné a záležitosti spojené s odpovědností podniků musí být zahrnuty do rámce právní úpravy.
- Spotřebitelé by měli kontaktovat společnosti, které používají palmový olej, a požadovat informace o odpovědnosti jeho výroby. Společnosti musí být pobízeny k tomu, aby na obalech svých výrobků uváděly procento certifikace jimi používaného palmového oleje a mechanismus použitý v rámci certifikačního monitoringu.
- V současné době lze jen těžko určit, jaké výrobky v obchodech obsahují palmový olej, protože palmový olej se v seznamu složek často skrývá za pojmem „rostlinné tuky“. Toto však změní nový zákon, který nabude účinnosti na začátku roku 2015 a dá spotřebitelům možnost zjistit, zda určité výrobky obsahují palmový olej, nebo alternativní rostlinný olej.

12. Vyjádření společnosti IOI

Zmíněný problém	Odpověď IOI	Komentář organizace Finnwatch
Všeobecná zpráva	<p>Litujeme, že se zjištění zaměřují výhradně na negativa a nezdůrazňují pozitivní zjištění, která autor rovněž prezentoval a s nimiž se setkal.</p> <p>Zjištění vítáme jako příležitost k vedení dalšího dialogu s Neste Oil a Finnwatch o předmětných otázkách.</p> <p>Domníváme se, že omezená doba, kterou autor strávil v terénu, není dostatečná pro nestranné posouzení věci. Obecné otázky uvedené ve zprávě je rovněž třeba zasadit do souvislostí dodržování zákonů Malajsie.</p>	<p>Organizace Finnwatch si dovoluje poděkovat společnosti IOI za její otevřenost v průběhu celého procesu a za ochotu společnosti pokračovat v dialogu s organizací Finnwatch. Finnwatch ve své zprávě zdůraznila také pozitiva, jako např. bezpečnost práce, která byla podle našich zjištění na plantážích zajištěna na vysoké úrovni. Další pozitivní poznatky: 13 státních svátků (místo zákonného minima 10 dnů), postupný odklon od použití parakvatu, nesrážení poplatků ze mzdy pracovníků, ačkoli to zákon umožňuje.</p> <p>Výzkum organizace Finnwatch provedli místní odborník a výkonný ředitel organizace Finnwatch, přičemž oba mají letité zkušenosti a odborné znalosti v oblasti práv migrujících pracovníků. Proces výzkumu a doba strávená výzkumem byly mnohem důkladnější a delší než běžné audity udržitelnosti, které se v plantážových komplexech provádějí.</p> <p>Také malajsijské právo je zařazeno do souvislostí srovnáním s mezinárodními normami a uhlavami.</p>
Pracovníkům vznikají vysoké výdaje před příjezdem. Neexistují doklady opravňující k srážkám.	<p>Existují poplatky, které musí společnost (IOI), resp. pracovníci hradit náborovým agenturám za každý nábor. Při náboru nového zahraničního pracovníka jde o běžnou praxi. Poplatky činí v průměru cca 1500 RM na pracovníka, přičemž společnosti mohou podle zákona (č. 24 odst. 4 zákona o zaměstnanosti z r. 1955) strhávat maximálně 150 RM měsíčně. Srážky jsou schváleny Úřadem práce dopisem ze dne 1.10.2003 (č.j. PP2/34/0071). Pouze 40 % všech pracovníků IOI se v současnosti rozhodlo nechat ze svého platu strhávat splátky dluhu. Ostatní částku buď uhradili náborové agentuře v plné výši, nebo – v případě bangladéšských pracovníků, kde nábor podle vládních bilaterálních dohod provádí vládní úřady – těmto pracovníkům IOI nestrhává žádné srážky ani poplatky.</p>	<p>Poplatky za nábor jsou pro migrující pracovníky velkým problémem, protože znamenají, že pracovníkům vznikl dluh ještě před tím, než začali na plantáži pracovat.</p> <p>IOI by měla hradit plnou výši nákladů na nábor zahraničních pracovníků. Obchodním partnerům IOI by mělo být přísně zakázáno účtovat pracovníkům jakékoli poplatky za nábor. IOI by měla ukončit obchodní vztah s agenturami, u nichž bude zjištěno, že tak činí.</p> <p>Zdá se, že vedení plantáže nebylo o tomto písemném schválení informováno; byl citován pouze dopis povolující srážky příspěvků odborové organizace NUPW. Nicméně existence tohoto písemného schválení neospravedlňuje praxi, která je v rozporu s mezinárodně uznávanými normami týkajícími se zahraničních pracovníků.</p>
Personální oddělení IOI neví, kolik musí pracovníci platit při splácení náborových poplatků zprostředkovatelům.	<p>Personální oddělení IOI si je vědomo, že pracovníci musí splácet svou část náborových poplatků, není však informováno o přesné částce. Srážky, které IOI provádí, jsou odsouhlaseny pracovníky, kteří uznají svůj závazek vůči zprostředkovatelům, a jsou v souladu se zákonem. Mzdy jsou vedeny v počítačovém systému. Pracovníci dostávají výplatní pásky, které obsahují podrobné informace o jejich platu a o případných srážkách.</p>	<p>Viz předchozí komentář.</p>
Video prezentace přesně nezobrazují realitu skutečných pracovních podmínek pracovníků.	<p>Video prezentace představuje reprezentativní příklad životních a pracovních podmínek na našich 86 plantážích. IOI poskytuje zprostředkovatelům aktuální videa, nemá však kontrolu nad tím, jakou verzi videa zprostředkovatelé ve zdrojové zemi používají, protože provádějí nábor také pro další plantážnické společnosti a další odvětví.</p>	<p>Někteří pracovníci, s nimiž byl pro účely tohoto výzkumu veden pohovor, neviděli žádné video a neměli představu, k jakému druhu práce se zavázali. Je odpovědností společnosti IOI zajistit, aby všichni pracovníci chápali, jakou práci budou vykonávat, a smluvní podmínky pro tuto práci.</p>

Zmíněný problém	Odpověď IOI	Komentář organizace Finnwatch
U všech pracovníků se provádějí lékařské prohlídky, kterým musí vyhovět.	Jedná se o zákonný požadavek podle malajsijského práva, na který nemá IOI žádný vliv.	IOI nemůže změnit právo Malajsie, a toto ani není předmětem kritiky ze strany organizace Finnwatch. Podle názoru Finnwatch je třeba, aby IOI hradil svým pracovníkům náklady na nábor a cestovní výdaje na cestu domů v případě ukončení pracovní smlouvy pracovníka z důvodu nemoci.
Pracovníci zcela nerozumí pracovní smlouvě	Uznáváme skutečnost, že pracovníci hovoří různými jazyky a že existují pracovníci, kteří jsou funkčně negramotní i ve vlastním mateřském jazyce. Společnost IOI předložila smlouvu příslušným velvyslanectvím, která smlouvy posvětila. Za seznámení pracovníků s těmito smlouvami nesou odpovědnost zprostředkovatelé.	Je irelevantní, zda smlouvy posvětila velvyslanectví. Společnost IOI musí zajistit, aby smluvním podmínkám zaměstnání, k nimž se zavazují, porozuměli všichni pracovníci IOI.
Denní mzda ve zkušební době činí 25 RM.	Podle posudkového zákona o národních mzdách z roku 2011 o minimálních mzdách jsou mzdy ve zkušební době povoleny čl. 5 odst. 1, pokud tato částka nečiní méně než 30 % běžné mzdy po dobu maximálně 6 měsíců.	Finnwatch netvrdí, že mzda vyplácená společností IOI ve zkušební lhůtě je nezákonná, uvádí však, že se jedná o velmi nízkou mzdu, která není rovna mzdě na úrovni životního minima. Mnoho nových pracovníků, kteří se již zadlužili kvůli náborovým poplatkům, si musí vzít půjčku jen proto, aby ze svého platu v prvních šesti měsících zaměstnání přežili. Podle názoru Finnwatch by bylo přiměřené přehodnotit, zda musí být zkušební doba takto dlouhá, nebo zda se nejedná jen o způsob, jak ušetřit náklady na práci.
Pracovníci nepobírají odpovídající odměnu za přesčas a někteří pracovníci nedosahují běžné minimální mzdy. Sazba na jeden trs se liší až o 64 %.	Společnost IOI používá komplexní počítačový systém, který zajišťuje, aby byla každá práce vykonaná pracovníky evidována a zaplacená. Platy přímo souvisí s produktivitou. Tento stejný systém identifikuje pracovníky, kterým hrozí, že obdrží plat pod úrovní minimální mzdy, a těmto pracovníkům jsou nabídnuty alternativní práce, jako např. prořez, hnojení, ohrabávání, práce s odpadními vodami z procesu zpracování palmového oleje apod. Existuje proto možnost, že příslušná výplatní páska, do které autor nahlédl, dosud neobsahuje dodatečnou práci, kterou pracovník vykoná. Domníváme se, že neadekvátní mzdy, o kterých autor hovoří, nevyjadřují skutečnost. Nízké platy souvisí s nízkou produktivitou pracovníka. Jsme připraveni se znovu zabývat údajnou výplatní páskou s nízkým příjmem, o které zpráva hovoří. Sazba na jeden trs se stanoví komplexním způsobem, který zahrnuje faktory, jako např. průměrnou hmotnost trsu a výnosovou kategorii.	Platy by měly být spojeny s pracovní dobou a přesčas by měl být proplácen v souladu s právními předpisy. Nízká výtěžnost plodů palmy olejné či podobné záležitosti by neměly mít vliv na příjem pracovníka. Všechny mzdy by měly být vždy uvedeny na každé výplatní pásce, která by měla jasně uvádět počet pracovních hodin a další důležité informace s vlivem na plat pracovníka. Všichni pracovníci musí v každém pracovním měsíci pobírat nejméně zákonnou minimální mzdu, pokud u nich nedošlo k bezdůvodné pracovní absenci.
Rozdíly v příplatku předákovi	Rozdíl v příplatku vyjadřuje funkční hierarchii a odpovědnost, kterou každý předák nese.	Důvody pro platové rozdíly musí být pracovníkům jasně sděleny a vysvětleny. Mzdové a příplatkové pokyny nehovoří o funkční hierarchii a odpovědnosti; pouze rozlišují mezi místními a zahraničními pracovníky.

Zmíněný problém	Odpověď IOI	Komentář organizace Finnwatch
Výplatní pásky vypadají komplikovaně	Zaměstnanci jsou seznámeni se svým platem a jeho vztahem k produktivitě. Produktivita se mezi pracovníky plantážového komplexu ohlašuje veřejně a pracovníci mohou své mzdy v nezbytných případech připomínkovat. Pokud kdokoli nerozumí mzdám, může o vysvětlení požádat příslušného vedoucího pracovníka.	Pracovníci, s nimiž byly pro účely výzkumu vedeny pohovory, nechápali své výplatní pásky a důvody výše jejich měsíčního platu. Je zjevné, že je zapotřebí větší informovanost.
Pracovníkům není řádně hrazen roční příplatek související s jejich dovolenou. V praxi si žádnou dovolenou nevybírali.	Domníváme se, že bude nejvhodnější mechanismus dovolené autorovi blíže vysvětlit: Dovolenu si může v podstatě vybrat každý pracovník (14 dní u pracovníků s méně než pěti odpracovanými lety, 16 dní u pracovníků s více než pěti odpracovanými lety). Jelikož jsou pracovníci placeni podle produktivity, mzda pracovníka za dny dovolené se jim vyplácí ke konci roku. Například tedy: Pracovník A, který v IOI pracuje 6 let, má nárok na 16 dnů dovolené. Pokud si za rok vybere 12 dnů dovolené a zůstane u IOI do konce roku, je pracovníkovi A proplacena mzda za 16 dní dovolené, pokud jeho pracovní absence v daném roce nečinila více než 10 % pracovních dní. V loňském roce proplatila plantáž Regent Estate 103 zahraničním pracovníkům na dovolené částku 57 653,38 RM.	Pracovníci nechápali koncept každoroční placené dovolené. Bylo zřejmé, že v praxi si pracovníci žádnou dovolenou nevybírali. Pracovníci plantáže Regent Estate potřebují další informace o náhradách za placenou dovolenou.
Zdravotní středisko na plantáži velmi nerado přiznává nemocenskou dovolenou a existuje zde nepsané pravidlo zakazující přiznávat pracovníkovi více než jeden den nemocenské dovolené za měsíc.	V nemocnicích IOI působí kvalifikovaní zdravotníci a hostující lékaři. Jedná se o nezávislé odborné zdravotnické pracovníky. Posouzení nemoci může být pro řádně nekvalifikované osoby subjektivní a společnost IOI zcela důvěřuje profesionálnímu lékařskému úsudku zdravotníka.	Pracovníky nemocnic IOI nelze považovat za nezávislé. Jestliže pracovníci uvedli, že nemocenská dovolená je omezena, měla by se IOI touto otázkou zabývat a jasně uvést, že rozhodnutí o přiznání nemocenské dovolené by měla vycházet ze zdravotního stavu pracovníka, nikoli z úspor na nemocenské dovolené.
U zahraničních pracovníků nejsou vedeny lékařské záznamy	Uznáváme, že ze tří lokalit, které Finnwatch navštívila, nejsou lékařské záznamy vedeny v plantážovém komplexu Pamol Barat. Další 2 navštívené komplexy lékařské záznamy zahraničních pracovníků vedou. Všechny ostatní zdravotní střediska vedou řádné záznamy. Komplex Pamol Barat stav okamžitě napraví.	

Zmíněný problém	Odpověď IOI	Komentář organizace Finnwatch
<p>Pracovníkům není řádně proplácena doprava, kterou si musí sami nalézt.</p>	<p>Vezmeme-li jako příklad plantáž Regent Estate, vzdálenost k nejbližšímu státnímu zdravotnickému zařízení činí pouhé 3 km od plantážového komplexu. V případě nouze by pracovníci byli přepraveni předáky, kolegy nebo vedoucími pracovníky. Pokud příslušný pracovník předloží jízdní doklad, je mu jízdné propláceno v plné výši. Celková částka proplaceného jízdného za poslední finanční rok 2013/14 činila 1009,10 RM.</p> <p>Běžně se proplácí tyto částky: Nemocnice Tampin – 7,00 RM (autobus jízdné) Nemocnice Seremban – 20,00 RM (autobus jízdné)</p> <p>Vedení dále proplácí i další způsoby dopravy. U zahraničních pracovníků se přepravy obvykle účastní administrativní pracovníci nebo členové vedení.</p> <p>Náklady na dopravu se neproplácí, jestliže pracovník cestuje do externího zdravotnického střediska/nemocnice bez doporučení zdravotníka, nejednalo-li se o případ nouze.</p>	<p>Pracovníci hovoří jinak. Společnost IOI nám bohužel neumožnila toto prověřit u vedení. Také bylo uvedeno, že sanitka je již celé roky mimo provoz.</p>
<p>Úrazové pojištění zaměstnanců je výrazně pod úroveň považovanou za spravedlivou.</p>	<p>Úrazové pojištění zaměstnanců se řídí právními předpisy Malajsie.</p>	<p>Společnost IOI by jako mezinárodní společnost prodávající své produkty na evropském trhu měla řídit mezinárodními normami a platit vyšší pojištění, jestliže je pojištění vycházející z vnitrostátních předpisů nedostatečné.</p>
<p>Ubytovací kapacity plantážového komplexu Regent Estate jsou v zoufalém havarijním stavu. Kvůli poškozené elektroinstalaci nefungovala elektřina.</p>	<p>V komplexu nepřetržitě probíhají opravy ubytovacích kapacit. Kromě příjmu stížností od pracovníků provádí vedení pravidelné měsíční kontroly s cílem zjistit potřebné opravy v jednotlivých bytových blocích. To bylo také v rámci bezpečnostních schůzek a konzultačních schůzek se zaměstnanci projednáno s odborovým zástupcem plantáže a zástupcem zahraničních pracovníků.</p> <p>Občas dochází k poškození domovní elektroinstalace z důvodu nelegálních odběrů energie pracovníky plantáže. Tyto potvrdil elektrikář při opravárenském zásahu v budovách.</p> <p>Autor označil komplex Regent Estate jako plantáž se špatnými ubytovacími podmínkami, jedná se však o zvěsti získané od pracovníků. IOI si dovoluje zdůraznit, že organizace Finnwatch plantážový komplex Regent Estate v rámci auditu nenavštívila s cílem ověřit tato zjištění a dospět k nestrannému úsudku, leč zpráva o plantáži Regent Estate hovoří jako o nevyhovující. IOI si při této příležitosti dovoluje zdůraznit, že předběžný výběr tří plantáží byl před auditem proveden organizací Finnwatch a že plantáž Regent nebyla vybrána.</p>	<p>Finnwatch několikrát požádala o návštěvu plantáže Regent Estate, avšak IOI s uskutečněním návštěvy dosud váhá.</p>

Zmíněný problém	Odpověď IOI	Komentář organizace Finnwatch
<p>Pracovníci nejsou členy místní odborové organizace NUPW a odbory tvrdí, že k pracovníkům nemají přístup.</p>	<p>Na základě našich rozhovorů v terénu ve skutečnosti zahraniční pracovníci nejsou příznivci srážek dalších poplatků ze svého platu. NUPW na základě malajsijských právních předpisů neumožňuje cizincům stát se aktivním funkcionářem jakýchkoli odborů (http://tp.fairlabor.org/en/migrant-worker-rights-forum/Occasional%20Paper_Migrant%20Workers%20in%20Malaysia.pdf), zatímco zahraniční pracovníci by v odborech rádi měli svého voleného zástupce.</p> <p>Na základě našeho prověřování proto pracovníci upřednostňují Společný konzultační výbor (Joint Consultative Committee), jehož členové zastupují zájmy pracovníků. Ke kontrole jsou k dispozici zápisy ze schůzí a jejich programy. Zástupci v rámci tohoto výboru se přímo vybírají mezi dělníky. Konzultace s odbory probíhají v průběhu valných hromad společnosti a ze strany certifikačních orgánů také při auditech RSPO/ISCC.</p>	<p>Místní odborový svaz musí získat volný přístup do plantážových komplexů IOI a pracovníkům musí být umožněno, aby se sami za sebe rozhodli, zda do odborů chtějí vstoupit. Společný konzultační výbor dělníků funguje pod kontrolou ředitele plantáže a nejedná se o odborový svaz, protože nemá žádnou vyjednávací sílu. Malajsijské právo brání migrujícím pracovníkům zastávat funkci v odborovém svazu. To je v rozporu s hlavními úmluvami Mezinárodní organizace práce. Nedává to však společnosti IOI důvod jakkoli omezovat svobodu spolčování.</p>
<p>Pracovní smlouva uvádí, že zaměstnavatel má právo ukončit platnost pracovních povolení v případě stávky nebo podobného pracovních právního protestu.</p>	<p>Povinnost společnosti IOI v této věci vyplývá z právních předpisů Malajsie. Zákon stanoví, že tyto kroky jsou zákonné a jsou povoleny pouze v případě dodržení jistých zákonných postupů podle zákona o odborových svazech a zákona o pracovních právních vztazích. V opačném případě jde o nezákonnou činnost a osoby, které se jí dopouštějí, páchají trestný čin stíhatelný podle práva. Podle zákona o odborových svazech a zákona o pracovních právních vztazích jsou osobám, které se účastní nezákonné stávky nebo tuto podněcují nebo finančně podporují, uloženy přísné tresty. Trestné činy související s nezákonnými stávkami (a výlukami) se považují za trestné činy umožňující zatčení dotyčné osoby bez příkazu k zadržení.</p>	<p>Pracovní smlouvy společnosti IOI nehovoří o nezákonných stávkách, brání v účasti na veškerých stávkách a pracovních právních protestech.</p>
<p>Řada pracovníků uvedla, že nemají k svému cestovnímu dokladu přístup ani na vlastní žádost.</p>	<p>Společnost IOI jedná z titulu právní úpravy stanovené zákonem o cestovních dokladech z r. 1966, který uvádí, že v rámci působnosti malajsijského Ministerstva pro přistěhovalce má zaměstnavatel zákonné oprávnění nakládat s cestovním dokladem svých zahraničních pracovníků vzhledem k právním, závazným a smluvním povinnostem a k závazkům stanoveným zaměstnavateli Ministerstvem pro přistěhovalce, jako např.</p> <p>(7) dojde-li k ztrátě či poškození cestovního pasu pracovníka, je povinností zaměstnavatele zažádat pro tyto pracovníky na příslušném velvyslanectví o vydání nového pasu, provést ohlášení policii a následně se v této věci spojit s Ministerstvem pro přistěhovalce a jinými orgány.</p> <p>V praxi si může jakýkoli pracovník požádat o vydání svého cestovního pasu prostřednictvím žádosti o cestovní pas, který mohou obdržet kdykoli v pracovní době.</p>	<p>Pracovníci jasně uvedli, že ani na jejich žádost o vrácení cestovního dokladu jim tento nebyl vydán. Tato praxe také zjevně vyplývá z vnitřních pokynů společnosti IOI. Toto silně odporuje mezinárodním normám práce a situaci je třeba neprodleně napravit. Skutečnost, že se mezi zaměstnavateli v Malajsii jedná o běžnou praxi, tento postup neospravedlňuje. Čl. 12 písm. i) bod f) zákona o cestovních dokladech z r. 1966 navíc stanoví, že: „Kdo má bez zákonného oprávnění ve svém držení cestovní pas nebo interní cestovní doklad, který patří komukoli jinému než držiteli tohoto dokladu, dopouští se trestného činu.“ Dokumenty, které údajně pracovníci podepsali/označili otiskem prstu a které plantáž opravňuje k zadržení cestovních pasů, byly zjevně podepsány pod nátlakem a pracovníci neměli možnost svůj souhlas odepřít.</p>

13. Vyjádření společnosti Neste Oil

Domníváme se, že neziskové organizace cenným způsobem upozorňují na problémové oblasti, které jsou přehlíženy. Odpovědné, udržitelné společnosti hrají významnou roli při řešení křivd a při zlepšování podmínek v dnešních globálních dodavatelských řetězcích. Společnost Finnwatch v této zprávě upozornila na řadu problémů souvisejících s využitím zahraničních pracovníků a s postavením migrujících pracovníků u našeho malajsijského dodavatele palmového oleje. Společně s organizací Finnwatch jsme prostudovali předběžnou zprávu a bereme poznatky v ní obsažené velmi vážně. Na základě diskusí s organizací Finnwatch a zjištění předběžné zprávy jsme dali podnět k těmto opatřením:

- Požádali jsme dotčeného dodavatele, aby nám předložil vysvětlení ke každému bodu, na který bylo upozorněno.
- Dne 28. srpna jsme se v Kuala Lumpur setkali s dodavatelem a podrobně jsme s ním prodiskutovali zjištění a opatření potřebná k jejich nápravě.
- Požádali jsme TFT, nezávislou externí organizaci, aby se účastnila dalšího šetření a souvisejících rozvojových úkonů.
- Zvýšíme efektivitu způsobu sledování práv pracovníků v našem dodavatelském řetězci a zavedeme ještě přísnější postupy výkonu náležité péče.
- Spolu s certifikačními normami provádíme šetření ve věci auditů provedených auditními orgány z hlediska pracovních práv.
- Společně s externím nestranným odborným subjektem zahájíme rozsáhlejší šetření týkající se podílu migrujících pracovníků v našem dodavatelském řetězci, způsobu posuzování jejich pracovních podmínek a míry dodržování práv pracovníků.

Zásady společnosti Neste Oil

Naším závazkem je nakupovat pouze udržitelně vyráběné vstupní suroviny. Očekáváme, že se k udržitelnosti a dodržování právních předpisů a mezinárodních úmluv zaváží všichni naši partneři. Naše hlavní zásady v oblasti udržitelnosti jsou uvedeny v Politice udržitelnosti, Politice proti odlesňování a Zásadách udržitelnosti pro biopaliva.

Naše zásady v praxi

Naše požadavky na udržitelnost tvoří nedílnou součást našich smluvních podmínek. Naš dodavatelský řetězec každoročně sledují nezávislí externí auditoři. V případě zjištění problémů je dotčený dodavatel požádán o zajištění nápravy a se svými dodavateli spolupracujeme na rozvoji jejich činností. Jestliže k zlepšení nedojde nebo neexistuje akční plán pro splnění požadavků na udržitelnost, v příslušném případě smlouvu přehodnotíme a ukončíme.

)(glopolis